

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI**

**HIRİSTİYANLIK'TA ŞEFAAT KAVRAMI VE
ŞEFAATİN HİRİSTİYAN DUALARINDAKİ YERİ**

**HAZIRLAYAN
EMİNE YÜKSEL**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF.DR. MUSTAFA SAMİ BAYBAL**

KONYA - 2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Emine YÜKSEL
	Numarası	158107041006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF. DR. MUSTAFA SAMİ BAYBAL
	Tezin Adı	HİRİSTİYANLIK'TA ŞEFAAT KAVRAMI VE ŞEFAATİN HİRİSTİYAN DUALARINDAKİ YERİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Hiristiyanklık'ta Şefaak Kavramı ve Şefaatin Hiristiyank Dualarındaki Yeri** başlıklı bu çalışma 04/06/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oıbirliği/oıçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	PROF.DR.	MUSTAFA SAMİ BAYBAL	
2	PROF.DR.	KEMAL POLAT	
3	DOÇ.DR.	AHMET ARAS	

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Emine YÜKSEL		
	Numarası	158107041006		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	HIRİSTİYANLIK'TA ŞEFAAT KAVRAMI VE ŞEFAATİN HİRİSTİYAN DUALARINDAKİ YERİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

EMİNE YÜKSEL
İmzası

ÖZET

Hıristiyanlık İsa Mesih yoluyla kurtuluş öğretisine dayandığından mutlak aracılık gibi kavramlar kapsamında şefaate daha çok yer verilmektedir. Bu durum Hıristiyan dualarında da kendini göstermektedir. Hıristiyanlık'taki bu dua örnekleri incelendiğinde bazı kavram ve isimlerin ön plâna çıktığı, Hıristiyanlık'ta yer alan şefaate kavramının sadece İsa ve Meryem'le sınırlandırılmayacağı ve ayrıntılı olarak ele alınması gerektiği görülmektedir.

İki ana bölümden oluşan bu çalışma, Hıristiyanlık'ta yer alan şefaate kavramının Hıristiyan hayatındaki yeri ve önemi, Hıristiyan dualarında nasıl ve ne şekilde yer almaya başladığı, şefaatin Hıristiyanlık'taki kurtuluş düşüncesiyle ve diğer kavramlarla nasıl bir ilişkisinin olduğu hakkında bilgi vermektedir.

Çalışmanın sonucunda Hıristiyanlık'ta kurtuluş düşüncesiyle bağlantılı olan şefaate inancının Hıristiyan hayatında önemli bir yere sahip olduğu, Hıristiyan kişinin mutlak bir şefaateçisi olmadan asla kurtuluşa eremeyeceği, Hıristiyan ibadet ve dualarında önemli bir yeri olan ve günümüze kadar ulaşan bu şefaate inancının Hıristiyan ayinleri içinde yer alan dualarda ve ilahilerde hala etkisini göstermeye devam ettiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şefaate, dua, kurtuluş, İsa, Meryem

ABSTRACT

Because the Christianity is based on the doctrine of salvation through Jesus Christ, the intercession is given too much space within the scope of some concepts such as absolute mediation. This situation also reveals itself in the Christian prayers. When examining prayer examples in Christianity, it is seen that some concepts and names came into prominence, and that the concept of intercession in Christianity cannot be limited to Jesus and Mary only and should be discussed in detail.

This study consisting of two main parts, gives information about place and importance of the concept of intercession in Christianity, on how and where it began to take place in the prayers of Christians and on how intercession is related to the concept of salvation and to other concepts in Christianity.

In the conclusion of study, it is observed that the belief of intercession in Christianity that is related to salvation occupies an important place in the Christian life, that a Christian person can never be able to attain salvation without having an absolute intercessor and that this belief of intercession having an important place in Christian worships and prayers and coming until today continues to have an effect on worships and hymns included in Christian rituals.

Keywords: Intercession, prayer, salvation, Jesus, Mary

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL FORMU	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖNSÖZ.....	viii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
I.ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ, METODU, SINIRLANDIRILMASI VE KAYNAKLARI.....	1
1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	1
2.ARAŞTIRMANIN METODU.....	1
3.ARAŞTIRMANIN SINIRLANDIRILMASI.....	2
4.ARAŞTIRMANIN KAYNAKLARI.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

HİRİSTİYANLIK'TA ŞEFAAT KAVRAMI

1.1.HİRİSTİYAN TOPLUMUNDA ŞEFAAT'İN YERİ.....	4
1.2.HİRİSTİYANLIK'TA ŞEFAAT İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	5
1.2.1.GÜNAH.....	5
1.2.2.TÖVBE.....	11
1.2.3.YARGI.....	15
1.2.4.CENNET.....	18
1.2.5.CEHENNEM.....	20
1.2.6.ARAF.....	21
1.2.7.KURTULUŞ.....	30
1.2.8.ŞEFAAT.....	31
1.2.9.ŞEHİTLER.....	34
1.2.10.AZİZLER.....	36
1.2.11.MELEKLER.....	39

1.2.12.PEYGAMBERLER.....	42
1.2.13.İKONLAR VE ÇARMIH.....	45
1.3.ŞEFAAT'İN HİRİSTİYAN DUALARINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	50

İKİNCİ BÖLÜM

HİRİSTİYANLIK'TA KURTULUŞ DÜŞÜNCESİNİN ŞEFAAT İLE İLİŞKİSİ VE KUTSAL KİŞİLERİN ŞEFAATI

2.1.HİRİSTİYANLIK'TA KURTULUŞ DÜŞÜNCESİNİN ŞEFAAT İLE İLİŞKİSİ.....	53
2.2.İSA'NIN KURTULUŞTAKİ ROLÜ.....	54
2.2.1.İSA'NIN TARİHİ VE TEOLOJİK ŞAHSİYETİ.....	55
2.2.2.İSA'NIN ŞEFAATI.....	57
2.3. ÇARMIHIN KURTULUŞTAKİ TAKİ ROLÜ.....	60
2.4. KUTSAL RUH'UN KURTULUŞTAKİ TAKİ ROLÜ.....	61
2.5. AZİZ VE AZİZELERİN KURTULUŞTAKİ ROLÜ.....	62
2.5.1.AZİZLERİN ÖRNEKLİĞİ.....	63
2.5.2.AZİZLERİN KORUYUCULUĞU.....	65
2.5.3.AZİZLERİN YARDIMI.....	66
2.5.4.AZİZLERİN KALINTILARI, İKON VE RESİMLERİ.....	67
2.5.5.AZİZLERİN ŞEFAATI VE DUASI.....	71
2.5.6.AZİZLERİN ŞEFAATİNİN KABUL EDİLME ŞARTLARI VE GEÇERLİLİĞİ.....	76
2.5.7.AZİZLERİN MUCİZELERİ VE HİKÂYELERİ.....	76
2.5.8.AZİZLER GÜNÜ VE KUTLANMA SEBEBİ.....	79
2.6. MERYEM'İN KURTULUŞTAKİ ROLÜ.....	82
2.6.1.MERYEM KÜLTÜ VE ORTAYA ÇIKIŞI.....	82
2.6.2.MERYEM'İN ŞEFAATI VE DUADA ARACI KABUL EDİLMESİ.....	87
2.7. MELEKLERİN KURTULUŞTAKİ ROLÜ	93
2.8. PEYGAMBERLERİN KURTULUŞTAKİ ROLÜ.....	97
2.8.1.PEYGAMBERLERİN ŞEFAATI VE DUASI.....	100
SONUÇ.....	104
BİBLİYOGRAFYA.....	108

ÖZ GEÇMİŞ.....	113
EKLER.....	114

ÖNSÖZ

Birçok dinde ölmüş ve kutsal kabul edilen kişilerin öteki dünyada kurtarıcı bir yetkiye sahip olduğuna ve şefaathetmek üzere onlara yapılan duaların dua da bulunan kişiyi azaptan kurtarıcı gücüne inanılmaktadır. Hıristiyanlık da bu dinler arasında yer almakta ve bu dine göre kutsal kabul edilen kişiler aziz-azize ilân edilerek, İsa'ya inananları hem bu dünyada hem de öteki dünyada kurtarma gücüyle donatılmakta, onlara şefaathetme /aracı olma hakkı tanınmaktadır.

Bizde bu araştırmamızda elde edebildiğimiz dua örneklerinden hareketle başta İsa ve Meryem'in, bunun yanında Kutsal Ruh, melekler, peygamberler vb. kutsal kabul edilen ve şefaathetine başvurulmuş kişilerin Hıristiyan dualarındaki rolünü ve önemini ortaya koymaya gayret ettik. Bu çerçevede araştırmamızın temel problemi Hıristiyanlıktaki şefaathetme konusudur. Hıristiyanlık'ta şefaathetme konusu ile ilgili bazı çalışmalar yapılmışsa da hepsi genellikle şefaathetin belirli bir yönü üzerinde durmuş, bu konuyu aydınlatan geniş kapsamlı bir çalışmaya ise ulaşamamıştır. Özellikle Hıristiyanlıktaki şefaathetme kavramıyla Hıristiyan ibadetlerinde yer alan duaların birbiri ile olan ilişkisine yer veren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bizim bu araştırmamız ise bir yandan Hıristiyanlıktaki şefaathetme kavramına genel olarak açıklık getirirken, diğer taraftan bu kavramın Hıristiyan dualarındaki yeri ve önemini de ortaya koyacaktır. Hazırlamış olduğumuz bu çalışmanın Dinler Tarihi alanında daha önce değinilmemiş bir konuya ışık tutacağı inancındayız.

Söz konusu bu çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş de, araştırmamızın amacı, önemi, metodu, sınırlandırılması ve kaynakları üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, genel olarak Hıristiyan toplumunda ve dualarında şefaathetin yeri ve önemi, Hıristiyanlık'ta şefaathetme kavramının tanımı ve bu kavramla ilgili diğer temel kavramların bağlantısı üzerinde yoğunlaşmıştır. İkinci Bölümde ise, Şefaathetme kavramının kurtuluş düşüncesiyle olan ilişkisi üzerinde durulmuş, kutsal kabul edilen kişilerin bu kurtuluştaki rolü incelenmiştir. Son olarak ise, Hıristiyan ibadetlerinde ve ibadet dışında yer alan önceleri İsa ve Meryem'in aracılığıyla yardım istenilen daha sonraları ise diğer kutsal kişileri de içine alan şefaathetme bağlantılı bazı dualara örnek olarak yer verilmiştir.

Çalışma gerçekleştirilirken oldukça önyargısız yaklaşılmıştır. Bunun için Hıristiyanlık'ta yer alan dua örneklerinin oluşturulmasında yol göstermesi açısından Konya Merkezdeki Aziz Pavlus Katolik Kilisesi görevlileriyle birebir görüşülmüştür.

Böyle bir çalışmayı ortaya koyarkenher türlü katkıyı veren, araştırma konuyla ilgili fikirlerinden istifade ettiğim danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Sami Baybal'a, çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Doç. Dr. Ahmet Aras ve Doç.Dr. Nermin Öztürk hocamıza, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren Prof. Dr. Kemal Polat hocama teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu çalışmada Aziz Pavlus Katolik Kilisesi'ne de dua örneklerinin tespit edilmesinde her türlü yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

EMİNE YÜKSEL

KONYA-2018

KISALTMALAR

- a.g.e. : Adı geçen eser
a.md. : Aynı madde
a.g.m. : Adı geçen makale
a.g.k. : Aynı Kaynak
bk. : Bakınız
ev. : Çeviren
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslām Ansiklopedisi
ed. : Editör
s. : Sayfa
sy. : Sayı
tr. : Tercüme eden
t.y. : Tarih yok
vb. : Ve benzeri
yay. : Yayınevi

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ, METODU, SINIRLANDIRILMASI VE KAYNAKLARI

1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu konunun seçiliş amacı Hıristiyanlık'ta şefaathat konusu önemli olduğu dualarla yakın ilişkisi olduğu halde şefaathatle ilgili olarak kaynaklarda genel bilgilere yer verilmesine rağmen ayrıntılı olarak bu konu hakkında müstakil bir çalışmanın yer almaması ve ayrıca Hıristiyanlık'ta ibadet içinde veya ibadet dışında yer alan duaların şefaathatle olan ilişkisinin dikkatimizi çekmesiydi.

Hıristiyanlık İsa Mesih yoluyla kurtuluş öğretisine dayandığından mutlak aracılık gibi kavramlar kapsamında şefaathate daha çok yer verilmektedir. Bu durum dualarda da kendini göstermektedir. Hıristiyanlık'taki bu dua örnekleri incelendiğinde bazı kavram ve isimlerin ön plâna çıktığı görülmektedir. Özellikle bu dualarda yer alan şefaathat/aracı kavramı bizi bu konuda araştırma yapmaya sevk etmiştir. Seminer konumuz olan “Hıristiyanlık'taki Dualarda Aracı Olarak İsa ve Meryem'in Rolü” adlı çalışmamızdan hareketle Hıristiyanlık'ta yer alan şefaathat kavramının sadece İsa ve Meryem'le sınırlandırılmayacağı ve ayrıntılı olarak ele alınması gerektiği noktasında karar kıldık.

Burada konunun daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle şefaathatin tanımı, şefaathatin Hıristiyan hayatındaki yeri ve önemi, Hıristiyan dualarında nasıl ve ne şekilde yer almaya başladığı, şefaathatle ilişkilendirilen diğer kavramlar, şefaathatin kurtuluş düşüncesiyle ilişkisi üzerinde durulacaktır. Çalışmamızın temel amacı Hıristiyanlık'ta kurtuluş düşüncesiyle bağlantılı olan şefaathat inancını Hıristiyan ibadetlerinde önemli bir yeri olan dua örnekleriyle açıklığa kavuşturmadır. Böylece Hıristiyanlık'ta şefaathat ve dua konusunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağımızı ümit etmekteyiz.

2.ARAŞTIRMANIN METODU

Çalışmamızda nitelendirici bir metot kullanılarak olaylar olduğu gibi, ayrıntılarıyla anlatılmış, tarafsız bir gözle araştırma yapılmaya gayret edilmiş, genel olarak Katolik Kilisesi'nin görüşleri yer alırken bazı yerlerde de Ortodoks ve

Protestan Kilisesi'nin görüşlerine yer verilerek karşılaştırma yapılmıştır. Çalışmada Hıristiyanlığın Kutsal Kitabı ve Açıklaması temel referans alınarak şefaathat konusu açıklanmıştır. Ayrıca 'Katolik Kilisesi Ayin ve İlahileri' kitabından ve kilise görevlileri tarafından kaleme alınan müstakil eserlerden faydalanılarak Hıristiyanlık kendi dini yapısı içinde incelenmeye çalışılmıştır. Kavramsal tanımlamalara yer verilmiş, şefaathat kavramı genel çerçevede ele alındıktan sonra Hıristiyanlık'ta kurtuluş düşüncesiyle bağlantısı ayrıntılı olarak incelenmiştir.

3.ARAŞTIRMANIN SINIRLANDIRILMASI

Şefaathat kavramının geniş olması, farklı anlamlar içermesi ve Hıristiyanlığın her döneminde aynı özelliklere sahip ama farklı kişilerce temsil edilerek ortaya çıkması konunun sınırlandırılmasını zorlaştırmıştır. Özellikle şefaathat anlayışıyla ilgili Hıristiyanlık'ta yer alan günah, tövbe, yargı, cennet, cehennem, araf, kurtuluş vb. temel kavramlarda konuya dâhil edilince konu daha da genişlemiştir. Bu sebeple bu kavramlardan kısaca bahsedilerek sadece şefaathat ilişkisi üzerinde durulmuştur. Aynı şekilde Hıristiyanlık'ta ibadet ve duanın birbirini tamamlar nitelikte olması duaların tespit edilip sınırlandırılmasını zorlaştırmıştır. Bir yandan konuyla ilgili dokümanlar toplanırken bir yandan da dualar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Duaların tespit edilmesini zorlaştıran engellerden biri de, Hıristiyanlığa ait müstakil bir dua kitabının olmaması, her kilisenin kendine ait dualarının olması ve bu yüzden dua metinlerinin sürekli değişkenlik göstermesidir. Bunun için son bölümde yer alan duaların oluşturulmasında kilise ayinlerinde kullanılan bir kiliseye ait Ayin Kitabı'ndan ve bu konuda müstakil olarak kaleme alınmış Hıristiyan dua kitaplarından faydalanılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN KAYNAKLARI

Bu çalışmayı oluşturabilmek için ilk olarak bu konuda yapılan yüksek lisans, doktora çalışmaları, makale ve dergi yazıları, özellikle Kutsal Kitap ve açıklaması titizlikle incelenmiştir. Konu ile ilgili Türkçe ve İngilizce kaynaklardan faydalanılmıştır.

Ayrıca Hıristiyan dua örnekleri için Aziz Pavlus Katolik Kilisesi (Konya) Ayin Kitabı'ndan, kilise tarafından oluşturulan kitapçıklardan ve Potts J. Monning

tarafından kaleme alınmış günlük duaların yer aldığı “Yukarı Oda” isimli eser gibi müstakil olarak pederler tarafından yazılan kitaplardan da yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HİRİSTİYANLIK'TA ŞEFAAT KAVRAMI

1.1. HİRİSTİYAN TOPLUMUNDA ŞEFAAT'İN YERİ

Birçok dinde ölmüş kutsal kişilerin öteki dünya için aracılık yapabileceğine ve şefaata istemek üzere onlara dua edilebileceğine, aynı zamanda ölümlerinin arkasından yapılan duaların azaptan kurtarıcı gücü olduğuna inanılmaktadır. İşte bu inanca sahip olan dinlerden biri de ahiret inancı, ruhban sınıfı, kutsal kişilere(peygamberler, aziz ve azizeler) ve varlıklara(melekler) vurgu yapan Hıristiyanlık'tır.¹

Hıristiyanlık, İsa Mesih yoluyla kurtuluş öğretisine dayandığından; bu dinde kefarete, mutlak aracılık gibi kavramlar kapsamında şefaate daha çok yer verilmektedir. Yeni Ahit'te şefaate kelimesi "bir kişinin bir başka kişinin savunucusu olması veya onun lehine af dilemesi" anlamında kullanılmıştır.²

Kutsal kişilerin şefaatinin ifade eden "aracı" kelimesi Tanrı ile insanı kefarete yoluyla birbirine yakınlaştırmayı ifade etmektedir.³ Bu bağlamda özellikle İsa Mesih, başrahip sıfatıyla inananların günahlarının bağışlanmasını dileyen ve inananlar hatta bütün insanlık adına Tanrı katında şefaate bulunan biri diye sunulmuştur.⁴

Ancak Hıristiyanlığa göre şefaate sadece İsa'ya ait bir eylem değildir. Pavlus'a göre İsa Mesih göklerde şefaate ederken Parakletos (yardımcı) diye isimlendirilen Kutsal Ruh da tıpkı İsa gibi inananların zayıf anlarında Tanrı huzurunda onlar adına yakarır, yeryüzünde azizlerin mücadelelerine yardım eder ve onlara şefaate bulunur.⁵İlk dönemden itibaren kilise babaları ruhani varlıklara dua etmeyi ve onlardan şefaate istemeyi gerekli görmüş, Roma Katolik Kilisesi de Trent Konsili'nde (1545-1563) şefaati ve başkası lehine niyazda bulunmayı bir dogma şeklinde ortaya koymuştur. Hıristiyan inancına göre başta Meryem olmak üzere azizlerin şefaathlerine inanıp onlara niyazda bulunulmasının,İsa'nın mutlak Rab oluşuna ve aracılık rolüne zarar vermeyeceğine inanılmaktadır. Bu bağlamda dindar

¹Mustafa Alıcı, "Şefaate", *DİA*, İstanbul,2010, XXXVIII, 411.

²İbranilere Mektup 7/25.

³Pavlus'tan Timoteos'a Birinci Mektup 2/5.

⁴Yuhanna'nın Birinci Mektubu 2/2; İbranilere Mektup 7/25.

⁵Pavlus'tan Romalılara Mektup 8/26-28, 34.

bir insanın ölmüş veya yaşayan bir başka dindar insandan dua yahut şefaah dilemesi meşru görülmüştür. Daha sonraki dönemlerde ise bu şefaah inancı Hıristiyan ibadet ve dualarında bile kendini göstermeye başlamıştır.⁶

1.2. HIRİSTİYANLIK'TA ŞEFAAT İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.2.1. GÜNAH

Günah kavramı, Yeni Ahit'te insanın arzusunun Tanrı'nın iradesine muhalefeti⁷, Tanrı'dan uzaklaşmak, O'nunla birlikte yaşamayı reddetmek⁸, şeytanın yolundan gitmek ve isteklerini yerine getirmek⁹ olarak yer almaktadır. Hıristiyanlık'ta günahın kaynağı olarak; insandaki arzular ve bu arzuların baskısı sonucu istek ve iradenin bozulması, kötü niyet ve insanın yaratılışından gelen yetersizlikler gösterilmiştir. Bunlara dış etkenlerde eklenince günah kendiliğinden ortaya çıkmıştır.¹⁰

Hıristiyanlık'ta günah kavramı konu ve muhteva açısından farklı sınıflandırmalara tabi tutulsa da genelde Hıristiyan teolojisinde günah, fiili günah ve asli günah olarak iki kısımda ele alınır. Fiili günah, doğuştan kişide bulunmayan, sonradan kişinin kendi irade ve arzusuyla işlediği ve bundan dolayı kişinin sorumlu olduğu günahlardır. Tanrı'ya karşı işlenen kişisel bir suç, Tanrı'ya sırt çevirmek olan günah Tanrıyla olan insan ilişkisinin kopmasına sebep olur. Hıristiyanlık, günahı Tanrı yasalarına karşı bir hakaret veya isyan olarak ifade etmektedir. Eğer bu günah Tanrı'ya karşı kasten işlenirse insanın Tanrı'nın lütfundan mahrum edilmesine ve ebedi cezaya çarptırılmasına sebep olur. Bunun yanında Hıristiyanlığa göre kötülüğün her çeşidi de günah sayılmıştır.¹¹ Bu sebeple fiili günah tehlike derecesine göre ölümcül günah ve hafif günah olarak sınıflandırılmıştır.¹² İlki insanın bilerek ve isteyerek yaptığı ölümcül günahlardır.

⁶ Alıcı, *a.md.*,411.

⁷ Mezmurlar 51/6; Matta 7/21

⁸ Luka 15/11-32

⁹ Yuhanna 8/44

¹⁰ Ömer Faruk Harman, "Günah", *DİA*, İstanbul, 1996, XIV, 281.

¹¹ Yuhanna'nın Birinci Mektubu 5/17

¹² Ferruh Kahraman, *İtikadi Açından Hıristiyanlık ve İslamiyet'te Günah*, Rağbet yay., İstanbul, 2011, s.35.

Ölümcül günah, kişiyi Tanrı dostluğundan ayıran, Tanrı'dan uzaklaştıran günahdır. Ölümcül bir günahı işlemesi için kişinin yaptığı davranışın yanlış olduğunu bilmesi ve özgür olması gerekir. Bu çerçevede ölümcül günahta bilinçlilik, istenç ve ciddi bir konuda eylemde bulunma gibi üç önemli durum söz konusudur. Bu günahı işleyen kişi, ancak içten bir tövbeyle Tanrı'nın sevgisine kavuşabilir.¹³İçtenlikle günah çıkartılmadığı zaman ise bu durum gerçekleşemez. Böyle bir eylemle Tanrı'yı inciten kişi, tanrısal yaşamdaki payını ve cennette bir yer sahibi olma hakkını kaybeder. Ceza olarak ise, Tanrı'nın yargısı ile karşı karşıya kalır ve sonsuza dek Tanrı'dan ayrılır.¹⁴

Hıristiyanlığa göre insanın hayatı boyunca sakınması gereken yedi günah vardır. Bunlar, Hıristiyanlar tarafından Yedi Ölümcül Günah, “Temel Günahlar” ve “Kardinal Günahlar” gibi isimlerle adlandırılır. Yedi ölümcül günah, özellikle Roma Katolik Kilisesi'nin görüşleri çerçevesinde papalığın kurumsallaşmasında katkıları olan, Papa I. Gregory tarafından düzenlenen sakınılması gereken günahların listesini ifade etmektedir. Bu günahlar, başta Katolikler olmak üzere bütün Hıristiyanlar için yol gösterici bir kılavuz niteliğindedir. Bunlar, Hıristiyanların hayatı ve karakteri hakkında önemli ipuçları veren ahlaki değerler olarak ifade edilir. Katolik Kilisesi, inançla ilişkilendirmek suretiyle bu günahları tarih boyunca sürekli gündemde tutmaya çalışmıştır.¹⁵Hıristiyanlar, bu yedi ölümcül günaha Latince adlarının ilk harflerinden hareketle “*Salıgia*”adını vermişlerdir. Bu günahların her biri ayrıca şeytani varlıklarla ilişkilendirilmiştir. Yedi ölümcül günah, son şeklini şöyle almıştır: Kibir (Superbia), açgözlülük (Avaritia), şehvet (Luxuria), kıskançlık (Invidia), oburluk (Gula), öfke (Ira) ve tembellik (Arcedia). Daha sonra Katolik Kilisesi bu bireysel olan günahlara ek olarak toplumsal günahları da eklemiştir. Katolik Kilisesi, modern dünyanın koşullarını göz önüne alarak günahlarda güncellemeye gitse de

¹³ “Günahımız yok dersek, kendimizi aldattırız ve içimizde gerçek olmaz. Ama günahlarımızı itiraf edersek, güvenilir ve adil olan Tanrı, günahlarımızı bağışlayıp bizi her kötülükten arındıracaktır.” (Yuhanna'nın Birinci Mektubu 1/8-9)

¹⁴«Sonra solundakilere şöyle diyecek: `Ey lanetliler, çekilin önümden! İblis ile onun melekleri için hazırlanmış sönmez ateşe gidin!(Matta 25/41). Ayrıca bk. P.Luigi İannitto, *Hıristiyan İnanç Kutsal Kitaplara, Kilise Babaları ve Belgelerine Göre Açıklanan Hıristiyan Gerçekleri*, çev. Leyla Alberti, İstanbul 1994, s.212-215 ve “*Katolik Kilisesi Din ve Ahlak ilkeleri (Özet)*”,çev. Dominik Pamir, İstanbul, 2006,s.62.

¹⁵Necati Sümer, “Katolik Mezhebinde Yedi Ölümcül Günah Problemi”,*Turkish Studies=Türkoloji Araştırmaları*, 2016, XI, sy.5, s. 484-485.

bireysel yönü olan eski günahların işlenmesini de doğru bulmadığını tekrar etmiştir. Kilise, hem eski hem de yeni günahları işleyip pişmanlık duymayanların ve tövbe etmeyenlerin cehennemle cezalandırılacağını dile getirmiştir.¹⁶

Diğeri ise, hafif günah insanın doğası gereği farkına varmadan ve istemsizce yaptığı affedilebilir günahlardır. İnsan tanrısal lütfâ erişmiş olsa da aynı zamanda günah işleme eğiliminde olmaya, şehvet duygusuna kapılmaya eğilimi olan bir varlıktır. Ancak bu tutum Tanrı'yı isteyerek terk etmekten çok daha farklıdır; ölümcül gerçek bir günah değildir. Hafif günah ya da bağışlanabilir günah olarak da isimlendirilebilir. Hafif günah, kişiyi tanrısal lütuftan ve Tanrı dostluğundan ayırmayan günahdır. Katolik Kilisesi'ne göre hafif günahlar, insanın içindeki Tanrı sevgisini incitmesine rağmen o, sevgiyi tamamen yok etmez. Ölümcül günahdan daha önemsiz bir suç oluşturur. Ama bu ölümcül günaha bir eğilime sebep olabilir. Bencil ve nankör eylemlerle suç işleyen kişiyi, sadece Tanrı'nın lütfu ölümcül günahdan koruyabilir. Tanrı'nın lütfuna erişebilmek içinde Hıristiyan kişinin ciddi bir çaba göstermesi gerekir.¹⁷

Hıristiyan inancına göre günah meselesi, yalnızca insanların özgür iradeleriyle kötülük yapmasıyla değil, aynı zamanda bu dinin asli günah anlayışı ve kurtuluş öğretisiyle de yakından ilişkilidir.¹⁸ Hıristiyanlığa göre Âdem, şeytana aldanarak Tanrı'ya karşı gelmiş ve böylece kendinden sonra gelecek bütün insanlara bulaşacak olan ilk günahı işlemiştir. Asli Günah olarak adlandırılan bu durum, bütün insanlığın günahkâr olmasına neden olmuştur.¹⁹

Asli günahdan ötürü yaşayan her canlı için ölüm, kaçınılmaz bir son olmuştur; "Çünkü günahın ücreti ölüm, Tanrı'nın armağanı ise Rab Mesih İsa'da sonsuz yaşamdır."²⁰ Böylelikle her insan hem bedensel hem de ruhsal ölüme

¹⁶Sümer, *a.g.m.*, s.486-487.

¹⁷ İannitto, *a.g.e.*, s.266,267.

¹⁸ M.S 1545 yılında yapılan Trent Konsili'nde asli günahın tanımından ziyade etkisi ve kurtulma yöntemleri üzerinde durulmuş ve bu konu ile ilgili beş madde oluşturulmuştur. Bu maddelerde; Asli günah sonrası kefarete olarak İsa'nın kendini feda etmesi, vaftizin ve İsa'nın şefaatinin günahları yok edeceği bunu kabul etmeyenlerin aforoz edileceği üzerinde durulmuştur. Bk. Kahraman, *a.g.e.*, s. 78-82.

¹⁹Sümer, *a.g.m.*, s. 488. Ayrıca bk. "Günah bir insan yoluyla, ölümden günah yoluyla dünyaya girdi. Böylece ölüm bütün insanlara yayıldı. Çünkü hepsi günah işledi" Pavlus'tan Romalılara Mektup 5/12.

²⁰Pavlus'tan Romalılara Mektup 6/23.

mahkûm olarak doğar. Günahın sonucu olan ölümü bedensel ölüm, ruhsal ölüm ve ikinci ölüm diye sınıflandıran Kutsal Kitab'ın bizzat kendisidir.

Kutsal Kitab'a göre bedensel ölüm, insanın maddesel ve ruhsal yönlerinin birbirinden ayrılmasıdır. Ölümle ruh bedenden ayrılır, beden çürür ölümsüz olan ruh ise yargılanmak üzere Tanrı'nın huzuruna çıkar.²¹ Ruhsal ölüm ise, insanın ruhsal yönden Tanrı'dan ayrı olmasıdır. İnsanı suçlu ve ruhsal açıdan kirli kılan günah, insanın Tanrı'ya yabancılaşmasının nedenidir ve Mesih, bu suçların bedelini ödemek için çarmıha gerilmiştir. Bu yüzden Mesih'e iman etmeyen herkes ruhsal açıdan ölüdür.²²

İkinci ölüm ise, nihai yargılama sonucunda Tanrı'dan sonsuza dek ayrı kalmak demektir.²³ Ruhsal ölüme ve ikinci ölüme tek çare, Mesih'in insanların günahlarını üstlenerek ölüp dirilmesiyle insana sunduğu kurtuluştur. Mesih'in kurtuluşuna iman edip güvenle kendini ona teslim edenler için artık bir mahkûmiyet yoktur; bundan dolayı imanlılar için bedensel ölüm, üçlü birlik olan Tanrı'yla aralarında engel olmadan ebedi esenliğin süreceği dönemin başladığı an demektir.²⁴ Bu yüzden tüm Mesih imanlıları daha şimdiden konum olarak sonsuz yaşam diyarına aittirler.²⁵

Ölümden ve acıdan kurtulmak mümkün değildir. Çünkü bu durum yaratılmış olmanın gereği olarak ortaya çıkar. Yaratılmış olmak ve umut verilmiş olması Tanrı'nın rahmetinin sonucudur. Çarmıha gerilen Mesih İsa'nın kurtarıcı sevgisi günahın yükünü hafifletecek bir armağandır. Tanrı, insanları en kusursuz biçimde günahattan kurtarmak için oğlunu insan biçiminde göndermiştir. Çünkü acı çekip ölmesi ve insanlara yaşam vermesi gerekiyordu.²⁶ Bu yüzden Hıristiyanlar Mesih İsa'nın çarmıha gerilme fedakârlığı ile ilk günahın ve tüm kişisel günahların

²¹ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak ilkeleri (Özet)*, s. 60-61.

²² Pavlus'tan Efesliler'e Mektup 2/1-3; Koloseliler'e Mektup 2/13.

²³ Vahiy 2/11; 20/ 6-14; 21/8.

²⁴ Pavlus'tan Romalılara Mektup 8/31-39; Pavlus'tan Korintliler'e İkinci Mektup 5/1-10; Pavlus'tan Filipililer'e Mektup 1/ 21-23; İbraniler'e Mektup 2/14-15; Vahiy 6/ 9-11.

²⁵ Yuhanna 5/24; 11/25-26 ayrıca bk. *Açıklamalı Kutsal Kitap*, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 2010, s.1660.

²⁶ Pavlus'tan Romalılara Mektup 8/3.

bedelinin ödendiğine inanırlar. ²⁷İnsan asli günden ancak Tanrı'nın lütfuyla sevgili oğlunun egemenliğine girip kurtulabilmiştir. Fakat bundan sonra bile insanda günden izler kalır. Çünkü asli günahla dünyaya gelmiş olan insanın günaha eğilimi vardır. Tanrısal lütfu erişmiş olsa da aynı zamanda günah işleme eğiliminde olmaya, şehvet duygusuna kapılmaya devam eder. ²⁸Bununla birlikte bu eğilim, Mesih'e bağlı kalarak O'nun inayetiyle günaha karşı mücadele edenlere bir zarar vermez, bunu yerine getirmeyenlere ise zarar verir. ²⁹Katolik inancına göre yeryüzünde hala hüküm süren kötülük ve günahlar İsa'nın ikinci defa gelişyle sona erecektir. ³⁰

Hıristiyan inancına göre Kutsal Ruh günahları kavrama bilinci sağlar ve İsa Mesih yolu ile affı gösterir. İsa Mesih'in kanını akıtmasıyla her günah ortadan kaldırılır. Bunun için ne kadar büyük olursa olsun İsa'nın bağışlayamayacağı hiçbir günah yoktur. Günahların bağışlanması ise İsa'ya günahların sesli bir şekilde itiraf edilmesi ile gerçekleşir. ³¹ Kutsal Kitapta bu konu hakkında şu pasajlar yer alır;

Günahlarını gizleyen başarılı olmaz, itiraf edip bırakırsa merhamet bulur. ³²

“Rab diyor ki:Gelin şimdi davamızı görelim. Günahlarınız sizi kana boyamış bile olsa kar gibi ak pak olacaksınız. Elleriniz kırmızı böceği gibi kızıl olsa da yapağı gibi bembeyaz olacak.” ³³

“Başkaldırılarınızı bulut gibi, günahlarınızı sis gibi sildim. Bana dönün, çünkü sizi fidyeye kurtardım.” ³⁴

İtiraf edilen her günahın suçunu yargı günü şeytan taşıyacaktır. İtiraf edilmeyen günahlar ise Tanrı'nın yargı gününde kişinin karşısına çıkacak, İsa Mesih tarafından verilen sonsuz yaşama kavuşamayacaktır. ³⁵

Hıristiyan inancına göre günah işleyen şeytandır. Çünkü şeytan ve günahın başlangıcı birdir. Bitişi de bir olacaktır. Tüm acıların kaynağı olan şeytan

²⁷İannitto, a.g.e., s. 64-65.

²⁸ Pavlus'tan Romalılara Mektup 7/17-25; Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 3/3.

²⁹ Yuhanna'nın Birinci Mektubu 3/ 4-7.

³⁰ Luka 14/15.

³¹ Kurt Hasel, *Batıl İnançlar Kapılma ve Kurtulma*, İstanbul, 1998, s.116-118.

³² Süleyman'ın Özdeyişleri 28/13.

³³ Yeşaya 1/18.

³⁴ Yeşaya 44/22.

³⁵Hasel, a.g.e., s.118-121.

Tanrı tarafından sonunda ateşte yanarak cezalandırılacaktır. Kutsal Kitab'a göre şeytanla birlikte İsa'nın kurtuluş teklifini kabul etmeyen ve günahlarıyla yaşamayı sürdüren insanlarda sonsuz ölümle cezalandırılacaklardır.³⁶

*Onları saptıran iblis ise, canavarla sahte peygamberinde içinde bulunduğu ateş ve kükürt gölüne atıldı. Gece gündüz sonsuza dek işkence göreceklerdir.*³⁷

*Ölüm ve ölümler diyarı ateş gölüne atıldı. İşte bu ateş gölü ikinci ölümdür. Adları yaşam kitabında yazılmamış olanların hepsi, ateş gölüne atıldı.*³⁸

*Yavrularım kimse sizi aldatmasın. Mesih doğru olduğu gibi, doğru olanı yapanda doğru kişidir. Günah işleyen İblis'tendir. Çünkü İblis, başlangıçtan beri günah işlemektedir. Tanrı'nın Oğlu, İblis'in yaptıklarına son vermek için ortaya çıktı.*³⁹

Günah işleyen herkes günahın kölesidir.⁴⁰ Tanrı ise günahın kölesi olmuş günahkârları değil, kendisine tapan ve isteğini yerine getiren kişileri dinler.⁴¹ Günahkâr kişinin günahının esiri olduğunu, günah tarafından nasıl yönlendirildiğini Kutsal Kitap şöyle açıklıyor:

*“Yasa'nın ruhsal olduğunu biliriz. Ben ise bedenselim, günaha köle gibi satılmışım. Ne yaptığımı anlamıyorum. Çünkü istediğim şeyi yapmıyorum; nefret ettiğim ne ise, onu yapıyorum. Ama istemediğim şeyi yaparsam, Yasa'nın iyi olduğunu kabul etmiş olurum. O halde bunu artık ben değil, içimde yaşayan günah yapıyor. İçimde, yani doğal benliğimde iyi bir şey bulunmadığını biliyorum. İçimde iyiyi yapmaya istek var, ama güç yoktur. İstedğim iyi şeyi yapmıyorum, istemediğim kötü şeyi yapıyorum. İstemediğim şeyi yapıyorsam, bunu yapan artık ben değil, içimde yaşayan günahdır.”*⁴²

Hıristiyanlığa göre günahın ücreti ölüm olduğu için kişi, hayattayken mümkün olduğunca günahlardan uzak durmalıdır. Bu nedenle İsa, “insanın eli veya

³⁶Hasel, a.g.e., s.154.

³⁷ Vahiy 20/10.

³⁸ Vahiy 20/14-15.

³⁹ Yuhanna 3/7-8.

⁴⁰ Yuhanna 8/34.

⁴¹ Yuhanna 9/31.

⁴² Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 7/14-20.

ayağı günah işlemesine neden oluyorsa onu kesmesini, gözü günah işlemesine neden oluyorsa onu yerinden çıkarıp atmasını tavsiye etmiştir.”⁴³ İlk dönem Hıristiyanlarına göre günah işleyen kişinin günahı sadece kendine değil, kiliseye de zarar vermektedir. Bu sebeple havarilerinde içinde bulunduğu bu dönemin Hıristiyanları iman ettikten sonra günah işleyen kişilere tövbe kapısını kapatmışlardır. Çünkü inanarak İsa adına vaftiz olan kişi, İsa'nın bedenini temsil eden kilisenin de bir mensubu, bir parçası haline gelmiştir. Vücudun bir uzvunun yaptığı bir şey bütün bedeni etkilediği gibi, mensuplarından birinin işlediği bir günah da bütün cemaati incitmektedir. İşte bu anlayıştan dolayı ilk dönem Hıristiyanlığı İsa'ya inandıktan sonra günah işleyene tövbe imkânının olmadığını savunmuşlardır.⁴⁴ Bunlara göre tövbe, İsa'ya inanmayanları Hıristiyanlığa davet için kullanılan bir kavram olmuştur. Daha sonra bu tutum yumuşamış işlenen günahlara tövbe kapısı aşamalı olarak açılmıştır.⁴⁵

1.2.2.TÖVBE

Hıristiyanlık, günahın tarihini ilk insan Âdem'in cennette yasak meyveyi yemesiyle başlatmış, böylece günah, diğer bütün insanlara sirayet etmiştir. İsa, çarmıha gerilerek bütün insanlığın günahlarının kefareti olarak canını feda etmiş olsa da, Âdem'in işlediği günahı aklasa da her Hıristiyan ancak vaftiz olmak suretiyle kendi asli kişisel günahından arınabilir. Fakat Hıristiyanlığa göre dünya hayatı çeşitli sınavlardan ibarettir. Bilerek veya bilmeyerek yapılan günahlar, Hıristiyanlar için önemli kaygılar haline gelmektedir. Bu kaygılardan ise tövbe ederek, bütün günahlarını İsa'ya sesli olarak dile getirerek, af dileyerek kurtulabilir.⁴⁶

Yeni Ahit'te, kişi ne kadar günah işlerse işlesin pişmanlık duyup tövbe ettiği zaman günahlarının bağışlanabileceği belirtilmiştir.⁴⁷ Yine Yeni Ahit'e göre, bir günahkârın tövbesi Tanrı ve melekler katında büyük bir sevince neden olmaktadır.⁴⁸ İsa Tanrı'yı baba, günahkârı ise kayıp evlat şeklinde tanımlamaktadır. Günahkâr pişman olup dönünce, kayıp evladının bulunuşuna sevinen baba, bu

⁴³ Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 6/ 1-14; Matta 18/ 7-12.

⁴⁴ İbraniler'e Mektup 6/4-6; 10/26-29.

⁴⁵ Mehmet Katar, *Hıristiyanlık, Yahudilik ve İslam'da Tövbe*, Töre yay., Ankara, 1997, s.89-90.

⁴⁶ Kahraman, *a.g.e.*, s.89.

⁴⁷ Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 6/16-23; Luka 17/ 1-4.

⁴⁸ Luka 15/ 7-10.

sevinçten dolayı şenlik yapmaktadır.⁴⁹ İsa başka yerde bu sevinci yitik koyununu bulan çobanın sevincine⁵⁰, küçük bir miktar parasını kaybedip onu bulan fakir kadının sevincine benzetmektedir.⁵¹ Bütün bu misaller Tanrı'nın tövbe edenin tövbesini kabul ettiği ve bundan çok büyük bir mutluluk duyduğunu göstermektedir.⁵²

Katolik inancına göre kişinin günahlarından dolayı tövbe etmesi, onun İsa gibi fedakârlık göstermesi demektir. Bir Hıristiyan'ın tövbe etmesi, onun günahlarından arınarak Tanrı'ya layık bir kul olma çabası anlamına gelir. Bu yüzden Hıristiyanlık'ta vaftiz ve tövbe önemli bir günahlardan arınma işlemidir. Vaftiz sayesinde kişi, İsa'nın kefaretiyle oluşan kurtuluşa ulaşmış olur.⁵³

Hıristiyanlık'ta günah işlemenin insanı Tanrı'dan uzaklaştırdığı ve başa çeşitli felaketler getirdiği kabullenilmektedir. Buna göre günah, hastalıklara, sıkıntılara sebep olmakta, tövbe etmeyenler ise bu musibetlerle karşılaşmaktadırlar.⁵⁴

Tanrı'ya yakaran herkesin kurtulacağını ifade eden Hıristiyan kutsal metni, hakikati bildiği halde kasıtlı olarak günah işlemeye devam edenlerin ve Kutsal Ruh'a küfredenlerin asla bağışlanmayacağını ve onların kızgın ateşle cezalandırılacağını dile getirmiştir.⁵⁵

Hıristiyanlık'ta tövbenin kabulü meselesinde Tanrı'nın yanında Kilise'nin de rolü bulunmaktadır. Çünkü tövbe uygulaması Kilise'nin denetiminde yapılmakta ve sonuçta "kilise affı" verilmektedir. Bu af sayesinde Tanrı'nın da affı

⁴⁹ Luka 15/11-32.

⁵⁰ Matta 18/12-13; Luka 15/4-7.

⁵¹ Luka 15/8-9.

⁵² Katar, *a.g.e.*, s.138.

⁵³ Roma Kilisesi, vaftizin hem doğuştan gelen hem de gerçekte olan önceden işlenmiş bütün suçları ortadan kaldırdığını savunur, öyleyse bir şahıs vaftiz edildikten hemen sonra ölürse direk olarak cennete gidecektir. Bütün diğer inananlar, (Hıristiyan şehitleri hariç) en yüksek rahip zümresi dâhil, vaftizden sonra işlenen günahlardan dolayı verilen cezayı ödemek için Araf'a gitmelidir. Şehitlerce yapılan fedakârlıkların, özellikle de kiliseyi onurlandırmak için yapılanların, ruhu arındırmak için çekilen acıların yerine yeterince geçeceği düşünülmektedir. Bk. Loraine Boettner, *Roman Catholicism*, New Jersey, 1962, s.218. Agustin'e göre de (M.S 354-430) vaftiz sayesinde asli günahla birlikte varsa diğer günahlarda yok olmaktadır. Bu nedenle Hıristiyanlık Mesih İsa adına vaftiz olmayı O'nun ölümüne iştirak etme (Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 6/3-4; Koloseliler'e Mektup 2/12-13) ve günahları İsa'yla beraber Haç'a germe (Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 6/6) olarak görmektedir. Bk. Katar, *a.g.e.*, s.87.

⁵⁴ Markos 2/3-10; Luka 5/18-26; 7/48; Yuhanna 5/5-15; 9/1-3. Bk. Katar, *a.g.e.*, s.88.

⁵⁵ Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 10/13; 12/13; İbraniiler'e Mektup., 10/ 26-27; Markos 3/28-29 Bk. Sümer, *a.g.m.*, s.489.

sağlanmaktadır.⁵⁶Mesih İsa, günahları bağışlama yetkisini Havarilerine ve onların haleflerine vermiş⁵⁷, böylece Kilise’ de tövbe ve itiraf gizemi oluşmuştur. Vaftizin ardından günah işleyerek Tanrı ile bağıni koparanlar tövbe ederek yeniden Tanrı’nın lütfunu kazanmışlardır. Yüzyıllar boyunca Kilise Mesih İsa adına, günahları bağışlama yetkisini kullanmıştır. Mesih İsa adına rahip, kurtarıcının bağışlayıcı kararını açıklar: “ Peder, Oğul ve Kutsal Ruh adına günahlarını bağışlıyorum.” Rahibin bu yargılaması kesin veya cezalandırıcı değil, iyileştirici ve kurtarıcıdır.⁵⁸

Günahların tam ve kusursuz olarak bağışlanması için kişinin pişmanlık, günah çıkarma ve kefaret gibi üç eylemde bulunması gerekir. (EK-1)Kilise, günah için pişman olup, günah çıkaran kişinin dünyevi bir ceza alması gerektiğine inanır. Suçlu kişi bu yaşamda veya ölümden sonra Araf’ta günahlarından dolayı cezalandırılacaktır. Günah işleyen kişi rahibin kendisine verdiği cezayı çekmelidir. Rahip ceza olarak maddi veya manevi cezalar verebilir. Günümüzde ağırlıklı olarak ceza olarak bazı duaları okuması istenmektedir.⁵⁹

Hıristiyan inancında bu günahlardan kurtulma düşüncesi bazı farklı uygulamaları da ortaya çıkarmıştır. Tanrı katında önemli bir yeri olduğuna inanılan kişilerin yardımını talep ederek günahların cezalarından kurtulma düşüncesi zamanla yaygınlaşmıştır. Biliyoruz ki, Hıristiyanlık’ta Tanrı’dan başka bazı kişi ve kuruluşların da günahları bağışlama yetkisi vardır. Nitekim İsa günahları bağışlamış ve bu yetkiyi havarilere de tanımıştır. Havarilerden sonra onların halefi kabul edilen kilise Tanrı adına fertlerin günahlarını bağışlayabilmektedir.Origen (M.S 185-254) ve Tertullian (M.S 160-225) ise tam tersi görüşte olup kilise yetkililerinin günahkârları affetme yetkisini kabul etmezler. Havarilere verilen günahkârları affetme yetkisinin din adamlarına geçtiğini kabul ederler fakat bu yetkinin ancak havariler gibi olduğunda kullanabileceğini savunurlar. Din adamı sadece günahkârın itirafını dinler ve nasihatte bulunabilir görüşündedirler.⁶⁰

⁵⁶ Katar, *a.g.e.*, s.137.

⁵⁷ Matta 16/19.

⁵⁸ İannitto, *a.g.e.*, s.342-344. Ayrıca bu konu için Bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlaki İlkeleri (Özet)*, s.88.

⁵⁹ İannitto, *a.g.e.*, s.346 ayrıca bk. Katar, *a.g.e.*, s.129-137.

⁶⁰Katar, *a.g.e.*, s.111.

Günahların Allah'a karşı olan kısmının yine Allah adına bağışlanması, "günah itirafı" adı verilen dini bir merasimle gerçekleşmektedir. Kişi işlediği günahı itiraf eder, pişman olur ve tövbe edip Tanrı'ya tam bir itaat içinde kötülüğü bırakırsa papaz onun günahını affetmektedir. Fakat bu bağışlama günahın dünyevi karşılığının ortadan kalkması için yeterli değildir. Günahların affedilmesi, bir rahibe günah çıkartıp bağışlanıncaya kadar ölümcül gınahtan suçlu olanlar için uygulanmaz. Rahip günah çıkartma odasında sadece ölümcül günahları affeder ve ruhları cehennemden kurtarır. Roma öğretisi uyarınca, ölümlü günah işleyerek ölenlerin hepsi, dosdoğru cehenneme gider; burada dualar, kitleler vb. ağrılarının hafifletilmesini sağlayamazlar. Günah çıkartmaya gidenler için rahibin bağışlaması ölümcül günahı ortadan kaldırır ve böylece ebedi cezadan kurtulurlar; fakat ceza olduğu gibi kalır ve bunun iyi işler yaparak, dua ederek, vb. bu dünyada kefaretinin ödenmesi gereklidir aksi takdirde ötede Araf'ta acı çekerek ödenir.⁶¹ Affedilen günahların dünyevi cezalarının kilise tarafından bağışlanmasına ise Endüljans denilmektedir. Gınahtan kurtulma düşüncesiyle ortaya çıkarılan farklı uygulamalardan biri deşte bu Endüljans uygulamasıdır.⁶²

Sadece Katolik Hristiyanlar tarafından kabul edilen Azizler birliği inancı da Endüljans'ın temelini oluşturur. Hıristiyanlığa göre insanlar Tanrı'nın bir lütfu olarak tabiatüstü bir bağla birbirine bağlanmışlardır. Bu sebeptendir ki, birinin günahı diğerine zarar, iyiliği ise fayda verir. Âdem'in suçunun bütün insanları etkilediği gibi İsa'nın kurtarıcılığı da bütün insanları etkilemiştir. Bundan dolayı insanlar Mesih'te birleşmeye çağrılmışlardır.⁶³

Nasıl ki Mesih İsa hiçbir suçu olmadığı halde bütün insanlar için kefareti ödeyip kendini feda etmişse ona tabi olanlarda doğru yolda dua ederek, iyilikler yaparak, tövbe ve istiğfar ederek birbirine yardım etmelidirler. Hıristiyanlıktaki azizler birliği kavramı işte bu inançtan doğmuştur. Lütuf sayesinde ölmüş ve dirilmiş Mesih'te birleşmiş olan kutsal kişiler arasındaki birliği belirtmektedir. Bu kişilerin bazıları bu dünya da yolculuk halinde, bazıları ise bu yaşamı terk etmiş ve dualarla desteklenerek arınmaları tamamlanmakta, kalanları ise Tanrı'nın mutluluğunu

⁶¹Boettner, *a.g.e.*, s.263.

⁶² Ömer Faruk Harman, "Endüljans", *DİA*, İstanbul, 1995, XI, 209.

⁶³ Yuhanna 15/5 ; Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 12/27.

tatmakta ve Hıristiyanlar için şefaattir. Hepsini birlikte Üçlü Birlik' in şanı ve yüceliği için Mesih'te tek bir aileyi, kiliseyi oluşturmaktadır.⁶⁴Bu birlik insanların dua, tövbe ve dayanışma gibi hususlarla birbirine yardımcı olduğu karşılıklı iş birliğinden oluşur. Bu yardım sadece yaşayanlar için değil arındırıcı azaba uğrayan ölümlere de yapılabilmektedir.⁶⁵ Başlangıçta Kilise'nin ilk yıllarında bilinmeyenbu bağışlama uygulaması, Roma Kilisesi tarafından dayatılan kefarett uygulamasıyla bağlantılı olarak Ortaçağ'da ortaya çıkmıştır. İlk başta sadece yaşayan insanlar için uygulanmakta olsa da, sonradan 1477'de, Papa 4. Sixtus, Araf'ta acı içinde olan ruhlar için afların mevcut olduğunu ilan etmesiyle aflar, hem ölümler hem de yaşayan insanlar için yararlı sayılmış ve o zamandan beri de aynı şekilde devam etmiştir.⁶⁶

Bu durum göstermektedir ki, bazı durumlarda Hıristiyanlar hem kendileri hem de ölümleri için kilise din adamları aracılığıyla kurtarıcılığın dağıtıcısı olarak Mesih'in ve azizlerin şefaatt hazinesini elde etmeye çalışmışlardır.⁶⁷ İşte bu günahları bağışlama uygulaması da Kilise'deki din adamlarıyla Mesih ve azizlerin, fazilet ve şefaattleri vasıtasıyla fertleri günahlarının sonuçlarından kurtarabildikleri inancından kaynaklanmış ve zamanla kilise tarihinde önemli bir olay haline gelmiştir.⁶⁸

1.2.3.YARGI

Yargı, bir şeyin belirli ölçütlere göre değerlendirilmesidir. Kutsal Kitap'ta Tanrı'nın, bazen yapılan kötülüğün sonuçları olarak bazen de tövbeye yöneltmek amacıyla terbiye ederek yargısını gösterdiği görülür. Yargı (ceza), doğru olan ile kötü olan arasındaki farkı ortaya koyar, tövbeye yöneltmeyi amaçlar, doğruluğun ardınca gidenleri cesaretlendirir ve bundan sapanları uyararak terbiye eder; kötü eylemde bulunmanın sonuçlarını gözler önüne serer. Kutsal Kitap'ta yargının üçlü birlik içinde hem Baba hem Oğul hem de Kutsal Ruh tarafından gerçekleştirildiği görülür.⁶⁹Yargılama kişisel yargılama ve genel yargılama olarak ikiye ayrılır. Kişisel

⁶⁴Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri(Özet), s.59.

⁶⁵ Harman, a.md.,209-210.

⁶⁶Boettner, a.g.e.,s.264-265.

⁶⁷Katolik Kilisesi Din ve Ahlaki İlkeleri (Özet), s.88.

⁶⁸ Harman, a.md.,210.

⁶⁹"Baba nasıl ölümleri diriltip onlara yaşam veriyorsa, Oğul da dilediği kimselere öylece yaşam verir. Baba kimseyi yargılamaz, tüm yargılama işini Oğul'a vermiştir. Öyle ki, herkes Baba'yı onurlandırdığı gibi Oğul'u onurlandırın. Oğul'u onurlandırmayan, O'nu gönderen Baba'yı da onurlandırmaz. Size doğrusunu söyleyeyim, sözümü işitip beni gönderene iman edenin sonsuz yaşamı vardır. Böyle biri

yargılama; her kişinin ölümüyle artık ne günah ne de sevabın olduğu deneme süresinin sona ermesidir. Artık kişi Tanrı'nın yargısıyla karşılaşacaktır. Kilise kişinin öldükten sonra ödüllendirildiğini ya da cezalandırıldığını belirtmekle yetinir. Ayrıca Tanrı'nın lütfü halinde ölüp günahlarından tamamen arınmamış olanlarda, arınma tamamlandıktan sonra ödüllendirilirler.⁷⁰ Kilise, Hıristiyan kişinin ölmesiyle oluşan olayları kıyamet gününde herkesin Rabbi olan ve herkesi yargılayacak olan Mesih İsa'nın gelmesiyle oluşacaklardan ayırır. Kişisel yargılama sonucu ödüllendirilen kişiler, Mesih İsa ile annesiyle ve azizlerle dostluk kurarlar ve tüm görkemi ile Tanrı'yı olduğu gibi görürler. Onların mutluluğu henüz tamamlanmamıştır. Çünkü son dirilişi ve ebedi yaşamın mutluluğunda kendi varoluşlarının bir parçası olan vücudu paylaşmak için beklemektedirler.⁷¹ Yani her insan ölümünden hemen sonra ölümlerin ve dirilerin yargıci olan Mesih İsa'nın özel yargılamasından geçecek ve bu yargılama son yargılamada (genel yargılama) onaylanacaktır.⁷² Kişisel yargılama sonrası genel yargılamaya kadar ara durum hakkında farklı görüşler vardır. Bu görüşlerden biri kişilerin ruhlarının uyuduğunu söyleyenlerin görüşüdür. Eski bir telakki olan Doğu Süryani Kilisesi'ne ait olan bu görüş Batı Hıristiyanları arasında da taraftar bulmuştur. Halen günümüzde Protestanlar ve Adventistler bu görüşü savunmaktadırlar. Martin Luther'e göre, adillerin ruhları uyuyorlar ve hesap gününe kadar nerede olduklarını bilmezler, hiçbir şey hissetmezler. Uyandırıldıkları zamanda nerede olduklarını bilmezler. Onlar için ölüm, tatlı, kısa bir uykudur; korku ve ihtiyaçları yoktur. Doğu Kilisesi gibi eski düşünceye hâkim olan görüş ise, bilinçli bir halde genel yargılamaya kadar ebedi kaderlerini önceden tadarlar, iyiler ebedi saadetin huzurunu hissederken, kötüler de cehennem azabını kısmen duyarlar. Bu kişilere mü'minlerin şefaet duası, sadaka ve kurbanları etkili olur, hemen faydası olduğu gibi istikbalde de faydası olacaktır. Genel yargılamada ölümlerin durumlarını kolaylaştıracak, Tanrı'nın gazabından koruyacaktır. Kişisel yargılama sonrası ara

yargılanmaz, ölümden yaşama geçmiştir. Size doğrusunu söyleyeyim, ölümlerin Tanrı Oğlunun sesini işitecekleri ve işitenlerin yaşayacakları saat geliyor, geldi bile. Çünkü Baba, kendisinde yaşam olduğu gibi, Oğul'a da kendisinde yaşam olma özelliğini verdi. O'na yargılama yetkisini de verdi. Çünkü O İnsanoğludur. Buna şaşmayın. Mezarda olanların hepsinin O'nun sesini işitecekleri saat geliyor. Ve onlar mezarlarından çıkacaklar. İyilik yapmış olanlar yaşamak, kötülük yapmış olanlar yargılanmak üzere dirilecekler." (Yuhanna 5/21-29)

⁷⁰ İannitto, *a.g.e.*,s.371.

⁷¹*a.g.e.*, s.375- 376.

⁷²*Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri(Özet)*, s. 61.

durum ile ilgili bir başka görüş ise İskenderiyeli Clemens ve Origenes'e ait olan temizleme ateşi veya yeri (purgatorium) dir. Ağır günahları işleyip yeterli tövbeyi yerine getirmeden ölenler, temizlik yerinde bütün günahlardan temizlenecek, Tanrıya bakma yeteneği kazanacaktır. Doğu kiliselerinde ilgi görmeyen bu görüş, Katoliklerde bir kefaret olarak kabul edilmiş, mü'minlerin dua ve sadakalarıyla bu durumun hafifleyeceğine inanılmıştır.⁷³ Bu konu ileride Araf konusu içinde anlatılacağı için burada kısaca bilgi vermekle yetiniyoruz.

Genel yargılama ise; sadece insanların ölümden sonraki kişisel yargılamalarından oluşmayacaktır. Çünkü bu son yargılama, iyiler ve kötüler hakkında verilen adil hükümden öte olacaktır. Tanrı'nın yargılaması sonucu Tanrı'nın ülkesi kurulacaktır. İnsanlar Mesih İsa'ya göstermiş olduğu sevgiye göre yargılanacaktır. O gün yargılayan Tanrı'dır. Kutsal üçlü birliğin üç kişisi tüm insanların son yargılamasına katılır. Bu nedenle insan olan Mesih İsa, insanları yargılayan yüce yargıçtır. Mesih İsa'nın bir kurtarıcı olarak etkinlikleri, bu onurlu eylemle doruk noktasına ulaşacak ve böylece babasının dileğini de yerine getirecektir.⁷⁴

İncil'de Mesih İsa'nın bu yargılama gününde nasıl rol aldığı şöyle anlatılıyor; “İnsanoğlu kendi görkemi içinde bütün melekleriyle birlikte gelince ulusların hepsi O'nun önünde toplanacak, O da koyunları keçilerden ayıran bir çoban gibi, onları birbirinden ayıracak. O zaman kral, sağındaki kişilere: sizler Baba'mın kutsadıkları, gelin! diyecek. Dünya kurulduğundan beri sizin için hazırlanmış olan egemenliği miras alın.”⁷⁵

Mesih daha başlangıçta bir kurtarıcı olarak, günah işleyerek ilâhî yargı sonucunda sonsuz cezaya mahkûm olan ve ölümü hak eden insanın yerine çarmıhta ölmüştür. Böylelikle büyük yargı gününde tüm insanlar (Mesih imanlıları dâhil) kendi bedenleriyle Mesih İsa'nın mahkemesinde hazır bulunacaklar ve yaptıkları işlerden dolayı yargılanacaklar, ancak sadece Mesih imanlıları Mesih'in gınahtan kurtarışı sağlayan kanı sayesinde sonsuz mahkûmiyetten kurtulacaklardır. İmanlılar,

⁷³Ekrem Sarıncıoğlu, *Din Fenomenolojisi(Dinlerin Mahiyeti ve Tezahür Şekilleri)*, Isparta, 2002, s.223-224.

⁷⁴ İannitto, *a.g.e*,s.383-384.

⁷⁵ Matta 25/ 31-34; 25/41-43

Tanrı'nın sağladığı kurtuluş temelinde, yaşamları boyunca yaptıklarına ve amaçlarına göre yargılanacaklar, bunlar dikkate alınarak ödüllendirilecek veya ödülün yoksun kalacaklardır.⁷⁶

İsa Mesih Tanrı'ya düşman olan insanı, çarmıhtaki ölümü sayesinde Tanrı'yla barıştırmış, dirilişi sayesinde de iman edenlerin gelecekteki (yargı günündeki mahkûmiyetten) kurtuluşunu güvence altına almıştır.⁷⁷

Kısacası, Hıristiyanlığa göre kurtuluş imanla edinilen bir armağandır, yargı ise insanın yaptıklarına bağlıdır. Tanrı bu yargıyı, iman etmeyenlerin kendi eylemlerinin hiçbir şekilde kurtulmalarını sağlayamadığını ve adaletin olduğunu görmeleri için gerçekleştirir. Bütün insanlar Tanrı'nın önünde yargılanacak, ancak imanlıların tümü Tanrı'nın gazabına uğramaktan kurtulacaktır. Yargı sonucunda her imanlı ya ödülün mahrum kalıp yaptıklarından ötürü ateşten geçmiş gibi Mesih'in önünde utanç duyacak,⁷⁸ ya da ödüllendirilip Tanrı'yla sonsuz yaşamın tadını çıkaracaktır.⁷⁹

1.2.4.CENNET

İsa Mesih tarafından kurtarılanların Tanrı'yla mutlu ve sonsuz bir beraberlik yaşayacakları yerdir. Günahsız İsa Mesih'in, çarmıha gerilme suretiyle günahlı insan yerine günahın cezasını ödemesi, ardından dirilmesi ve Baba Tanrı'nın yanına göğe yükselmesiyle Tanrı ile insan arasındaki engel ortadan kalkmıştır. Böylelikle Mesih'e güvenle hayatını teslim eden herkes, Mesih'e iman etmekle aklanmış sayılır, kendisine verilen Kutsal Ruh sayesinde Mesih'le özdeşleşir ve öldüğünde Baba Tanrı'nın huzurunda güvenle durabilir. İmanlının geleceği bu yüzden Mesih imanlısı olmayandan farklıdır.⁸⁰Birçokları söz konusu geleceğin yeni bir göksel mekânda yaşanacağına inanırken, bunun yanı sıra Kutsal Kitap'ta Vahiy 21 ve 22. bölümlerde

⁷⁶..... Tanrı'nın yargı kürsüsü önüne hepimiz çıkacağız. (Pavlus'tan Romalılara Mektup 14/10), Çünkü bedende yaşarken gerek iyi gerek kötü, yaptıklarımızın karşılığını almak için her birimizin Mesih'in yargı kürsüsü önünde görünmesi gerekir. (Pavlus'tan Korintliler'e İkinci Mektup 5/10) ayrıca Bk. *Açıklamalı Kutsal Kitap*, s. 260-261.

⁷⁷*Açıklamalı Kutsal Kitap*, s. 1659. Bk. Pavlus'tan Romalılara Mektup 5/10 açıklaması

⁷⁸*a.g.e.*, s. 1677. Bk.Pavlus'tan Romalılara Mektup 14/10 açıklaması

⁷⁹*a.g.e.*, s. 1795. Bk. Pavlus'tan Timoteos'a İkinci Mektup 4/8 açıklaması

⁸⁰“Eğer O'nunla birlikte öldüysek, O'nunla birlikte yaşayacağız.” Pavlus'tan Timotes'a İkinci Mektup 2/11; “İsa ona, «Diriliş ve yaşam benim» dedi. Bana iman eden kişi ölse de yaşayacaktır.” Yuhanna 11/25.

doğru kişilerin yeni bir yeryüzünü miras alacakları bildirilmiştir. Bu yer bir kent (yeni Yerusâlim/ Kudüs) ve bir vatan olarak da tanımlanmaktadır.⁸¹

Bazılarına göre ise cennet yani başka bir değişle ebedî yaşam bir yerden daha çok bir oluşumdur. Tanrısal yaşamı ve mutluluğu paylaşmaktır. Kutsal Kitap “yeni göklerden ve yeni bir yeryüzünden” söz eder. Petrus’un İkinci Mektubu3/13; İşaya 65/17 vb. ayetlerden anlaşılacağı gibi gelecek çağda, Tanrıyı sevip O’na itaat edenler için yenilenmiş tüm evren, cennet olacaktır. Tanrı’nın vaatleri tamamen yerine getirilmiş olacak ve artık umut olmayacaktır. Tanrı kendi olduğu gibi görülecektir. Bu ebedi yaşama girenler, her türlü nimetten faydalanacaklardır. Fakat Tanrının kendisine sahip olmak, Tanrıyı doğrudan yüz yüze görmek, ebedi yaşama girenler için en büyük sevinçtir.⁸² Cennet aydınlık ve solmayan çiçeklerle, güzel kokularla, meyve ve sebze bitkileriyle dolu olup; cennet sakinleri ise nurani elbiseler giyen, harika güzelliğe sahip, güzel sesleriyle Tanrı’yı öven kişilerdir.⁸³

Kutsal Kitap’ta bu düzeni, yeni yaşam toplumsal sözlerle şöyle anlatılıyor:

Bundan sonra yeni bir gökle yeni bir yeryüzü gördüm. Çünkü önceki gök ve önceki yeryüzü ortadan kalkmıştı. Deniz de yoktu artık. Kutsal kentin, yeni Kudüs’ün kendi güveyi için hazırlanmış süslü bir gelin gibi, gökten, Tanrı’nın yanından indiğini gördüm. Tahttan yükselen gur bir sesin şöyle dediğini işittim: «İşte, Tanrı’nın konutu insanların arasındadır. Tanrı onların arasında yaşayacak. Onlar O’nun halkı olacaklar, Tanrı’nın kendisi de onların arasında bulunacak. Onların gözlerinden bütün yaşları silecek. Artık ölüm olmayacak. Artık ne yas, ne ağlayış, ne de ıstırap olacak. Çünkü önceki düzen ortadan kalkmıştır.»⁸⁴ Yani cennet imanlıların çürümez bedenlere büründüğu, Tanrı’yla ebediyen yaşayacakları gerçek bir mekândır.

Kutsal Kitap’ta anlatılanlara baktığımızda cennetle kesin mutluluk hali anlaşılıyor. Hıristiyan inancına göre, Tanrı’nın nuru içinde ölenler ve herhangi bir arınmaya ihtiyacı olmayanlar İsa ile Meryem Ana’nın, meleklerin ve azizlerin etrafında toplanırlar. Böylece Cennet Kilisesi’ni oluştururlar, orada Tanrı’yı yüz yüze

⁸¹ *Açıklamalı Kutsal Kitap*, s.1899.

⁸² İannitto, *a.g.e.*, s.385.

⁸³ Sarıkçioğlu, *a.g.e.*, s.222.

⁸⁴ Vahiy 21/3-4.

görürler; kutsal üçlü birlik ile sevgi birliğinde yaşarlar ve diğer imanlılar için arabuluculuk ederler.⁸⁵

1.2.5.CEHENNEM

Tanrı'nın amacı hiçbir zaman yarattığı insanı cezalandırmak değildir. Cehennem, Tanrı'ya başkaldırarak gökte ve yeryüzünde kötü olan her şeyin yayılıp çoğalmasına yol açan Şeytan ve onun takipçileri için hazırlanmış olan, Tanrı'nın adil yargısının gerçekleşeceği yerdir. Cehennem, kendi özgür seçimleriyle ölümcül günah içinde ölenlerin ebediyen cehennemlik olmalarından ibarettir. Mesih'in çarmıha gerilerek ödediği bedelle mahkûmiyetten kurtulan insan ancak üzerine düşen sorumluluğu yerine getirip, Mesih'e güvenirse kurtuluşa erebilir.⁸⁶

Kurtuluş tarihinin ilk dönemlerinde, cehennem gerçeği kesin bir şekilde algılanamamış, “Şeol” olarak bilinen ölümler diyarında iyilerle kötülerin ölümden sonra bir arada olduklarına inanılmıştır. Şeol'un sırf kötüler için bir ceza yeri olduğu zamanla oluşmuştur. Tevrat zamanında günah için gereken ceza; güçlükler, hastalıklar, kısa bir yaşam süresi gibi maddi boyutlu cezalardır.⁸⁷ Mesih İsa, sık sık cehennemden söz ederek ebedi olarak Tanrı'dan ayrı kalma konusunda insanları uyarmıştır. Bu uyarılarını şu cümlelerinden de anlayabiliyoruz; Cehenneme atılmadan iyidir. Oradakileri kemiren kurt ölmez, yakan ateşte sönmez.⁸⁸ Yeni Ahit'te sık sık cehennem cezalarının sona ermeyeceğinden bahsedilir.⁸⁹ 3. yüzyılda yaşayan Origenes gibi bazı kişiler ise, İblis'te dâhil olmak üzere bütün günahkârların sonunda kurtulacakları inancını savunmuşlardır. Bu görüşe sahip olanlar, ebedi cezayı Tanrı'nın sevgisiyle uzlaştıramadıkları için Tanrı'nın cehenneme de inerek cezaları hafifleteceğini savunmuşlardır. Ancak Katolik ve Ortodokslar bu gibi görüşleri reddetmektedir.⁹⁰ Onlar cehennem cezasının ebedi olduğunu İsa'nın şu sözlerine dayandırırılar;

⁸⁵ *Katolik Kilisesi Din Ve Ahlak İlkeleri(Özet)*, s.61.

⁸⁶ *Açıklamalı Kutsal Kitap*, s.1898.

⁸⁷ İannitto, *a.g.e*,s.373-374.

⁸⁸ Markos 9/47-48; Yeşaya 66/24.

⁸⁹ Matta 25/45; Markos 9/43-48; Pavlus'tan Selanikliler'e İkinci Mektup 1/9; Vahiy 14/9-11

⁹⁰ Ekrem Sarıkcıoğlu, *a.g.e*, s.222.

“Eğer elin ya da ayağın seni günaha sokarsa, onu kesip at. Çolak ya da tek ayaklı olarak yaşama kavuşman, iki el iki ayak sahibi olarak sönmez ateşe atılmadan iyidir.”⁹¹

“Eğer elin seni günaha sokarsa, onu kes. Çolak olarak yaşama kavuşman, iki el sahibi olarak sönmez ateşe, cehenneme gitmeden iyidir. Eğer ayağın seni günaha sokarsa, onu kes. Tek ayaklı olarak yaşama kavuşman, iki ayak sahibi olarak cehenneme atılmadan iyidir. Eğer gözün seni günaha sokarsa, onu çıkarıp at. Tanrı'nın Egemenliğine tek gözle girmen, iki göz sahibi olarak cehenneme atılmadan iyidir. Oradakileri kemiren kurt ölmez, yakan ateş de sönmez. Çünkü herkes ateşle tuzlanacaktır.”⁹²

Cehennemde cezalar ise iki türdendir. İlki Mesih İsa'nın azarlayan sözleri (Çekilin yanımdan ey lanetliler.⁹³) ikincisi ise, Tanrı'dan sonsuza dek ayrı kalmaktır. İnsan sırf kendisi için yaratılmış olan ve özlem duyduğu mutlu yaşama yalnızca Tanrı'da sahip olabilir. İsa tarafından lanetlenmiş olanlar fiziksel olarak da acı çekerler. Kutsal Kitap'ta bu acılardan “karanlık, ıstırap, acı ve öfke⁹⁴ ebedi ateş⁹⁵” olarak bahsedilir. Kilise'ye göre bu kişiler vicdan azabı ve tiksintinin de dâhil olduğu bir acı içindedirler. Markos 9/48 deki “Orada onları kemiren kurt ölmez.” cümlesi buna delil gösterirler. Hiç kimse hak ettiğinden daha şiddetli biçimde cezalandırılmaz.⁹⁶ Aynı zamanda cehennemdeki cezalarla ilgili kullanılan dilin mecazi olduğunu ve kötülerin tamamen yok olacağını savunanlarda vardır.⁹⁷

1.2.6.ARAF

Katolik Kilisesi'nde Araf, Tanrı'nın dostluğu içinde ölecek ebedi mutluluğu garanti altına almış ama cennet mutluluğuna girmek için hala bir arınmaya ihtiyacı olan ruhların günahlardan arındıkları yerdir.⁹⁸ Ölülerin cezalanıp cezalanmayacakları günahların bağışlanmasına bağlıdır. Cezaların şekli ve süresi

⁹¹ Matta 18/8.

⁹² Markos 9/43-49.

⁹³ Matta 25/41.

⁹⁴ Matta 22/13; 25/30; Luka 13/27-28.

⁹⁵ Matta 25/41-46; Vahiy 20/11-15.

⁹⁶ İannitto, a.g.e., s.373-374 ve aynı konu için Bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, s. 61.

⁹⁷ *Açıklamalı Kutsal Kitap*, s.1898.

⁹⁸ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, s. 61.

açıklanmamıştır. Ortodoks Kilisesi, araf konusunda farklı görüşleri benimsemiştir. Bazıları Kutsal Kitap'a bazıları da Kilise Babalarının görüşlerine bağlı kalmışlardır. Araf konusu Trent Konsili⁹⁹ tarafından tasdik edilmiştir. Araf'takilerin yeryüzündeki imanlılarla bağlantıları kesilmemiştir. Yeryüzünde yaşayanlar Araf'ta bulunanlara yardım edebilirler. Kilise, dualarıyla yaşayanların, ölümlere şefaah edebileceklerini öğretmektedir. Araf'taki ruhlar için ayinler yapılmakta, sadakalar verilmekte, ve ölümler günü törenleri kutlanmaktadır. Bu günün sonunda ölümlerin azizlerin cemaatine katıldığına inanılmaktadır.¹⁰⁰

Katoliklerin bu görüşünün aksine “ölümler için dua”nın olmadığını savunanlarda vardır. Ölümlerin bu dünyadakilerin dualarına ihtiyaçları olmadığını şu sözleriyle savunmaktadırlar: “Roma Kilisesi'nde yaygın olarak kullanılan bir uygulama, ölümler için dua etmektir. Bunun “araf doktrini” ile yakın bir bağlantısı vardır. Fakat hemen hemen tüm Protestan Kiliseler bunu reddediyor. Sadece bu dünyanın kurtuluş için fırsatın bulunduğu bir yer olduğuna dair bir Kutsal Kitap öğretimi bolluğu bulunuyor. Ve bu imtihan süresi geçtiğinde, yalnızca ödül ve cezanın atanması kalır. Ölüm sonrası durumlarının belirlenmesi, yalnızca Tanrı'nın ayrıcalığıdır. Dolayısıyla, ölümler için her tür dua, vaftiz, kitleler veya diğer ritüeller gereksiz ve boşunadır. Tanrı'nın kutsallığı, adaleti, lütfuyla bazıının hakettiğinin çok ötesinde ödüllendirilmesine rağmen, Hiçbiri kendi hakettiğinin ötesinde cezalandırılmaz. Sonuç olarak, Mesih'teki ölümlerin dualara ihtiyacı yoktur. Ve Mesih'in dışında ölümler için dualar bir şey yapamaz. Ölümler için dua ile ilgili Kutsal Yazıların Sessizliği de bu durumun bir yararı olmadığını açıklamaktadır.”¹⁰¹

Kutsal Kitap'ta Araf sözcüğünün olmaması ve Araf doktrininin burada açıkça bildirilmemesi kiliseler arasında farklı yorumlamalara sebep olmuş ve bu sebepten ortak bir yargıya varılamamıştır. Araf öğretisinin İncil'e dayanmaması, İsa'nın,

⁹⁹ II. Lyon Konsili(1274) 6 Temmuzdaki IV. oturumda Araf ve Yedi Sakrament inançlarını kabul eden bir iman ikrarı imzalanmıştır. Bk. Mehmet Aydın, “Hristiyan Genel Konsilleri ve II.Vatikan Konsili”, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya, 1991, s.34. Öğreti 1439'da Floransa Konseyi tarafından bir inanç makalesi olarak ilan edildi ve daha sonra 1548'de Trent Konseyi tarafından onaylandı. Bk. Boettner, a.g.e, s.229. Ayrıca Trent Konsili(1545-1563)nin, yedinci oturumunda “manevi arınma” olayı formüle edilmiştir. Bk. Aydın, Hristiyan Genel Konsilleri ve II.Vatikan Konsili , s.48.

¹⁰⁰ Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005, s.42-43. Ayrıca bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, s. 62.

¹⁰¹Boettner, a.g.e, s.295-296.

Araf'a geçişi ima eden hiçbir şey söylememiş olması bazı kiliselerin Araf'ı kabul etmemesinin sebeplerindedir. Bu görüşü savunanlara göre sonsuz yaşam, Mesih'e inanan ruh tarafından zaten elde edilmiştir ve bu ruhun olası bir kınaması olamaz. İsabunu şöyle dile getirmiştir: "Size doğrusunu söyleyeyim, sözümü işitip beni gönderene iman edenin sonsuz yaşamı vardır. Böyle biri yargılanmaz, ölümden yaşama geçmiştir"¹⁰²Araf fikrinin Roma'nın günahları iki çeşit olarak ayırarak yaptığı sınıflandırmaya dayanmakta olduğunu söylemektedirler. Bunlara göre, ayırım Dr. Zacchello tarafından açıkça ortaya konmuştur ki, şöyle demektedir:"Roma öğretisine göre bir kişi Tanrı'ya karşı iki tür günah işlemiş olabilir: Ölümcül ve affedilebilir. Ölümcül günah ile Tanrı'nın kanunlarına ya da kiliseye karşı işlenmiş ciddi suçlar kastedilmektedir. Buna "ölümcül" denir, çünkü ruhu kutsanmış zarafetten tamamen mahrum ederek öldürür. Affedilebilir günah, Tanrı'ya ve kilisenin kurallarına karşı işlenmiş küçük ve bağışlanabilir suçlardır. Ölümcül günahtan dolayı ise iki çeşit ceza vardır, ebedi (sonsuzca kadar cehennemde kalmak) ve geçici (Araf'ta kalmak). Ebedi ceza, vaftiz ayini ve kefarete ödemeyle veya günah çıkararak mükemmel şekilde tövbe ederek ortadan kalkar. Geçici ceza böyle ayinlerle iptal edilmez fakat kefarete ödemeyle, sadaka vermeyle, rahibe kitlelere söylemesi için ödeme yapmayla, kilisenin affetmesiyle, vb. şekillerde olur ki bu, Araf'ta çekilmek zorunda olan ölümcül günahlar için geçici cezayı azaltır. Dolayısıyla bir Roma Katolik'inin bütün ölümcül günahları bir papaz tarafından günah çıkartılarak affedilse ve bu "iyi işlerden" yeteri kadar bir şey yapmazsa bile, Araf'a gider ve ruhu tamamen arındırılıncaya kadar orada işkence altında kalır.¹⁰³

Bu konuda Araf fikrini destekleyenlerin görüşü ise her ne kadar Araf sözcüğü Kutsal Kitap'ta bulunmuyor olsa da, Kutsal Kitap'ın tanrısal yargı ile ilgili bölümlerinde Araf'la ilgili eski inancın kendisini göstermekte olduğu, Tanrı'yı görmek için kutsal olmak gerektiğinin belirtildiği ve bağışlanan günahlar için dünyadaki tanrısal cezaların gerçek olduğunun vurgulanmakta olduğudur.¹⁰⁴Ayrıca Roma Katolik Kilisesi Araf öğretisi için İncil'den dört dayanak göstermektedir. Bunlar; "Seni Kutsal Ruh ve ateşle vaftiz edecek" (Vaftizci Yahya'nın Mesih'le ilgili

¹⁰²Yuhanna 5/24 ayrıca bk. Boettner, *a.g.e.*, s.225.

¹⁰³Boettner, *a.g.e.*, s.218-219.

¹⁰⁴İannitto, *a.g.e.*, s.372. Ayrıca bk.Boettner, *a.g.e.*, s. 227.

sözleri)¹⁰⁵; “Her kimin yaptığı iş tutuşup giderse, o kişi zararını yüklenecik. Ama kendisi kurtulacak, ne var ki, bu kurtuluş ateşten geçercesine olacaktır”¹⁰⁶; “Bazıları yargılanır, kınanır; ve diğerleri ateşten kaçırılarak kurtulur”¹⁰⁷; ve “Mesih ki o ruh halindeyken hayata getirildi ve hapishanede bulunan ruhlara gitti ve vaaz verdi. Bunlar geçmişte bir zamanlar itaatsizlerdi, Nuh’un günlerinde gemisi inşa edilene kadar Tanrı sabretti. Bu gemide çok az, sekiz ruh sudan kurtarıldı.”¹⁰⁸

Roma Katolikleri, çoğu zaman, Araf fikrinin, Yahudi Apocryphal kitabında Yeni Ahit zamanından önce teyit edildiğini iddia etmektedir. Ama bu düşüncenin aksine 2 Maccabee'deki pasajda, Araf'ta çekilen acılar hakkında hiçbir şeyin net olmadığını ve hiçbir şekilde Roma Katolik dogmasının ima edilmediğini söyleyen görüşlerde vardır.¹⁰⁹Eski Ahit paragrafı sıklıkla ölümler için dua etme doktrini ispatlamak için 2 Makkabe 12/39-45'i¹¹⁰ kanıt gösterir, buna göre Judas Macabaeus ölenler için dua etmiştir ve bundan dolayı da onlar günahlarından kurtulmuşlardır.¹¹¹

Pasajda Yahudi lider Judas Maccabeus ordusunu savaşa sürükler. Judas'ın adamlarından bazıları düşman tarafından vurulsa da Allah onlara zafer kazandırır. Ölümlerin defin hazırlığı sırasında, her birinin giysilerinin altında pagan tanrılarına bağlılık tıslmaları giymiş, gizli bir putperest oldukları keşfedilir. Asil Judas

¹⁰⁵Matta 3/11.

¹⁰⁶Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 3/15.

¹⁰⁷Yahuda'nın Mektubu 1/22-23.

¹⁰⁸Petrus'un Birinci Mektubu 3/18-20.

¹⁰⁹Luke Wayne, *Araf ve 2. Maccabees 12:39-45*, <https://carm.org/purgatory-and-2-maccabees-12-39-45>, (13/08/2017)

¹¹⁰Roma Katoilk Kilisesine göre ikinci derecede kanonik sayılan (Protestanlara göre kanonik değil) eserlerden biri olan kimin derlediği bilinmeyen II.Makabeler kitabının onbeş bölümü, Kireneli Jason (II.Makabeler 2:19-32) tarafından kaleme alınan beş ciltlik kayıp eserin bir özeti niteliğindedir. II.Makabeler'i özetleyen kişi, eserini, M.Ö.124 yılından hemen sonra veya M.Ö. birinci asrın ilk yıllarında, eğitilmiş ve bilgili bir Yahudi okuyucu kitlesi için İskenderiye'de –veya Kudüs'te- Grekçe olarak yazmıştır. Jason'un, Kudüs Mabedi'nin kutsallığını vurgulayan hacimli kitaplarının özeti mahiyetindeki bu eser, temelde I.Makabeler'den farklıdır. Eser, bedeninin dirilmesine ilişkin Yahudi inancının en güzel örneğini yansıtmaktadır. Yazara göre, inançlı müminlerin şehit olmaları, Tanrı'nın yardımına ve askeri zaferlere vesile olmaktadır. Mucizeler en büyük olaylar olarak açıklanmaktadır. II.Makabeler'in büyük bir bölümü (3:1-15:36), genel olarak, “Özet” diye adlandırılmaktadır. II.Makabeler'in başlangıcında yer alan iki mektup, Özet'ten oldukça farklıdır. Bu konu hakkında daha fazla bilgi için bk. James H. Charlesworth, *Eski Ahit'in Apokrif Kitapları*, çev. Muhammet Tarakçı, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2003, XII., sy. 2, 2003, s.399-400.

¹¹¹F.L. Cross ve E.A. Livingstone ed., *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, Oxford University, New York, 1989, s.1144. Ayrıca pasaj metni için bk. Boettner, *a.g.e.*, s.228.

insanları kendilerini günahtan uzak tutmak için yemin ederler, çünkü ölenlerin gnahkrlklarnı kendi gözleriyle görmüşlerdir.

Bu pasajla ilgili tartışmalar tam olarak burada balıyor, Roma Katoliklerinin aksine bu pasajın Araf fikrini desteklemediğini iddia eden Hristiyan gruplar, bu iddialarını yine Roma Katoliklerinin lmcl günah ileyerek bu günahlarında ısrar edenlerin cehennemlik olduğu, bu günahların Araf'ta temizlenemeyeceği görüşüne dayanarak ispat etmeye çalışıyorlar. Çünkü bu kişilerin yorumuna göre pasajdadua edilen Yahudilerin putperest olduğu ve bilerek bu günaha devam ettikleri anlaşılıyor. Söz konusu görüşlerini Şu Şekilde dile getiriyorlar;

“Yahudiler lm olan insanların günahlarını sildirmek için Tanrı'ya dua ederler. Yani Yahudilik'te Rabbanî literatürde de ölünün Şefaath yoluyla kurtuluşa ermesi fikri vardır.¹¹²Fakat bu görüş tam olarak Roma Katolik doktrinine uymamaktadır.çünkü Araf, yalnızca Tanrı'nın lütfu içinde ölenler içindir. Eğer biri ölümcül günahtan dolayı suçlu olarak ölürse, yaptıkları için bağılanma yoktur. Tanrı'nın lütfu dışında ve O'nun fkese altında ölmektedir. Bu kişiler Araf'ta saflık kazanamazlar. Cehennemde adil olarak cezalandırılacaklardır. Roma Katolik ğretisi, Tanrı'nın bilgisine sahip olduğu halde kasıtlı olarak devam eden putperestliği, ölümcül bir günah olarak görür. Pasajda, bunların cahil paganlar olmadığı açıktır. Yaptıklarının Tanrı'nın yasaları tarafından yasaklandığını bilen Yahudilerdir. Bu insanlar acımasızca, kasıtlı putperestlik ve sahte tanrılara aktif bir bağlılıkla ölmüştür. Bu nedenle, Roma Katolik ğretisinde, Tanrı'nın lütfu dışında ölen ve Tanrı'nın öfkesine kapılıp kalan bu adamların, Tanrı tarafından günahlarından dolayı doğrudan yargılanacakları vurgulanmaktadır.

Pasajın devamında, hikye daha ayrıntılı bir Şekilde anlatılmaya devam ediliyor:

Judas Maccabeus ordusunda bulunan tüm insanlardan para toplar. Den bu askerlerin günahlarının kefareтини sunmak için uygun kurbanları satın almak üzere

¹¹²Talmud'da İsrailoğullarından imanlı olup günah ileyenlere bizzat Hz. İbrahim'in Şefaath edeceği, kısa bir süre ara mekânda kalsalar bile cehennem ateŐine maruz kalmayacakları belirtilir. Söz konusu ara mekn günahı ve sevabı eşit olanların günahlarından arınmak için (12 ay ya da daha az süreyle) kalacakları yere karşılıklı gelmektedir.¹¹² Bk. Alıı, *a.md.*,411.

Kudüs'e para gönderir.¹¹³ Böyle bir durum metne göre, şu anda Araf'taki acılara son vermek için değil de gelecekteki bir diriliş beklentisinden kaynaklanıyor. Judas, diriliş günü, bu adamların, dürüstlerin ödülünü paylaşmasını istiyor. Ölümünün şimdiki gerçekliğinden ve acı çekmelerinden ziyade gelecekteki fiziksel yaşam umuduyla hareket ediyor. Metin, Judas'ın bu hareketini Yahudi'nin diriliş günündeki sadık umudunu temsil ettiği için asil bir davranış olarak "Kutsal Kitap'ta uyuya kalanlar" için muhteşem bir ödül sözüyle övüyor. Judas, adamları için bu ödülü paylaşmayı arzuluyor ve bu nedenle "kendi günahlarından kurtulabilecekleri" ümidi ile dua ediyor. Eğer bu durum tam tersi olsaydı, onlar diriliş olduğunda ödül yerine yargı ile karşı karşıya kalacaklardı.

Bu nedenle, bu pasaj acıdan bahsetmiyor. Adamlarını seven ve ölümlerini dirilişine inanan bir generalin hareketini bildiriyor ve bu yüzden Tanrı'nın onları kabul etmesini, bu insanları affetmesini ve onlara bir acı geleceği yerine ebedi yaşam ve ödül vermesini umut ederek tapınakta fedakârlık yapmayı teklif ediyor. Onun umudu, Araf'ın acılarını kısaltmak değil, daha çok günah, ölüm ve cehennemden kurtarmaya aracılık etmektir.”¹¹⁴

Birçok tartışmayı beraberinde getiren ve İncil'e aykırı olan bu Araf öğretisini ilk ileri süren Hippo'lu Ogüstin'dir(354-430)¹¹⁵. Bundan sonra Araf'a olan inanç yaygınlaşmıştır. Putperest dinlerde daha çok rastlanan, Papa I.Gregor'un da

¹¹³ Yahudiler, pek çok antik dinde olduğu gibi, kurban edilen hayvanın kanının insanlık günahlarına kefarete olarak verildiğini düşünüyorlardı. Ancak Eski Ahit peygamberleri sıklıkla bunun gibi fedakârlığın gerçek pişmanlık olmadan değersiz olduğunu belirttiler.(Yeşaya 1/10-17; Hoşea 6/6)

¹¹⁴Luke Wayne, *a.g.k.*,<https://carm.org/purgatory-and-2-maccabees-12-39-45>, (13/08/2017)

¹¹⁵ İlk dönem Hıristiyan Kilise babalarından birisi olan Hippo'lu Augustinus (takribi M.S. 354-430), hala en etkili Hıristiyan ilahiyatçılarından biri olmayı sürdürmekte olup, güçlü düalist Maniheizm görüşlerini dogmatik Hıristiyan teolojisiyle birleştirmiştir. Augustinus teolojisi dünyadaki ahlaki kötülüğün insanın özgür iradesinin neticesi olduğunu ve fertlerin asketizm yoluyla ruhlarını bedensel şehvetlerinden kurtarabileceklerini ve böylece Tanrı'yla yakınlık kurabileceklerini öğretir. Augustinus'un insan tabiatı görüşü, insanların bozulabilir bir bedenden ve Tanrı'yı görmeye/müşahede etmeye (beatific vision of God) “mukadder” bir ruhtan oluştuğunu varsayar. Çağdaş bazı Hıristiyanlara göre tanrılaştırma bütün “iyi” fertlerin cennete ve bütün “kötü” fertlerin cehenneme gireceği nihai yeniden dirilme yoluyla başlayacaktır; bu nedenle bedensel şehvetleri kontrol etmek ve/veya bedenleri arındırmak için ve ruhun bozulmazlığını muhafaza etmek için asketizm gereklidir. Bu anlamda Tanrı'nın görülmesi/müşahede edilmesi başlı başına sadece cennete girenler için söz konusudur.

“Maneviyatı Dindarlıktan Ayırmak”: Hilomorfik Bir Bakış Açısı, tr. Carlos Del M. RIO ve Lyle J. WHITE çev. Selma BAŞ,*Tasavvuf İlmî ve Araştırma Dergisi*, 2016/1, s.79.

inandığı Araf inancı, birçoklarının kabul edildiği halde, 1439'da toplanan Floransa Konsili'ne¹¹⁶ kadar Roma Kilisesince resmen benimsenmemiştir.¹¹⁷

Araf kavramı Kutsal Kitap'ta açıkça yer almazken, kilise babalarının bu konudaki görüşleri Araf fikrinin oluşmasına ve yaygınlaşmasına sebep olmuştur.

Mesela Aziz Büyük Gregorius, Kutsal Kitab'ın bazı metinlerini referans olarak arındırıcı bir ateşten söz eder: "Bazı küçük günahlar için yargılamadan önce arındırıcı bir ateşten geçileceğine inanmak gerekir, çünkü Gerçeğin kendisi olan Kişi, Kutsal Ruh'a küfür eden ne bu dünyada ne öbür dünyada bağışlanmayacaktır, diyor (Matta 12/31). Buradan bazı günahların bu dünyada, bazılarının da öbür dünyada bağışlandığı gerçeğini çıkarabiliriz.¹¹⁸ Bu konuda İskenderiyeli Aziz Clement ölüm döşeğinde pişman olup tövbe edenler, bu hayatta iken papazın önerdiği günah çıkarma kefareti ödemeye vakit bulamayanlar, diğer dünyada ateşle günden günde arındırılacaktır iddiasında bulunmuştur. Orijen ise Araf anlayışı olmazsa ölümler için dua etme ve adak sunma uygulamasının anlamsız olacağını belirterek Araf'ın varlığını iddia edenlerdendir.

Araf'ta yaşanan acıların, büyük ölçüde yoğunluk ve süreye göre ve mağdurun suç ve pislığe bulaşma oranı veya pişman olmayışı ile değiştiği söylenmektedir. Bazı durumlarda nispeten hafif ve acısız, belki de sadece birkaç saat süren, diğerlerinde ise cehennemden işkencelerinden daha az ve binlerce yıl süren acılar şeklinde olduğu tarif edilmektedir. Araf'ta acı çekmenin bir sonu olduğu fakat cehennemde olanlar için böyle bir durumun söz konusu bile olamayacağı dile getirilmektedir. Her iki durumda ancak kıyamet ile son bulmaktadır. Bunun sonucunda Araf er veya geç bütün kurbanlarından boşaltılacaktır. Çekilen acıların yoğunluğu için ünlü bir Roma Katolik ilahiyatçısı olan Bellarmine şöyle der: "Araf'ın acıları çok şiddetlidir ve bu hayatta tattığı her şeyin üstündedir."¹¹⁹

¹¹⁶ Araf ve Evharistiya konularında ittifak sağlanmıştır. Bk. Aydın, *Hristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, s.42.

¹¹⁷ G.Barker, *O'nun İzinde Hristiyanlık ve Laiklik Tarihi*, Zafer Matbaası, İstanbul, 1985, s.66.

¹¹⁸ *Son Arınma ya da Araf*, <http://www.meryemana.net/misc/son-arinma-ya-da-araf>, (09/10/2017), Ayrıca bk. G.Barker, *a.g.e*, s.62.

¹¹⁹ Boettner, *a.g.e*, s.220.

Aziz Thomas ve diğer Ortaçağ teologlarına göre, Araf'taki en küçük acı yeryüzündeki en büyük acıdan daha büyüktür; ancak Kutsal Ruhların temin ettiği kurtuluşun verdiği güven sayesinde, çektikleri acıya rağmen derin bir huzur içinde rahatlarlar.¹²⁰ Araf'ta çekilen acıların türünü Kilise asla tanımlamamıştır. Kuşkusuz Araf'ta çekilen en büyük acı, Tanrıdan ayrı kalmaktır. Ruh Araf'tayken, Tanrı'nın sonsuz iyiliğini eskisinden daha iyi anlar ve kendi hataları yüzünden ondan uzak kalacağı için acı çeker. Bu acıya rağmen derin bir huzur içindedir. Kilisenin genel öğretimine göre Tanrı'nın huzurunda olamamanın dışında başka cezalarda vardır. Ama bu cezanın türü konusunda açıklama yapılmamıştır.¹²¹

Kısacası, Roma Katolik Kilisesi, Araf'ı geçici cezalandırma olarak görmüş ve Araf'taki ruhlar adına yapılacak olan ayinlerdeki teklifleri, kiliselerce günah çıkarmaları, bireysel olduğu kadar toplu duaları ve adanma işlerini teşvik etmiştir.¹²² Söz konusu bu inancın temelinde ise ölü lehine şefaathuası yer almaktadır. Bu öğretide Kutsal Kitap'ta sözü edilen ölüler için dua etme âdetine dayanıyor: "Bu nedenle, (Yahuda Makkabe) günahı bağışlatmak umuduyla ölüler için bu kurbanı sunmuştu; amacı, ölülerin günahlarının bağışlanmasıydı."¹²³

Kilise (Hıristiyanlığın) ilk zamanlarından beri ölülerin anısına saygı gösterip onlar için şefaathuası dilemekte, özellikle de arınıp Tanrı'nın mutluluğuna erişebilmeleri amacıyla onlar için Efkariştiya kurbanını sunmaktadır. Kilise ayrıca ölüler için sadaka verilmesine, Endüljans almayave tövbe eylemlerinde bulunmaya da izin vermektedir. Bu konuda Aziz Yuhanna Krisostomos şöyle demektedir: "Onlara yardım götürelim, onları analım. Eyüb'ün oğulları babalarının kurbanı ile arındılarsa, ölüler için yaptığımız sunguların onlara bazı teselliler verdiğinden neden kuşku duyuyoruz? Gitmiş olanlara yardım götürmek ve onlar için dua etme konusunda tereddüte düşmeyelim."¹²⁴ Araf'taki ruhların kurtuluşu için özellikle Latin Amerika da "Ölüler Günü" adıyla özel kült törenleri düzenlenmektedir.¹²⁵

¹²⁰F.L. Cross ve E.A. Livingstone ed.,*a.g.e.*, s.1145.

¹²¹ İannitto, *a.g.e.*,s.373.

¹²²F.L. Cross ve E.A. Livingstone ed.,*a.g.e.*, s. 1145.

¹²³2 Makkabe 12, 45

¹²⁴*Son Arınma ya da Araf*,<http://www.meryemana.net/misc/son-arınma-ya-da-araf>, (09/10/2017)

¹²⁵ Alicı, *a.md.*,412.

Hıristiyanlar arasında Araf inancının Katolik Kilisesi'nin para güdüsünü desteklemekten başka bir şey olmadığını savunanlarda vardır. Bunlara göre, “ Genellikle Araf'taki acı çekme sürecinin para bağışında bulunarak, papazların ve de kitlelerin dualarıyla kısaltılabildiği ve bu hediyelerin, duaların ve kitlelerin kişi ölmeden önce kendisi tarafından ya da ölümünden sonra arkadaşları veya akrabaları tarafından sağlanabildiği kabul edilir. Kişi hayattayken ne kadar (kiliseyi) memnun ederse, Araf'ta ödeyeceği kefarete o kadar az olur. Ölüm anında rahip ölen kişinin yatağına çağırılır. O kişiye kutsal yağ sürer ve ciddiyetle (kutsal ayin şeklinde) günahlarının bağışlanmasını ister. Ölüm gerçekleştikten hemen sonra, Araf'taki işkence çekme süresini kısaltmak için, kitlelerin dua etme bedelini ödemek için yas tutan akrabalarından ve arkadaşlarından para çıkarılır. Sonuç, özellikle cahil ve eğitimsiz kişiler arasında, Roma Kilisesi'nin para için kurtuluş sattığıdır, bu görünürde ve doğrudan değildir ama yine de gerçekte olan şey budur. Herkes, Araf'taki bir ruhun kurtuluşunu teminat altına alma konusundaki kilisenin hizmetinin uygun hediyeler veya hizmetler ile ödüllendirilmesi gerektiğini anlar. Roma Kilisesi'nin devasa bir para toplama kuruluşu olduğu ve Roma'daki her şeyin üzerinde bir fiyat etiketi olduğu söylenebilir.”¹²⁶Bu konuda Papa Leo X (1513-1521) Roma'daki St. Peter'in büyük katedralini tamamlamak için paraya ihtiyacı olduğunda, genel af satışını önermesini delil gösteriyorlar. Papa Leo X, özel elçilerini her ülkeye göndererek, yaşayanların günahlarının affedilmesi için ve ölenlerin Araf'ın ateşlerinden kurtulması için söz verir. Bunlar Avrupa'nın birçok yerinde hazır bir pazar bulurlar. Bu amaçla, Friar Tetzel Almanya'nın Wittenburg çevresindeki bölgeye gelir ve "Bir ruh, şu kutuda paranın sesi çınlar çınlamaz, Araf'tan kurtulur ve cennete taşınır.” sözünü verir.¹²⁷

Her ne kadar Kutsal Kitap'ta açıkça yer almasa ve farklı eleştirilere maruz kalsa da kilise babaları ve konsillerle de desteklenen Araf fikri Hıristiyanlığın inanç ilkeleri arasına girmiş ve bir kült haline gelmiştir.

¹²⁶Boettner, *a.g.e.*,s.222-223.

¹²⁷*a.g.e.*, s.265.

1.2.7.KURTULUŞ

Her dinin ortak noktası, insanları kurtuluşa erdirmektir. Fakat bu her dinde farklı şekilde gerçekleşir ve her din tek kurtuluş yolunun kendi dini olduğunu söyler. İşte bu dinlerden biri de Hıristiyanlıktır. Hıristiyanlar tarafından Hıristiyanlık, kurtuluş fikri üzerine bina edilmeye çalışılmış ve bu kurtuluş da İsa'ya dayandırılmıştır.¹²⁸Çünkü İsa'yı, kurtuluşu gerçekleştirme için bizzat Tanrı göndermiştir. Hıristiyanlık'ta "Salvation" ve "Redemption" kavramları Kitab-ı Mukaddes'te Hıristiyan kurtuluş düşüncesini en iyi yansıtan iki kavramdır. Yeni Ahit'te "Salvation/ Kurtuluş" dini bir terim olarak kullanılmış, İsa'nın kurtarıcılığı işlenmiş, fakat bu kurtarmanın keyfiyeti, çarmıha gerilme ve kefarete olayları anlatılırken diğer bir kelime "Redemption" devreye girmiştir. Redemption, İsa'nın kefaretiyle günahların cezalarından kurtulmak, bir mahkûmu kefarete yoluyla hürriyetine kavuşturmak, imtiyazlı bir statü elde etmek ve topluma kabul edilmek anlamlarına gelmektedir. Bu anlamıyla günahattan kurtuluşun adı sayılmaktadır.¹²⁹

Kurtuluş kavramı genel olarak hem dünya hem de ahirette ebedi saadeti kazanma anlamına gelmekteyse de, asıl kurtuluş sonsuz hayat olan ahiretteki kurtuluştur. Bunun için de insanın dünyadaki günahlardan kurtulması ve ruhunu arındırması gerekir. Hıristiyanlığa göre kurtuluşa giden yol ise, İsa Mesih'i kabul etmekten geçer. İsa Mesih'i tanımakta bizzat kurtuluş olarak kabul edilir.¹³⁰ Çünkü İsa Mesih kurtuluş için bir yoldur.

Kurtuluş kavramının Yeni Ahit'in içindeki İncillerde değil de, Pavlus'un Mektupları kısmında daha çok yer alması, Kurtuluş anlayışını ortaya atan ve geliştireninde Pavlus olduğu görüşünü desteklemektedir. Pavlus'a göre günahları nedeniyle Tanrı'dan kopan insanlar, İsa'nın Tanrıya itaati ve kusursuz teslimiyetiyle Tanrıyla yeniden barışmışlardır. Günah işleyen kimse cezayı hak ettiği için insanlık ilk günahı işleyerek cezayı hak etmiştir. İsa Mesih ise, cezayı ve cezanın içerdiği ölümü kabullenmiş, Hıristiyanlar adına kendisini Baba'ya sunmuş, canını feda etmiştir. Hıristiyanlara göre İsa'nın bu eylemi kurtuluşun doruk noktasını

¹²⁸ Kemal Polat, "Hıristiyan Kurtuluş Öğretisinde İsa Vasıtasıyla Kurtuluş", *Ekev Akademi Dergisi*, 2006, X, sy. 27, s.184.

¹²⁹ Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, s. 297; Polat, *a.g.m.*, s.186.

¹³⁰ Yuhanna 17/5.

oluşturmaktadır.¹³¹ Hıristiyanlar İsa sayesinde Baba'yı tanır, onunla yeni bir yaşama kavuşur. İsa ile birlik oluşturduklarına inanan Hıristiyanlar, İsa'nın kurtuluş etkinliklerini kendileri için bir kurtuluş nedeni kabul etmişlerdir.¹³²

Çarmılı'a gerilme hadisesiyle ilk günahın yanında tüm kişisel günahlarında bedeli ödenmiş, insan günahların kirlerinden temizlenmiş, Tanrı'yı tanımayı zorlaştıran her şey ortadan kaldırılmıştır. Bu daha sonraki işlenen günahlar içinde devam etmiştir.¹³³ Kitab-ı Mukaddes'te " Ve eğer biri günah işlerse Baba'nın nezdinde şefaathimiz Salih İsa Mesih vardır. Kendisi günahlarımıza ve yalnız bizim günahlarımıza değil, bütün dünyaya kefarettir.¹³⁴cümleside insanları kurtaran olayın Mesih İsa'nın haça gerilmesi, ölmesi ve dirilmesi olduğunu vurgulamaktadır.

Daha sonra İsa'nın bu kurtarıcı özelliği, İsa'nın yanında Tanrı katında önemli bir yeri olan Meryem'e, aziz ve azizelere ve diğer bazı kişilere kadar genişletilmiş, kurtuluş için onların şefaathlerine başvurulmuştur. Bu konu ileride daha ayrıntılı olarak ele alınacağı için burada bu kadarıyla yetinmek istiyoruz.

1.2.8.ŞEFAAT

Şefaath, Arapça kökenli bir sözcük olup, bir kimsenin suçunun bağışlanması ya da dileğinin yerine getirilmesi konusunda o kimseye Tanrı yanında veya bir başkası arasında aracılıkta bulunmaktır. Süryanice'de şefaath kelimesinin karşılığı; avukatlık anlamına gelen " sniğrutho" dır.¹³⁵Genellikle şefaath ölmüş veya yaşayan kutsal kişiler vasıtasıyla dindarlar adına yahut günahı ve sevabı birbirine eşit durumdaki bir ruhun lehine Tanrı katında özel bir müdahale ve af talebinde bulunma şeklinde gerçekleşir. Şefaath kurtuluş öğretisi ile bağlantılı olarak birçok dinde yer almakla birlikte niteliği ve biçimi farklılık gösterir. Birçok dinde ölmüş kutsal kişilerin öteki dünya için aracılık yapabileceğine ve şefaath istemek üzere onlara dua edilebileceğine, aynı zamanda ölümlerin arkasından yapılan duaların azaptan kurtarıcı gücüne inanılmaktadır. İşte bu inanca sahip olan dinlerden biriahiret inancı, ruhban

¹³¹ Polat, *a.g.m.*, s.185-189.

¹³² İannitto, *a.g.e.*,s.100.

¹³³İannitto, *a.g.e.*, s.99.

¹³⁴ Yuhanna'nın Birinci Mektubu 2/1-3.

¹³⁵ Rahip Hanna Dolabani, *Azizlerin Şefaati*, çev. Gabriyel Akyüz, İstanbul, 1999,s.5.

sınıfı, kutsal kişilere(peygamberler, aziz ve azizeler) ve varlıklara(melekler) vurgu yapan Hıristiyanlıktır.¹³⁶

Hıristiyanlık, İsa Mesih yoluyla kurtuluş öğretisine dayandığından bu dinde kefarete, mutlak aracılık gibi kavramlar kapsamında şefaate daha çok yer verilir. M.S 325'te toplanan İznik Konsil'i ile resmen kabul edilen İsa'nın kefarete olarak geliş prensibi, " İsa biz insanların kurtuluşu için gökten inmiştir, cesetlenip insan olmuştur." şeklinde ifade edilmiştir. M.S 451'de Kadıköy'de toplanan konsilde ise aynı inanç yeniden daha canlı şekilde belirtilmiştir.¹³⁷İsa'nın kefareti Hıristiyanlık'ta günahlardan kurtuluş ve şefaate fikrinin oluşmasına zemin hazırlayan sebeplerdendir.

Yeni Ahit'te şefaate kelimesi "bir kişinin bir başka kişinin savunucusu olması veya onun lehine af dilemesi" anlamında kullanılmıştır.¹³⁸Kutsal kişilerin şefaatinin ifade eden aracı kelimesi Tanrı ile insanı kefarete yoluyla birbirine yakınlaştırmayı ifade etmektedir. Bu bağlamda özellikle İsa Mesih, başrahip sıfatıyla inananların günahlarının bağışlanmasını dileyen¹³⁹ ve inananlar hatta bütün insanlık adına Tanrı katında şefaate bulunan biri diye sunulmuştur.

Ancak şefaate sadece İsa'ya ait bir eylem değildir. Pavlus'a göre İsa Mesih göklerde şefaate ederken Parakletos (yardımcı) diye isimlendirilen kutsal ruh da tıpkı İsa gibi inananların zayıf anlarında Tanrı huzurunda onlar adına yakarır, yeryüzünde azizlerin mücadelelerine yardım eder ve onlara şefaate bulunur; Tanrı bunun karşılığında kutsal ruhun şefaate duasına olumlu cevap verir.¹⁴⁰ İlk dönemden itibaren

¹³⁶Alıcı,*a.md.*, 411.

¹³⁷Galip Atasığun, *Hıristiyanlık'ta Kıyamet Alametleri ve Dünyanın Sonu*, Konya, 2001, s.98-99.

¹³⁸ O'nun aracılığıyla Tanrı'ya yaklaşanları tümüyle kurtaracak güçtedir. Çünkü onlara aracılık etmek için hep yaşamaktadır.(İbraniler'e Mektup 7/25)

Çünkü Mesih, asıl kutsal yerin örneği olup elle yapılmış kutsal yere değil, ama şimdi bizim için Tanrı'nın önünde görünmek üzere asıl göğe girdi. (İbraniler'e Mektup 9/24)

Kim suçlu çıkaracak? Ölmüş, üstelik dirilmiş olan Mesih İsa, Tanrı'nın sağındadır ve bizim için aracılık etmektedir.(Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 8/34)

Çünkü tek bir Tanrı ve Tanrı ile insanlar arasında tek bir Aracı vardır. Bu da insan olan ve kendisini herkes için fide olarak sunmuş bulunan Mesih İsa'dır. Uygun zamanda verilmiş olan tanıklık budur. (Pavlus'tan Timoteos'a Birinci Mektup 2/5-6)

¹³⁹Kendisi günahlarımızı ve yalnız bizim günahlarımızı değil, bütün dünyanın günahlarını da bağışlatan kurbandır. (Yuhanna'nın Birinci Mektubu 2/2)

¹⁴⁰Bunun gibi, Ruh da güçsüzlüğümüzde bize yardım eder. Nasıl dua etmemiz gerektiğini bilmeyiz, ama Ruh'un kendisi, sözle anlatılamayan iniltilelerle bizim için aracılık eder. İnsanların yüreklerini araştıran Tanrı, Ruh'un düşüncesinin ne olduğunu bilir. Çünkü Ruh, Tanrı'nın isteğine göre kutsallar için aracılık eder. Tanrı'nın, kendisini sevenlerle, amacına göre çağrılmış olanlarla birlikte her durumda iyilik için etkin olduğunu biliriz. (Pavlus'tan Romalılar'a Mektup8/26-28)

kilise babaları ruhani varlıklara dua etmeyi ve onlardan şefaati istemeyi gerekli görmüşlerdir. Mesela ilk kilise babalarından Origen, İsa'nın yanı sıra meleklerin ve azizlerin şefaatinde bahsetmiştir. Ortaçağ'ın Hıristiyan teoloğu Thomas Aquinas'da özellikle azizlere niyazda bulunmayı, onlardan dua ve tövbelere ortak olmalarını istemeyi öğütlemiştir. Roma Katolik Kilisesi Trent Konsili'nde (1545-1563) şefaati ve başkası lehine niyazda bulunmayı bir dogma şeklinde ortaya koymuştur. Başta Meryem olmak üzere azizlerin şefaatlere inanıp onlara niyazda bulunmak İsa'nın mutlak Rab oluşuna ve aracılık rolüne zarar vermez; aksine bütün lütuf ve meziyetlerin ondan geldiği inancını güçlendirir. Bu bağlamda dindar bir insanın ölmüş veya yaşayan bir başka dindar insandan dua yahut şefaati dilemesi meşru görülür.¹⁴¹

Doğu ve Ortodoks kiliseleri şefaati konusunda Katolikler kadar derin öğretilere sahip olmasalar da, genel anlamda hem gökteki azizler komünyonu üyelerinin kendileri veya başkaları lehine Tanrı katında şefaati etmesini hem de ölü için şefaati dilemeyi meşru kabul ederler. Genel olarak Protestan kiliseleri, Pavlus'un öğretisi ışığında insanları günahattan kurtarıcı ya da kefareti olması bakımından İsa Mesih'in aracılığının mutlaklığına inanır; bunun ötesinde bir şefaati anlayışı ise tartışmalıdır. Protestanlık'ta bir kişi Mesih'i Kurtarıcı olarak kabul ettiğinde kurtuluş hazır kabul edilse de, Roma Katolikliği'nde kurtuluş, Araf'tan geçtikten sonra ve sadece "iyi işler" yapıp üstüne günah çıkartmayı, kefareti ve paylaşımı ekledikten sonra gelecekte hazırdır. Protestanlık'ta, kurtuluş bir lütuf meselesi iken Roma Katolikliği'nde biri bunun için çok çalışmalı ve bunun için çok ödemelidir ve rahibin verdiği her şeyi yaptıktan sonra hâlâ kurtuluşa sahip olup olmadığını anlayamaz. Ve tüm bunlarla beraber kurtuluşlarının kesinliğini teyit edenlerin Trent Konsili tarafından lanetleneyeceği (aforoze edileceği) gerçeği vardır.¹⁴²

Hıristiyanlık'taki kurtuluş öğretisi yalnız İsa Mesih yoluyla gerçekleşebileceği için bütün kiliseler İsa Mesih'in aracılığını yani şefaatinin istisnasız kabul etmişlerdir. İsa vasıtasıyla kurtuluş konusunun mahiyeti ise kiliseden kiliseye değişkenlik göstermektedir.

¹⁴¹ Alıcı, *a.md.*, 411.

¹⁴² Boettner, *a.g.e.*, s.268.

1.2.9.ŞEHİTLER

Hıristiyan inancına göre şehitlik, “inanç için veya Tanrı’yla ilgili herhangi bir değer uğruna gönüllü acı çekme ve ölümü tatma” şeklinde tanımlanmaktadır. İman şehidi “Martyr”, sözcüğü acı çekmek ve ölmek suretiyle imanına tanıklık eden kimse anlamına gelmektedir. Bu kişilere kilise tarafından saygı gösterilmiş ve yüceltilmiştir. Şehitler kutsal insanlar arasında sayılmıştır. Onlar kendilerini sevdikleri uğruna feda ederek ve üstün inançları sayesinde ebedi mükâfatı garantilemişlerdir. Şehit olmak, ölümün ve bedenine üzerine çıkış ve İsa Mesih’in çarmıhta ölümünün tekrarı anlamında yeniden doğuş ve kurtuluşun garantisi şeklinde görülmüştür.¹⁴³ Bu yüzdende kilise babalarının öğretilerinde şehitler “İkinci İsa” diye nitelenmişlerdir.¹⁴⁴

Yeni Ahit’te Martyr kelimesi – “sonu ölümle bitsin veya bitmesin”- Hıristiyan olan kimse için kullanılmıştır. Zaman içinde bu kelime din uğrunda baskı gören veya öldürülen, (kanla vaftiz olan) kimseler için kullanılmaya başlanmış, hatta zamanla şehit kelimesinden bu mana anlaşılır olmuştur. Din uğruna canını verme en baştan beri Hıristiyanlık’ta var olan bir olgudur. Fakat bunu Martyr terimi ile ifade etme sonradan gerçekleşmiştir. Yeni Ahit’te şehitlik, Hıristiyanlara yönelik yapılan baskı ve zulümlerin ardından ortaya çıkan bir sonuçtur.¹⁴⁵

Şehitler, Hıristiyanlığın ilk kahramanları olarak görülmektedir. Hıristiyanlık’ta kendi bedeninde İsa’nın çarmıha gerilişini taklit eden şehidin uğrunda kanını döktüğü kişi ile birleştiğine ve ölümü hoş karşıladığına inanılır. Hıristiyanlık’ta şehitlik anlayışının oluşmasında İsa’nın haçtaki ölümü ve pek çok havarinin şehit olması kadar, Yeni Ahit’in şehitliğe verdiği önem de etkili olmuştur. Yeni Ahit yazarları kendi dönemlerinde yapılan baskı ve zulümleri anlatmakla beraber, bunların değişik zamanlarda da devam edeceğini ancak bu zulümlere katlananların büyük mükâfata kavuşacaklarını ifade etmişlerdir. Yeni ahitteki bazı hususlar/ müjdelerde Hristiyanları motive etmiş ve onların şehitliği arzulamalarını,

¹⁴³ Matta 10/39; 16/25; Markos 8/35; 10/45; Luka 9/24; Vahiy 20/4-6; Pavlus’tan Korintliler’e Birinci Mektup 15/26.

¹⁴⁴ Salime Leyla Gürkan, “Şehid”, *DİA*, İstanbul,2010, XXXVIII, 432.

¹⁴⁵ Ali Can, “Kur’an ve Yeni Ahit’e Göre Şehitlik”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2015, VIII, sy.37, s.1042-1043.

Tanrı yolunda ölmekten korkmamalarını sağlamıştır. Bu hususlar ve müjdelere şunlardır;

Kutsal Ruh'un her zorlukta yanlarında olduğu, bütün insanların dirileceği kıyamet günü önce Mesih'e ait olan ölümlerin dirileceği, şehitlerin intikamının bizzat Tanrı tarafından alınacağı¹⁴⁶, Ruh'un ölümsüz olduğu, ahirette mükâfat olarak rahata erecekleri ve dinlenecekleri, ölümden sonra kurtuluşun gerçekleşeceği gibi ifadeler yer almaktadır.¹⁴⁷

Sonsuz hayatı elde etme yolu olan şehitlik, azizlik mertebesine ulaşmanın da en kesin yoludur. Bu yüzden eski kilise tarafından yüceltilen ilk azizler şehitlerdir. Şehitler, yeni Hıristiyan olanlar için bir sembol ve model kabul edildiği gibi ilk Hıristiyanlar içinde manevi bir güç oluşturmaktadır. Hıristiyanlık'ta Şehitlerin yeniden dirildikten sonra sonsuz esenlik için Mesih'in Hâkimiyetine ortak olacaklarına inanılır. Hıristiyanlığın ilk dört yüzyılında Romanın Hıristiyanlara zulmü öylesine artmıştı ki, Hıristiyan olmak ölümü kabul etmek demektir. Mesih gibi acı çekerek ölmek imrenilen bir ödül şeklindedir.¹⁴⁸ Bu konuda Hıristiyan geleneği, Decius, Valerian ve Diocletian imparatorlukları zamanında gerçekleşen birçok işkenceden söz etmektedir. M.Ö. 257'de Valerian, yönetimi altındaki Hıristiyanlara Roma dinine zorla uymaları için bir ferman yayınlamıştır. Bu fermana uymayı reddedenler kırbaç ve sopalarla dövülmüş ve ölüm cezasına çarptırılmıştır. Hatta

¹⁴⁶ Yedi mühür ve bu mühürlerin açılması Yuhanna'nın Vahyi'nde kıyamet alametleri olarak anlatılırken beşinci mühür, şehitlerin intikamlarının alınmasını istemelerinden bahseder.

"Kuzu beşinci mührü açınca, sunağın altında, Tanrı sözü ve sürdürdükleri tanıklık nedeniyle öldürülmüş olanların canlarını gördüm. Yüksek sesle feryat ederek şöyle diyorlardı: «Kutsal ve gerçek olan Efendimiz! Yeryüzünde yaşayanları yargılayıp onlardan kanımızın öcünü almak için daha ne kadar bekleyeceksin?»Onların her birine beyaz birer kaftan verildi. Kendileri gibi öldürülecek olan diğer Tanrı kullarının ve kardeşlerinin sayısı tamamlanmaya dek, kısa bir süre daha beklemeleri istendi.(Vahiy 6/9-11). Şehitlerin ruhlarının kurban taşının (altar) altında olduğuna inanılır. Çünkü onlar kurban edilmişlerdir.

Şehitlere verilen beyaz kaftan ise ilk dirilmede ihsan edilecek olan parlak ölümsüzlük vaadini belirtmektedir. Belki de hemen ellerine geçecek olan bir zaferin işaretidir. Bk. Galip Atasagun, *a.g.e.*, s.109.

¹⁴⁷ Can, *a.g.m.*,s.1044-1045.

¹⁴⁸ Kemal Polat, *Katolik Hristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*, Salkımsöğüt yay., Ankara, 2008, s. 113-118.

alınlarından damgalandılar ve eğer kaçarlarsa kaçak köleler veya suçlular olarak tanınabilsinler diye kafalarının yarısı kazıtılmıştır.¹⁴⁹

II.yüzyılın ortaları ve IV.yüzyılın başları arasında Hıristiyanlığa yönelik yapılan takibat ve zulümde Romalılar tarafından şehit edilenlerin çoğu ölümü seçen gönüllü şehitlerden oluşmaktadır. Hıristiyan katliamını artırdığı gerekçesiyle kilise babaları tarafından sert tepkiyle karşılaşılsa da bu şekilde ölümü seçenler cemaat tarafından şehit olarak kutsanmıştır.¹⁵⁰Hıristiyanlık'taki şehitlik anlayışı, baskı ve zulümler karşısında Hıristiyanları ayakta tutan, dağılmalarını ve dinden dönmelerini engelleyen en önemli bir etken olmuştur.¹⁵¹

Romalıların ilk dönemlerde başlayan takibatı ve zulmüne rağmen Hıristiyanlar inançlarından vazgeçmemiş canlarından vazgeçmişlerdir. Böylece bu insanların kutsanması aziz ilan edilmesi erken dönemde başlamıştır. Mesih İsa gibi yaşamış ve onun gibi ölmüş olan Hıristiyanlığın ilk şehitlerinden kabul edilen genç İsteyan, M.S. 37 senesinde Hıristiyanlık uğruna Yerusalemlerde taşlanarak öldürülmüştür.¹⁵² Hristiyanlık dördüncü yüzyılda resmi din kabul edildikten sonra Romanın zulmünün ortadan kalkmasıyla artık şehitler model olmaktan ziyade kâhin olarak algılanmışlar. Şehitlerin azalmasıyla, acı ve işkence çeken fakat inançları için ölmeyen bir takım gruplar oluşmuş ve azizlik zincirine katılmışlardır. Tanrı'yı daha yakından tanımak için bu kişiler gönüllü olarak acı çekerek ve kendilerini dünyadan soyutlayarak Mesih'i taklit etmişlerdir.¹⁵³

1.2.10.AZİZLER

“Güçlü, değerli ve şerefli” anlamındaki izz veya izzet kökünden sıfat olan aziz, Türkçe'de Batı dillerindeki saint kelimesinin karşılığı olarak “Allah nezdinde değerli, Allah dostu” manasında kullanılmıştır. Hıristiyanlık'ta aziz kavramı dinî görevlerini yerine getiren, nefsini terbiye edip dinî hayatta her türlü fedakârlığa katlanan ve çeşitli kerametler gösterdiğine inanılan kimselere kilise tarafından

¹⁴⁹ Samuel Z. Klausner, “Martyrdom”,*The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987,IX, 236.

¹⁵⁰Gürkan, *a.md.*,432.

¹⁵¹ Can, *a.g.m.*,s.1043.

¹⁵² Polat, *a.g.e.*, s.52.

¹⁵³ Polat, *a.g.e.*, s.54-55.

verilen bir unvandır. ¹⁵⁴Bu unvan Hıristiyanlığa mensup insanlardan geleneksel olarak ya da kilise tarafından aziz kabul edilmiş, resmi olarak aziz ilan edilmiş, cennette olduğuna inanılan ve bu yüzden saygı değer olan insanlara verilmiştir. Sadece unvan olarak kalmayan bu kavram kilisenin kutsadığı kişileri de kapsamaktadır. ¹⁵⁵

Hıristiyanlık'ta bazen kutsal kavramı ve aziz kavramı birbirinin yerine kullanılmıştır. Yeni ahitte bu durum şöyle dile getiriliyor. "Tanrınız Rab benim. Kendinizi kutsayın ve kutsal olun. Çünkü ben kutsalıyım."¹⁵⁶Bu sebeple Hıristiyan inancına göre, kutsallık tüm Hıristiyanlardan beklenmektedir. Bütün Hıristiyanlar Tanrı'nın kendisine ayırdığı kutsal kişiler, dolayısıyla azizlerdir. Kutsal Kitab'a göre sadece belirli kişilerin azizlik mertebesi yoktur, iman etmiş her Hıristiyan azizliğe çağrılır ve aziz kabul edilir.¹⁵⁷Hıristiyanlar İsa'nın kişiliğindeki varlıklarına binaen aziz olup inananlar onunla birleşerek kutsiyete ortak olmuşlardır. Bu birleşme ise vaftiz ve kutsal hizmete adanma ile sağlanmıştır. Bu kutsallık da kişiyi Tanrı'yı görmeye ve İsa'da yeniden bedensel dirilmeye götürmektedir. ¹⁵⁸

Aziz kavramı kutsal kelimesiyle ifade edilip Hıristiyanlar için kullanılırken, aynı zamanda Yeni Ahit'te Tanrı için¹⁵⁹ve daha çok da İsa ve Rûhulkudüs'e nisbet edilerek kullanılmıştır.¹⁶⁰Aynı şekilde Melekler, peygamberler ve havariler de aziz kabul edilmiştir.¹⁶¹Bu kavram Hıristiyanlığın ilk devirlerinde bütün Hıristiyanlar için kullanılırken¹⁶²sonraları, özellikle kiliseye bağlı olarak yaşayan ve bu uğurda canlarını feda edenlere (martyr) verilen bir unvan olmuştur. 155'te öldürülen İzmir (Smyrne) piskoposu Polikarpos, bu şekilde aziz ilân edilen ilk kişidir. Daha sonra aziz kategorisine, imanları uğruna büyük işkencelere mâruz kalan, ancak ölüme mahkûm edilmeyen kişiler de (confessore) katılmış, Ortaçağ'da büyük kral ve

¹⁵⁴ Ömer Faruk Harman, "Aziz", *DİA*, İstanbul,1991, IV, 332.

¹⁵⁵ Polat, *a.g.e.*,s.16.

¹⁵⁶ Levililer 11/44.

¹⁵⁷ Pavlus'tan Romalılara Mektup 1/7; Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 1/2; Pavlus'tan Korintliler'e İkinci Mektup 1/1 ; Pavlus'tan Efesliler'e Mektup 1/1.

¹⁵⁸ Polat, *a.g.e.*, s.21.

¹⁵⁹Yuhanna 17/11

¹⁶⁰Markos 1/24; Luka 1/35; Matta 1/18.

¹⁶¹Luka, 9/26; Resullerin İşleri, 3/21; Efesoslular'a Mektup, 3/5.

¹⁶² Elçilerin İşleri 9/13.

prensler de aziz ilân edilmiştir.¹⁶³ İlk azizler defteri (martyrologe) 332’de Roma kilisesi tarafından tutulmuş, buraya yazılanlar faziletlerine göre sınıflandırılmıştır. Bunların başında bâkire Meryem, sonra havariler, İncil yazarları ve diğerleri gelmektedir.¹⁶⁴Kısacası önceleri genel anlamda Hıristiyanlar için kullanılan aziz kavramı sonraları daha özel anlam kazanarak sıfat, unvan ve isim olarak kullanım alanı bulmuştur.

Aziz unvanının verilmesi ve azizlere gösterilecek tazimle ilgili kurallar 1588 yılında Papa V. Sixte ve 1634 yılında Papa VIII. Urbain tarafından konulmuş, Papa XIV. Benoit (ö. 1758) bunlara yeni hükümler ilâve etmiştir. Bu husustaki en son değişiklik ve düzenlemeler, Papa II. Joannes Paulus tarafından 25 Ocak 1983’te ilân edilmiştir.

Azizlere yapılan tazim, kiliselere resim ve heykellerinin konulması, ayinlerde isimlerinin zikredilmesi, kendilerinden şefaet ve yardım dilenmesi suretiyle gösterilmiştir.Azizler ölüm yıl dönümlerinde anılmış; ayrıca 1 Kasım günü bütün azizler için azizler günü (tousaint) olarak kutlanmıştır. Böylece Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde uygulanan şehitler kültü azizler kültürünün doğmasına zemin hazırlamış ve azizlere tazim giderek artmıştır.¹⁶⁵

Genellikle azizlik bir ölüm sonrası olayı olarak görülmüştür. Bir kişinin örnek teşkil eden faziletlerinin ve üstün güçlerinin tanınması ve aziz ilan edilmesi o kişi hayattayken başlayabilirken, aziz hayatın geri kalan kısmında da tanınmıştır. Çünkü azizin örnek hayatı ve gücü, ölümün ötesine geçmeli ve onu canlıyken görmeyenler için ulaşılabilir olmalıdır. İşte bu kişiler artık harikalar yaratan, can yoldaşı ve şefaatchi olarak hizmet edebilmektedirler.¹⁶⁶

¹⁶³ Anlaşıldığına göre azizlik, pek çok sayıdaki dini makam sahibini kucaklayabilir, ancak dini statüden ziyade kişisel karizmaya bağlıdır. Bk. Robert L.Cohn, “Santhood” *The Encyclopedia of Religion*, ed.Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987, XIII, 1.

¹⁶⁴ Harman, *a.md.*,332.

¹⁶⁵ Hıristiyanlığa göre Kült kelimesi: Peder, Oğul ve Kutsal Ruh olan Tanrı’ya, Meleklerle, Meryem Ana’ya ve Azizlere övgüler sunmak için yapılan dualar, bağlılık, sevgi ve saygı hareketlerinin tümüdür. Katolik Kilisesinde bu kültler iki başlıkta değerlendirilir. Tapınma kültleri ve saygı kültleri. Tapınma Kültleri, özellikle Tanrı’ya ve İsa Mesih’e tahsis edilmiştir. Saygı kültleri ise, Meleklerle, Azizlere ve özellikle Meryem’e tahsis edilmiştir. Saygı kültleri Protestanlar tarafından kabul edilmez. Bk. Polat, *a.g.e.*, s.125.

¹⁶⁶ Robert L.Cohn, *a.md.*, 1.

Ortodokslar da Katolikler gibi azizliği kabul etmekte; Protestanlar ise azizliği kabul etmekle beraber ibadet derecesine vardırılan aşırı tazimi reddetmektedirler.¹⁶⁷

1.2.11.MELEKLER

Hıristiyan inancına göre melekler, Tanrı'nın emirlerini yerine getirmek ve kendisini övmek için Tanrı tarafından yaratılmış saf ruhlardır. "Melek", "mesajcı" ve gönderilmiş gibi manalara gelmektedir. Bu manalar, meleklerin tabiatlarıyla değil, görevleriyle alakalıdır. Onlar tamamen ruhi cevherlerdir. Kitab-ı Mukaddes tefsircileri metinlerdeki melek kavramının yorumu üzerinde farklı görüşler belirtmektedirler. Bazıları meleği "semavi elçi", bazıları bir "insan", bazıları da "Tanrı'nın oğlu" olarak yorumlamaktadırlar.¹⁶⁸ Fakat Elçilerin İşleri kitabında meleğin, Tanrı'nın bizzat kendisiymiş gibi düşünülmesine sebep olan bir ifade yer almaktadır:

«Kırk yıl geçtikten sonra Musa'ya, Sina dağının yakınlarındaki çölde, yanan bir çalının alevleri içinde bir melek görüldü. Musa gördüklerine şaşıtı. Daha yakından bakmak için yaklaştığında, Rab ona şöyle seslendi: "Senin atalarının Tanrısı, İbrahim'in, İshak'ın ve Yakup'un Tanrısı ben'im." Korkuyla titreyen Musa bakmaya cesaret edemedi.¹⁶⁹

Yani kısacası şöyle diyebiliriz Hıristiyan ilahiyatçılarına göre meleklerin görünüşleri üç ayrı tarzda yorumlanmaktadır: Bazılarına göre 'melek olarak görünen varlık gerçekte melek değil, Tanrı'nın bizzat kendisidir, bazıları bunun, Tanrı'nın Oğlu İsa olduğunu iddia eder; bazıları da Tanrı'nın, insana melek suretinde konuşması olduğunu ileri sürmektedirler.¹⁷⁰

Kilise Babaları meleklerle bazı sıfatlar atfetmektedirler. Arabulucular, faziletler, ruhlar gibi isimlerle onları anmaktadırlar. İyi melek ve "kötü melek" kavramlarına Hıristiyanlık'ta yer verilmekte, Tanrı tarafından imtihana tabi tutulduktan sonra iyi meleklerin, ' göğün mutluluğuna eriştiklerine inanılmakta, bu

¹⁶⁷ Harman, *a.md.*,332.

¹⁶⁸ Ali ERBAŞ, "Melek Düşüncesinin Farklı İnançlardaki Tezahürleri", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy.1, 1996, s.117.

¹⁶⁹ Elçilerin İşleri 7/30-32

¹⁷⁰ Erbaş, *a.g.m.*, s.123.

sebeple onlara Tanrı'nın oğulları"¹⁷¹, "Mukaddesler"¹⁷², "Göğün Melekleri"¹⁷³, "Göğün Sakinleri"¹⁷⁴ ve "Semavi Kudüs'ün Yerleşikleri"¹⁷⁵ denilmektedir.

Kitab-ı Mukaddes'te melek yerine kullanılan başka tabirler bulunduğu gibi, bu kelime bazen başka şahıslar içinde kullanılmıştır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür.

1. Kilise'nin görevlileri ve önderleri için kullanılmıştır.¹⁷⁶

2. Vaftizci Yahya, İsa Mesih'in haberci meleği olarak telâkkî edilmektedir.¹⁷⁷

3. İsa'nın havarilerinin, Kudüs'ün" kapısında bulunan on iki meleği temsil ettikleri ileri sürülmektedir.¹⁷⁸

Hıristiyanlık 'ta meleklerin varlığına inancın kaynağını Kitab-ı Mukaddes metinleri, gelenek ve akıl teşkil etmektedir. 1870 Vatikan Konsilinde, Tanrı'nın zamanın başlangıcında maddi ve manevi varlıkları yarattığı kabul edilmiştir. Maddi varlıktan maksat dünya; manevi varlıklardan maksat da meleklerdir. Latin babaları arasında, meleklerle en fazla ilgilenen Augustin olmuştur. Ona göre meleklerin mevcudiyeti bütünüyle ve apaçık anlaşılabilir. Ancak ezeli ve ebedi ahiret mutluluğunun müşterek elde edilmesinde onlarla her zaman için beraber olmak mecburiyeti vardır.¹⁷⁹

Kitab-ı Mukaddes içinde meleklerden en fazla söz eden "Yuhanna'nın Vahyi" kitabıdır.¹⁸⁰ Hıristiyanların meleklerle ilgili düşüncelerini Yeni Ahit'teki metinlerin yanında Yahudilik'te yer alan apokrif metinlerde etkilemiştir.

¹⁷¹Luka 20/36.

¹⁷² Vahiy 13/7.

¹⁷³ Matta 22/30.

¹⁷⁴Markos 12/25; Vahiy 12/12.

¹⁷⁵ İbraniler'e Mektup 12/22.

¹⁷⁶ Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 11/10; Vahiy 1/20.

¹⁷⁷Matta 11/10; Markos 1/2; Luka 7/27.

¹⁷⁸ Vahiy 21/12.

¹⁷⁹ Erbaş, *a.g.m.*, s.118.

¹⁸⁰ Kıyamet alâmetleri ve bu alâmetlerin vuku bulmasının anlatıldığı Yuhanna'nın Vahyi'nde melekler alâmetlerin gerçekleşmesini sağlayan varlıklardandır.Kuzu yedinci mührü açınca, gökte yarım saat kadar bir sessizlik oldu. Tanrı'nın önünde duran yedi meleği gördüm. Onlara yedi borazan verildi. Altın bir buhurdan taşıyan başka bir melek gelip sunağın önünde durdu. Tahtın önündeki altın sunakta tüm kutsalların dualarıyla birlikte sunmak üzere kendisine çok miktarda buhur verildi. Kutsalların dualarıyla buhurun dumanı, Tanrı'nın önünde meleğin elinden yükseldi. Melek, buhurdanı aldı, sunağın ateşiyle doldurup yeryüzüne attı. O zaman gök gürlemeleri ve uğultular işitildi, şimşekler

Hıristiyan mezhepleri arasında melekler konusunda çok az farklılık vardır. Bazı mezheplere göre melekler sadece kurtuluş sahnesi üzerinde figüranlık yapan varlıklardır. Mesela, meleklerin varlığı ve tabiatı ile ilgili Katolik doktrinini IV, Lateran, {1215) ve Vatikan (1870), konsilleri vasıtasıyla formüle edilmiştir. Bu konsillerde meleklerin mevcudiyeti, ruh ve bedenden meydana gelmiş insandan farklı bir özellikte, tamamen manevi varlıklar oldukları onaylanmıştır. Katolik ilahiyatçıları, melekler bilgisinin Musa'dan itibaren İsa'ya kadar sürekli bir gelişme gösterdiğini kabul etmekte; ancak meleklerle imanın ilkel politeizmin basit bir değişikliğe uğraması şeklinde düşünülmesini de reddetmektedirler.¹⁸¹

Hıristiyanlık'ta meleklerle ibadet etme hareketi hoş görülmemiş ve ibadetin sadece Tanrı'ya yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun yanında meleklerin kesin bir sayısından söz edilmese de melekleri her biri üçer sıradan meydana gelen üç gruba ayırmışlardır: 1.grubu; Kerubiler, Serafiler, Tahtlar; 2. grubu: Egemenlikler, Gerçekler, Güçler, 3. grubu ise; Prenslükler, Baş Melekler ve diğer melekler oluşturmaktadır.

Yeni Ahit'te meleklerin aracılık yaptığı şahıslar sadece peygamberlerle sınırlandırılmamakta, aynı zamanda Tanrı ile insanlar arasında da onlara müjdeli haberler getirerek ve onları koruyarak bu aracılığı ifa etmektedirler.¹⁸²

Hıristiyanlara göre koruyucu meleklerden de bahsedilir. Tanrı her insanın yanına bu meleklerden bir tanesini vermiştir. O, insanları sever ve tehlikelerden koruyup bütün kötülüklerden uzaklaştırmaya çalışır. Bu meleğe Aziz Koruyucu Melek de denilir. Yine Hıristiyanlara göre Melekler insanlarla çeşitli vesilelerle görüşüp aralarında dolaşarak onların şekillerine girebilir. Nitekim kutsal kaynaklarda bu konuyla ilgili olarak şunlar kaydedilmektedir: “Vaki oldu ki, bütün halk vaftiz

çaktı ve yer sarsıldı. Yedi melek, ellerindeki yedi borazanı çalmaya hazırlandı.(Vahiy 8/1-6.) Gökyüzünde meydana gelen sessizlik, azizlere duacıları iştirmek içindir. Gökyüzü yeryüzünde acı çeken Hıristiyanların kurtuluşlarının duyulabilmesi için sessizliğe bürünmüştür. Buhur bütün azizlerin dualarına sunulmuş ve onların Tanrı'nın önünde kabul edilebilir kılmıştır. Buhurdan dumanın çıkması azizin yapmış olduğu dualarına cevaptır. Galip Atasağın, *a.g.e*, s. 112-113.

¹⁸¹ Erbaş, *a.g.m.*, s.119.

¹⁸² Mezmurlar 91/10-12; Luka 1/ 18-20; 22/43; Matta 4/6, 11 Bk. Erbaş, *a.g.m.*, s.125-126 ve ayrıca Bk. Ali Çolak, “Kur'an ve Hadislere Göre Melek”, Gümüşhane,2012, s.21.

edilirken, İsa dahi vaftiz edilmiş olup dua ettiği zaman, gök açıldı ve Rûhu'l-Kudüs bedenleşmiş bir surette güvercin gibi onun üzerine indi...¹⁸³

“Ve ona dedi: Doğrusu size derim: göğün açıldığını ve Allah’ın meleklerinin insanoğlu üzerine çıkıp indiklerini göreceksiniz.”¹⁸⁴

1.2.12.PEYGAMBERLER

Yeni Ahit'te peygamber için Eski Ahit'teki İbranice navi kelimesinin Yetmişler tercümesindeki karşılığı olan Grekçe "prophetes" terimi kullanılmıştır. Prophetes "geleceği önceden ilan eden" anlamında olup, Yeni Ahit'te Kutsal Ruh'un ilahi inayetiyle Tanrı'nın kelamını duyuran peygamberi ifade eder. Bu kelime Eski Ahitpeygamberleri için de kullanılmıştır. Yeni Ahit yazarlarının bu tavrı her iki ahidin peygamberlik müesseseleri arasındaki devamlılığa bir işarettir. Vaftizci Yahya ve İsa diğer unvanları yanında peygamber olarak da isimlendirilmişlerdir.¹⁸⁵ Kadın peygamberler için "prophetis"¹⁸⁶, sahte peygamberler için de "pseudoprophetes" kelimeleri kullanılmıştır.¹⁸⁷

Hıristiyanlık'ta nübüvvet Eski Ahit nübüvvet anlayışının İsa'nın şahsında farklı bir muhteva ile canlanmıştır. Yeni Ahit'te değişen vahyin muhtevasıdır. Tanrı'nın kelamı bizzat İsa olup Tanrı kendisini hulul ettiği İsa'da vahyetmiştir. İsa'nın peygamberliğin de ötesinde bir konum kazanmış olması Hıristiyanlığın peygamberlik anlayışına çok farklı bir boyut getirmiştir. Tanrı'nın yaşayan kelamı olan İsa, çarmıha gerilmesinden ve yükseltilmesinden sonra başta havariler olmak

¹⁸³ Luka 3/21-22; krş. Matta 3/16-17.

¹⁸⁴ Yuhanna 1/51 ayrıca bu konu ile ilgili detaylı bilgi için Bk. Çolak, *a.g.e*, s.22.

¹⁸⁵ Kenan Has, “Yeni Ahitteki Peygamberlikle İlgili Kavramlar Üzerine Bir İnceleme”, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl, 9, say, 23, 2005(Bahar),s. 70.

¹⁸⁶ Aşer oymağından Fanuel'in kızı Anna adında çok yaşlı bir kadın peygamber vardı. Genç kız olarak evlenip kocasıyla yedi yıl yaşadktan sonra dul kalmıştı. Şimdi seksen dört yaşındaydı. Tapınaktan ayrılmıyor, oruç tutup dua ederek gece gündüz Tanrı'ya tapınıyordu. Tam o sırada ortaya çıkan Anna, Tanrı'ya şükretti ve Kudüs'ün kurtuluşunu bekleyen herkese bu çocuktan söz etmeye başladı.(Luka 2/ 36-38)

¹⁸⁷ Tüm insanlar sizin için iyi sözler söyledikleri zaman,vay halinize!Çünkü onların ataları da sahte peygamberlere böyle davrandılar.»(Luka 6/26); «Sahte peygamberlerden sakının! Kuzu postuna bürünerek gelirler size, ama özde yırtıcı kurtlardır.(Matta 7/15); Çünkü sahte mesihler, sahte peygamberler türeyecek; bunlar, mucizeler ve harikalar yaratacaklar. Öyle ki, ellerinden gelse seçilmiş olanları saptıracaklar.(Markos 13/22)

üzere diğer Hıristiyan peygamberlerin kendisi adına bir tür nebevi faaliyetlerde buldukları Rab konumuna getirilmiştir.¹⁸⁸

Yeni Ahit'in Vahiy kitabında, "İsa'ya tanıklık peygamberlik ruhunun özüdür." cümlesiyle (19/10) Hıristiyan peygamberliğinin ilahi kaynağının İsa olduğu belirtilmektedir. Bunun içindir ki, Eski ve Yeni Ahit'te nübüvvet anlayışı arasında en temel fark birincisindeki Yahova'nın konumunu ikincisinde diriltilmiş İsa'nın almasıdır. Hıristiyanlığa göre bir peygamber, İsa'nın kilisede faaliyet gösteren, ilham alan ve tebliğle yükümlü olan sözcüsüdür. İsa'dan sonra gelişen Hıristiyan peygamberliği daha çok öğretici bir fonksiyonu yerine getirmiştir. Yeni Ahit'te bahsedilen peygamberlerin mesaj ve faaliyetleri İsa'nın tecrübesini anlamaya yönelik bir mahiyete sahiptir.¹⁸⁹ Nübüvvetin en temel özelliği ise, havarilerle peygamberlerin kutsal ruhun aracılığı ile Tanrı ve Rab İsa adına tebliğle görevlendirilmesidir. Nitekim İsa'nın, "Sizi kabul eden beni kabul eder ve beni kabul eden peygamber karşılığını alacaktır" cümlelerinde¹⁹⁰ havariler gibi peygamberlerin de onun otoritesini temsil ettiği vurgulanmaktadır.¹⁹¹ Yeni Ahit'te havari ve peygamber terimleri tam açıklanmazken bazen ikisi de bir şahıs için kullanılır.¹⁹² Ancak havariliğin daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Erken dönem Hıristiyan toplumunda ve kilisede havariler İsa'dan sonra ve peygamberlerden önce bir konuma sahip olmuştur.¹⁹³

Havariler ve peygamberler sadece ilahi kelamı tebliğ etmekle kalmayıp Kutsal Ruh'tan aldıkları güçle bazı mucizeler göstermişlerdir. İsa'dan sonra devam eden nebevi faaliyetin mucizesiz düşünülemediği ve onların da İsa'nın devam eden

¹⁸⁸ Mustafa Sinanoğlu, "Nübüvvet", *DİA*, İstanbul, 2007, XXXIII, 288.

¹⁸⁹ Eğer peygamberlikte bulunabilsem, bütün sırları bilsem ve her türlü bilgiye sahip olsam, eğer dağları yerinden oynatacak kadar büyük bir imanım olsa, ama sevgim olmasa, bir hiçim. (Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 13/2).

¹⁹⁰ «Sizi kabul eden, beni kabul etmiş olur. Beni göndereni kabul etmiş olur. Bir peygamberi, peygamber olduğu için kabul eden, peygambere yaraşan bir ödül alacak. Doğru bir adamı, doğru biri olduğu için kabul eden, doğru adama yaraşan bir ödül alacak (Matta 10/40-41)

¹⁹¹ Sinanoğlu, *a.md.*, 288-289.

¹⁹² Antakya'daki inanlılar topluluğu içinde bazı peygamberler ve öğreticiler vardı: Barnaba, Niger denilen Şimon, Kireneli Lukyus, bölge kralı Hiroides'le birlikte büyümüş olan Menahem ve Saul.

² Bunlar Rab'be tapınıp oruç tutarlarken Kutsal Ruh kendilerine şöyle dedi: «Barnaba'yla Saul'u, kendilerini çağırış olduğum görev için bana ayırın.» Elçilerin İşleri 13/1-2); Ne var ki elçiler, Barnaba'yla Pavlus, bunu duyunca giysilerini yırtarak kalabalığın içine daldılar. (Elçilerin İşleri 14/14)

¹⁹³ Sinanoğlu, *a.md.*, 289.

bir faaliyeti olduğu kabul edilmektedir.¹⁹⁴ Sahte peygamberlerin de bazı harikuladeliğe icra ettiği ancak bizzat İsa'nın etrafındakileri sahte peygamberlere karşı uyardığı kaydedilmiştir.¹⁹⁵

Yeni Ahit'te peygamberlerin özelliklerinden bahsedilirken, onların olağanüstü güçlere sahip, Kutsal Ruh'un gücünü üzerinde taşıyan¹⁹⁶, gaybı bilen¹⁹⁷, öleceğini ve bütün sırları bilen kişiler olduğu bildirilmiştir.¹⁹⁸ Ayrıca peygamberler geniş bir faaliyet alanına sahip yerel kiliselere bağlı şekilde faaliyet göstermişlerdir. Peygamberlerin bazıları yerleşik olarak¹⁹⁹ bazıları kiliseler arasında seyahat ederek görev yapmıştır.²⁰⁰ Peygamberlerin faaliyetleri kiliseye bağlı olmakla birlikte mesajları bütün milletlere yönelik olmuştur.²⁰¹ Peygamberin tebliği Tanrı'nın kelamı

¹⁹⁴Gittiğiniz her yerde Göklerin Egemenliğinin yaklaştığını duyurun. Hastaları iyileştirin, ölüleri diriltin, cüzamlıları temiz kılın, cinleri kovun. Karşılıksız aldınız, karşılıksız verin.(Matta 10/7-8)

¹⁹⁵O gün birçokları bana diyecek ki, Rab! Rab! Biz senin adıyla peygamberlik etmedik mi? Senin adıyla cinler kovmadık mı? Senin adıyla birçok mucize yapmadık mı?' O zaman ben de onlara açıkça şöyle diyeceğim: Ben sizi hiç tanımadım. Çekilin önümden, ey kötülük yapanlar!(Matta 7/22-23); İsa şu cevabı verdi: «Göklerin Egemenliğinin sırlarını anlama yeteneği size verildi, ama onlara verilmedi. Kimde varsa, ona daha çok verilecek ve o bolluk içinde olacak. Ama kimde yoksa, kendisinde olan da elinden alınacak. Onlara benzetmelerle seslenmemin nedeni budur. Çünkü, Gördükleri halde görmezler. Duydukları halde duymaz ve anlamazlar.'«Yeşaya'nın şu peygamberlik sözü onların bu durumunda gerçekleşmiş oluyor: Duyacak duyacak, ama hiç anlamayacaksınız, bakacak bakacak, ama hiç görmeyeceksiniz! Çünkü bu halkın yüreği duygusuzlaştı, kulakları ağır işitir oldu. Gözlerini de kapadılar. Öyle ki, gözleri görmesin, kulakları işitmesin, yürekleri anlamasın, ve bana dönmesinler. Dönselerdi, onları iyileştirirdim.'(Vahiy 13/11-15).

¹⁹⁶«Çocuğun babası Zekeriya, Kutsal Ruh'la dolarak şu peygamberlikte bulundu»(Luka 1/67)

¹⁹⁷O'na, «Sen Mesih isen, söyle bize» dediler. İsa onlara şöyle dedi: «Size söylesem, inanmazsınız. (Luka 22/67)

¹⁹⁸Bunu kendiliğinden söylemiyordu. O yılın başkâhini olarak İsa'nın, ulusun uğruna, ve yalnız ulusun uğruna değil, Tanrı'nın dağılmış çocuklarını toplayıp birleştirmek için de öleceğine ilişkin peygamberlikte bulunuyordu.(Yuhanna 11/51-52); Eğer peygamberlikte bulunabilsem, bütün sırları bilsem ve her türlü bilgiye sahip olsam, eğer dağları yerinden oynatacak kadar büyük bir imanım olsa, ama sevgim olmasa, bir hiçim.(Pavlus'un Korintliler'e Birinci Mektubu 13/2) Bk.Aydın, «Ansiklopedik Dinler Sözlüğü»,s.614.

¹⁹⁹Antakya'daki inanlılar topluluğu içinde bazı peygamberler ve öğreticiler vardı: Barnaba, Niger denilen Şimon, Kireneli Lukyus, bölge kralı Hirosdes'le birlikte büyümüş olan Menahem ve Saul. Bunlar Rab'be tapınıp oruç tutarlarken Kutsal Ruh kendilerine şöyle dedi: «Barnaba'yla Saul'u, kendilerini çağırılmış olduğum görev için bana ayırın.» (Elçilerin İşleri 13/1-2)

²⁰⁰O günlerde Kudüs'ten Antakya'ya bazı peygamberler geldi.Bunlardan Agabus adlı biri ortaya çıkıp bütün dünyada şiddetli bir kıtlık olacağını Ruh'un aracılığıyla bildirdi. Bu kıtlık, Klavdiyus'un imparatorluğu sırasında oldu. (Elçilerin İşleri 11/27-28); Kendileri peygamber olan Yahuda ile Silas, birçok konuşmalar yaparak kardeşleri yüreklendirip ruhça pekiştirdiler. Bir süre orada kaldıktan sonra, kendilerini göndermiş olanların yanına dönmek üzere kardeşler tarafından esenlikle yolcu edildiler. (Elçilerin İşleri 15/32-34); Oraya varışımızdan birkaç gün sonra Yahudiye'den Agabus adlı bir peygamber geldi. (Elçilerin İşleri 21/10).

²⁰¹«Sizi kabul eden, beni kabul etmiş olur. Beni kabul eden de beni göndereni kabul etmiş olur. Bir peygamberi, peygamber olduğu için kabul eden, peygambere yaraşan bir ödül alacak. Doğru bir adamı, doğru biri olduğu için kabul eden, doğru adama yaraşan bir ödül alacak.(Matta 10/ 40-41); Size gerçeği söylüyorum, benim gidişim sizin yararınızdır. Gitmezsem, Yardımcı size gelmez. Ama

olması sebebiyle tartışılmaz üstünlüğe sahiptir.²⁰²Kilisede peygamberin en önemli vazifelerinden biri de cemaat halinde eda edilen ibadetleri yönetmek²⁰³ayrıca Eski Ahit'i yorumlayıp, cemaate Hristiyan yaşantısını ve kimliğini aşılacaktır.²⁰⁴

1.2.13. İKONLAR VE ÇARMIH

İkon, Yunanca “eikon, eikein” kelimelerinden türemiş olup resim, sûret, tasvir, benzetmek, benzerlik, benzeşim ve imaj gibi çeşitli anlamlara gelmektedir. Daha geniş anlamı ile ikon, “Kiliselerdeki İsa'nın, Meryem'in, Yahya'nın, Aziz(e)lerin ve Hristiyanlık dinine ait olayların tahta üzerine mum veya yumurta boyalı, kabartma olarak yapılan dini içerikli resimler ve tasvirler" olarak tarif edilmektedir.²⁰⁵İkon, dar manada ise tahta panonun üzerine yapılmış bir resmi ifade etmekte, bir bayram vesilesiyle Kilisede sergilenmekte veya Kilisenin duvarları üzerinde özellikle ikonostase²⁰⁶ denilen Kilisenin bir bölümünde sürekli olarak bulundurulmaktadır. Fakat bir Kilise, tüm mimarisiyle dev bir ikonu meydana getirilmektedir.²⁰⁷ Tanrısallığın bir uzantısı ve Tanrı'nın inayetini elde etmeninde bir vasıtası olarak kabul edilen İkonlar, ibadet ikonları (kutsal yüz) ve tanımlayıcı ve öğretici ikonlar olarak iki kısımda değerlendirilmektedir. İbadet ikonları genel olarak “Evrenin hâkimi İsa, Kutsal Mendil ve taht üzerinde İsa” şeklinde üç bölümde değerlendirilirken, tanımlayıcı ve öğretici ikonlar (on iki yortu)ise, Yahudi ve Hristiyan Kutsal Kitabı'ndaki olayları konu edinen, kilise tarihindeki olayları ve

gidersen, O'nu size gönderirim. O gelince dünyanın günah, doğruluk ve gelecek yargı konusundaki suçluluğunu dünyaya gösterecektir. Günah konusunda - çünkü bana iman etmezler. Doğruluk konusunda - çünkü Baba'ya gidiyorum, artık beni görmeyeceksiniz. Yargı konusunda - çünkü bu dünyanın egemeni yargılanmış bulunuyor. (Yuhanna 16/7-11).

²⁰²Bu peygamberliğin sözlerini okuyana, burada yazılanları dinleyip yerine getirene ne mutlu! Çünkü beklenen zaman yakındır.(Vahiy 1/3)

²⁰³Rab'bin gününde Ruh'un beni yönetimine almasıyla arkamda borazan sesine benzer yüksek bir ses işittim(Va. 1/10); Din bilginleri ve Ferisiler, zina ederken yakalanmış bir kadın getirdiler. Kadını orta yere çıkararak İsa'ya, «Öğretmen, bu kadın tam zina ederken yakalandı» dediler.(Vahiy 8/3-4)

²⁰⁴ Sinanoğlu, *a.md.*,289.

²⁰⁵ Mehmet Alparslan Küçük, “İkonografiden İnanca ‘ İsa Mesih'in Dirilişi/ Paskalya'Süreci”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, III, sy.8, s.231.

²⁰⁶ Ruhban sınıfına ait özel bölme ile ana ibadet mekânını ayıran bölme, ikonalarla örtülü yer. Bu bölümde İsa, Meryem ve Yahya'nın birlikte insanlığın kurtuluşu için dua eder biçimde tasvir edildiği yunanca şefaath anlamına gelen dua/yalvarış ikonaları, baş melekler Mikail ile Gabriel'in, havarilerin, kilisenin koruyucusu kabul edilen azizlerin ikonaları ve on iki yortu ikonaları ve buna benzer her kilisede farklılık gösteren ikonlar bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. Küçük, *a.g.m.*,s.236-237.

²⁰⁷ Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, s.328.

şahsiyetleri öğreterek ve göstererek eğitici bir özelliği olan ikonlardan oluşmaktadır.²⁰⁸ İkonlar aynı zamanda Kutsal Kitab'ın görsele hitap eden yönünü oluşturmuş, okuma yazma bilmeyenler için dini eğitim vasıtası olmuştur. II. İznik Konsili'nde ikonlara saygı ile ilgili alınan kararlar arasında, yazılı ve yazılı olmayan geleneğin muhafaza edilmesinden bahsedilirken dini resimlerde (ikonlar) yazılı olmayan, değişmeden aktarılan gelenek arasında sayılmış ve dini resimlerin İncil'deki anlatımla uyum içinde olduğundan bahsedilmiştir.²⁰⁹

Hıristiyan inancını ve ruhunu korumaya yardımcı vasıta olarak görülen ikonların temelinde “Tanrı kendi suretimizde, kendimize benzer insan yaratalım dedi.”²¹⁰ ifadesi yer almaktadır. Bu yüzden ikonlar Tanrı'nın imajının bir yansıması kabul edilmiştir.²¹¹ Hatta Hıristiyanlarca Tanrı'ya şükretme vasıtası olarak kullanılan ikonlar için özellikle XVI. yüzyılın sonlarına doğru evlerin bir köşesi de, ikonlar için düzenlenmiştir.²¹²

Özellikle Ortodoks Kilise yaşamının ayrılmaz bir parçası olan ikonlara saygı, zamanla resimlere, puta tapınma olarak görülmüş ve putperestlikle aynı konumda değerlendirilmeye başlanmıştır. Hâlbuki resimlere resim olarak tapınmayı Hıristiyanlık daima tenkit etmiş ve bunu bir putperestlik geleneği olarak görmüştür. Çünkü putperest bir mucizeye aracı olmasını beklediği heykele maddiyetinden ötürü tapar. Bu, Hıristiyanlığa göre aykırı bir durumdur. Kutsal kitapta da bu durum tamamen reddedilmiştir.²¹³ Bu sebeple Hıristiyan kilise tarihinde ikonlara saygı

²⁰⁸ Küçük, *a.g.m.*, s.231-232.

²⁰⁹ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.290.

²¹⁰ Yaratılış 1/26

²¹¹ Küçük, *a.g.m.*, s.233-234.

²¹² *a.g.m.*, s.237.

²¹³ Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 5/10-11 (Kuşkusuz bu dünyanın ahlaksızlarını, açgözlülerini, soyguncularını, ya da putperestlerini demek istemedim. Öyle olsaydı, bu dünyadan ayrılmak zorunda kalırdınız! Ama kardeş olarak tanınan biri ahlaksız, açgözlü, putperest, sövücü, ayaş ya da soyguncu ise onunla arkadaşlık etmemenizi, böylesiyle yemek bile yememenizi şimdi size yazıyorum.); 6/9 (Günahkârların, Tanrı'nın Egemenliğini miras almayacağını bilmez misiniz? Aldanmayın! Ne cinsel ahlaksızlık yapanlar, ne puta tapanlar, ne zina edenler, ne cinsel sapıklar, ne eşcinseller, ne hırsızlar, ne açgözlüler, ne ayaşlar, ne sövücüler, ne de soyguncular Tanrı'nın Egemenliğini miras alacaklardır.); 10/7 (Onlardan bazıları gibi, puta tapanlar olmayın. Nitekim şöyle yazılmıştır: «Halk yiyip içmeye oturdu, sonra kalkıp çılgınca eğlendi.») 10/14 (Bu nedenle, sevgili kardeşlerim, putperestlikten kaçın.) Galatyalılar 5/20 (Benliğin işleri açıktır. Bunlar cinsel ahlaksızlık, pislik, sefahat, putperestlik, büyüçülük, düşmanlık, çekişme, kıskançlık, öfke, bencil tutkular, ayrılıklar, bölünmeler, çekememezlik, sarhoşluk, çılgınca eğlenceler ve benzeri şeylerdir); Koloseliler'e Mektup 3/5 (Bu nedenle iç varlığımızın dünyasal yönlerini - cinsel ahlaksızlığı, pisliği,

konusu daima bir tartışma konusu olmuştur. İkonlara saygı putperestlik riski taşıdığı için kiliselerden ikonların, resimlerin, heykellerin kaldırılması mücadelesi verilmiştir. Çünkü ikonlara saygı boyutu Hristiyanlar için artık yeni bir inanç varlığına dönüşmüş, ikonalar karşısında dua etme, diz çöküp yalvarma, onların yardımına sığınma bir gelenek halini almıştır. Bunun için ikonlara karşı bir hareket olan İkonoklast²¹⁴ hareket olarak da bilinen put kırma hareketi başlamıştır. Bu durum ikonlara saygıyı savunan ve bu harekete karşı olan Ortodoks Kilisesi'nce büyük bir olaya dönüşmüştür. Sonuçta Ortodoks Kilisesi bu harekete galip gelmiştir. II.İznik Konsili'nde alınan kararla da Katolik ve Ortodoks Mezhebi ikonlara saygıyı kabul edip uygularken, Protestanlar ise bu konu da daha ihtiyatlı davranmayı tercih etmişlerdir.²¹⁵ 787'de yapılan II.İznik Konsiliyle (VII. Genel Konsil) alınan karara göre kutsal resimlere ve ikonlara saygı kesin olarak kabul edilmiştir.²¹⁶

Fakat Hristiyanlara göre bu saygı, bir tapınma olarak görülmemiş; sadece tapınmaya bir vasıta olarak kabul edilmiştir. Bu görüşlerini Hristiyanlar şu sözleriyle de dile getirmektedirler. “Kiliselerimizde ve evlerimizde bulunan dinsel resimler Mesih'in gizine olan inancımızı uyandırmak ve onu beslemek içindir. İsa'yı gösteren ikona ve esenlik eserleri aracılığıyla aslında bizler İsa'ya tapıyoruz. Tanrı'nın Annesi'ni, azizleri ve melekleri gösteren ikonalar aracılığıyla da onlarda gösterilen kişilere saygı duyuyoruz.”²¹⁷

Bu ikonlardan biri olan çarmıh da Hristiyanlar açısından 'saygı-tapınma' konusunda diğer ikonlarla aynı tartışma konusu içerisine dâhil edilmiştir. Hristiyanlıkta haç kültü geç devirlerde ortaya çıkmıştır. Efsaneye göre İsa'nın çarmıha gerildiği direk, imparatoriçe Helena vasıtasıyla bulunmuş, daha

tutkuları, kötü arzuları ve putperestlik anlamına gelen açgözlülüğü - öldürün.); Pavlus'tan Efesliler'e Mektup 5/5 (Şunu kesinlikle bilin ki, hiçbir ahlaksızın, pisliğe düşkün olanın ya da putperest demek olan açgözlü kişinin, Mesih'in ve Tanrı'nın Egemenliğinde mirası yoktur.) Petrus'un Birinci Mektubu (İnanmayanların hoşlandıklarını yapıp sefahat, şehvet, sarhoşluk, çılgınca eğlenceler, içki âlemleri ve iğrenç putperestlik içinde yaşayarak geçmiştire harcayacağımız günler yeter!)

²¹⁴ İkonoklast hareket yani resim veya put kırma hareketi, VIII. Ve IX. Asırlarda ortaya çıkmış Bizans Kökenli bir harekettir. Bu hareket azizlerin resmini kullanmayı ve onlara kültü reddediyordu. III. Leon İsaürien (717-741) putperestlikten farksız olarak gördüğü ikonları kökünden yok etme kararı alarak ilk put kırma hareketi başlatan kişidir. Böylece Bizans'ta ilk putkıran hareketi 724 yılından itibaren kendini göstermeye başlamış. Bk. Aydın, “*Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*”, s.329-330.

²¹⁵ Aydın, “*Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*”, s.628.

²¹⁶ Ahmet Güç, “Putperestlik”, *DİA*, İstanbul, 2007, XXXIV, 366.

²¹⁷ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.297.

sonra da haç kültü Kudüs'ten diğer kiliselere dağılmıştır. Önceleri İsa'nın çarmıhından kaldığına inanılan bir parçaya tazim edilmiş, daha sonra da tam bir haç ortaya çıkmıştır. 1100 senesinden sonra kilise mihraplarına vazo gibi konmaya başlanmıştır. Ortaçağ başlarında Haç'a gerilmiş İsa figürü ortaya çıkmaya başlamıştır. Haç, Tanrı ile insanlar arasındaki uzlaşmanın sembolü olarak benimsenmiş, Doğu ve Batı kiliselerindeki Haç'a tapma âdeti ise, Kudüs'teki Haç kalıntısına tazim âdetinin bir devamı olmuştur.²¹⁸

Ortaçağ yazarı Aziz Thomas'a göre çarmıh, Hıristiyan kurtuluşunun sırrını temsil etmektedir. Hıristiyan, çarmıhın bizzat kendisini değil, ifade ettiği anlamı önemsemektedir. Bir Hıristiyan'ın çarmıha tapınma sebebi Mesih'in ölümü yenmek için çarmıhı kullanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü Hıristiyanlar için çarmıh ve çarmıha gerilen arasında sıkı bir bağ vardır. Bu yüzden tapınılan çarmıh değil, çarmıhın temsil ettiği Mesih'in kendisidir. Çarmıh bir nevi Mesih'in resmi gibidir. Hıristiyanlar çarmıha saygı duyarken Mesih'e tapmaktadırlar.²¹⁹

Konunun objektif olarak aydınlatılması açısından kutsal tasvirlerle ilgili konsilde alınan kararlara burada yer vermeyi uygun görüyoruz. II.İzник Konsili'nin kutsal tasvirlerin tanımının yapıldığı bölümünde kutsal tasvirler ve bu tasvirlerle tazim konusu hakkında şu bilgilere yer verilmektedir:

Hıristiyanlığın sekizinci yüzyılı, kutsal resimler üzerine hararetli tartışmaların patlak vermesiyle bilinir; Mesih'i temsil eden kutsal tasvirlerle saygı göstermeye muhalefet etme fikrinin Monophysite eğilimi (İsa'nın hem Tanrı hem de insan olduğunu savunan mezhep) tarafından ortaya atıldığı düşünülebilir. Doğudaki imgeler/resimler kültürünün bazen kınanılabilir suistimallere yol açtığı doğrudur; Kilisenin bazı papazları bu eğilime karşı çok sertti ve putperestlik tehlikesinden bile korkuyorlardı. İkon düşmanlığı (Azizlerin resimlerini parçalama) ilk önce Maniheizm etkisi altında İstanbul'da ortaya çıktı. Kriz, 730 yılında İmparator 3.Leo'nun Bizans geleneğinde Tanrı'ya saygının özel bir göstergesi olan ikonların imhasını emretmesiyle patlak verdi. Bu eylem çok fazla tepki ile karşılandı ve Roma

²¹⁸Sarıkçıoğlu, *a.g.e.*,s.55.

²¹⁹ Ilaria Morali, "Bir Klasik Kristoloji Örneği: Aounio'lu Aziz Thomas", *Müslüman-Hıristiyan Diyalogu Tanrı ile İnsan Arasındaki İlişki Konulu Sempozyum II*, İstanbul, 2005, s.217-218.

tarafından kınandı. Ancak imgeler kültürünü onaylayan imparatoriçe İrene'nin tahta çıkmasından sonra, İznik'te toplanan genel konsilin kararına sunulabildi.

II. İznik Konsili'nin VII. oturumunda imgeler/tasvirler kültürünün meşru olduğu resmen tanımlandı ve saygının sadece resimlerin temsil ettiği kişilere gösterilebileceği açıklandı. Sadece Tanrı'ya tapınmayla, haça ve İsa ile azizlerin imgelerine duyulan saygıyı ayırmak için Konsil, Augustinian terimi olan latria (latreia)'yı Tanrı'ya tapınma ve Tanrı'nın kendisine yapılan ibadetler için kullanırken, eski kelime olan (proskunesis) hayranlık terimini kutsal imgelere saygı göstermede kullanır oldu. Ancak bu sözlü ayırım daha sonraları uygulamaya konmayacaktır. İsa'nın tasvirleri ile azizlere gösterilen hürmetin ayrılması konusunda Konsil'in yaptığı ayırimda başarısız oldu. II. İznik Konsili'nde alınan iki kararda bu konuya açıklık getirmesi açısından önemlidir.

1251: Çok değerli olan ve yaşamı veren haçın tasvirleri ve aynı zamanda saygın ve kutsal imgeler, bunlar ister Rabbimiz Tanrı'nın görüntüleri olsun isterse de Kurtarıcı İsa Mesih veya Tanrı'nın Annesi olan tertemiz leydi(Meryem), ya da kutsal meleklerin ve tüm azizlerin hepsi olsun Tanrı'nın kutsal kilisesine, evlere ve yollara konulmalıdır.

1252: Bu resimsel sunumları daha sıklıkla izleyen birisi onların temsil ettikleri orijinal konuyu hatırlamakla daha çok memnun olacaktır ve onlara daha çok istek duyup saygıyla dolu bir hürmet (proskunesis. adoratio) göstermeye meyilli olacaktır ancak bu tabi ki de inancımıza göre, sadece Tanrı'nın kendisine yapılan ibadet, tapınma (latria, latreia) değildir. Ancak, saygı gösterilen tasvirlere ve hayat veren haç imgesine, Kutsal İncillere, diğer kutsal nesnelere ve anıtlara yapıldığı gibi, antik dini geleneklere göre bu resimleri onurlandırmak için, tütsü ve ışık yakılması yapılmalıdır. Fakat “Bir imgeye/tasvire gösterilen saygı orijinal modele gider” dediği için, bir imgeye saygı duyan kişi o imgeyle temsil edilen kişiye saygı duymuş olur.²²⁰

Böylece Ortodoks Kilisesi'nde ikona kültürü büyük anlam kazanmıştır. İkona duvarı cemaatten ayrılmış, ikonalara mucizeler atfedilmiştir. Katolik Kilisesi'nde de

²²⁰ J.Neuner, S.J.-J.Dupuis, S.J. “The Christian Faith in the Doctrinal Documents of Catholic Church”, ed. Jacques Dupuis, Alba House, New York, 1981, 359-360.

önceleri resim ve heykeller kiliseyi süslemek gayesiyle yapılırken daha sonraları bu suretler kutsallaştırılmıştır. Onlara göre gökte ikamet eden yüksek varlıklar yeryüzündeki suretlerinde de hazır durumdadırlar. Suretlerin mucizeleri hakkında pek çok efsaneler ortaya çıkmış, artık aziz, heykel ve resimleri önünde dua edilir, öpülür²²¹, kurban takdim edilir, haç ziyaretleri yapılır olmuştur.²²²

1.3. ŞEFAAT'İN HİRİSTİYAN DUALARINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Her insanın sıkıştığında yardım istediği, sığındığı, içini döktüğü, teşekkür ettiği bir kapı vardır. İnsan hayatının her anında yer alan dua, bu kapıda farklı şekillerde tezahür etse de insanın sonlu ve aciz olduğunun, sonsuz kudret sahibi bir varlığa inanma ihtiyacı hissettiğinin bir göstergesidir. Kimi ayakta, kimi diz çökerek, kimi secde halinde bu kapıda yer alır.²²³ Hangi dinde olursa olsun duanın ayrı bir önemi vardır. Dua bazı dinlerde Rab'den aracısız istekte bulunmanın adıyla, bazısında ise insan Rab'be ulaşmak, onun huzuruna çıkmak için bir aracıya ihtiyaç duyar. Çünkü insan günahlarıyla uzaklaştığı kapıya ancak bir aracı ile ulaşabilir. İşte bu dinlerden biri de Hıristiyanlıktır.

Hıristiyanlığa göre dua; övgü, şükran, dilek ve Tanrı'ya bağımlılığın ifadesidir. Kutsal Kitap duanın inanan için sürekli bir eylem olması gerektiğine işaret eder.²²⁴ Tanrının kim olduğunubulma isteği inananın dua etmesinin nedenidir. Dua ruhsal savaşın önemli bir parçasıdır.²²⁵ Dua biçimi (diz çökerek, ayakta durarak vb.) isteğe bağlı olup duanın içeriği Tanrı'nın karakterine ve iradesine uygun olmalıdır. Tanrı inananları dua etmeye çağırır.²²⁶ Alçakgönüllülük ve iman dua için gerekli olan niteliklerdir.²²⁷

Hıristiyanlık'ta dua, dinî hayat açısından büyük önem taşır. Dua Tanrı'ya ulaşma, O'nu tanıma ve vicdanın sesi olarak nitelendirilir. Duanın temelinde

²²¹ Doğu Hristiyanları ikonaları öperken, Batı da İncil, Kadeh ve kutsal Eşyalar öpülür. Yine bazı günler İsa'nın çarmıh'taki yara resimleri, aziz heykellerinin ayakları, yağ takdisinde de yağ kabı öpülmektedir. Rahiplerin eli, piskoposların yüzüğü, papanın ayakkabısında ki haç'ta öpülmektedir. Bk. Sarıkçıoğlu, *a.g.e.*, s. 125.

²²² *a.g.e.*, s.60.

²²³ Osman Cilacı, "Dua", *DİA*, İstanbul, 1994, IX, 529.

²²⁴ Pavlus'tan Selanikliler'e Birinci Mektup 5/17.

²²⁵ Pavlus'tan Efesliler'e Mektup 6/18-20.

²²⁶ Mezmurlar 65/6.

²²⁷ *Açıklamalı Kutsal Kitap*, s.1501.

Tanrı'ya güven ve yüce bir inanış vardır. İsa, Hıristiyanlara her gün belirli zamanlarda, yüzlerini belirli bir yöne çevirerek İbrani ya da Yunan dilinde tekrarlamaları gereken dualar vermemiştir. Bunu yapacak yerde onlara, Tanrı'ya bir baba gibi yaklaşmalarını, diledikleri zamanda ve yerde kendi ana dillerinde o'na yüreklerini açmalarını söylemiştir. Bir gün Samiriyeli bir kadın ona ataları gibi buldukları dağda mı yoksa Kudüs'te mitapınılması gerektiğini sorar. İsa cevap olarak ona şöyle der: “Kadın inan bana, öyle bir saat geliyor ki Peder'e ne bu dağda ne de Kudüs'te tapınacaksınız....Tanrı ruhtur ve ona tapanlar ruhta ve gerçekte tapınmalıydılar.”²²⁸

Bunun için, Hıristiyanlık'ta önemli olan ne yer, ne saat, ne istikamet ne de fiziksel duruştur; zihniyet ve niyet, yani ruhun gerçekten Tanrı'ya doğru yönelmesidir. Bedensel duruş ise ruhun duruşunun ifadesidir.²²⁹

Dua arzuların Tanrı'ya²³⁰ Mesih'in adında²³¹ Kutsal Ruh'un yardımıyla²³² günahların itirafıyla²³³ ve onun merhametini umarak şükranla sunulmasıdır²³⁴. Kutsal Ruh ve Mesih'in başkâhinlik hizmeti, inanan kişiye dua yaşamında yardımcı olur.²³⁵

Hıristiyan kişi tek Tanrı'ya, Kutsal Üçlü Birliği içeren Tanrı'ya dua eder. Genellikle Yeni Antlaşma'da özel ya da genel tüm dualar, Mesih İsa aracılığıyla ve Kutsal Ruhta, Tanrı'ya yapılır. Hıristiyan kişi, Kutsal Üçlü Birliğe dua edebileceği gibi, üçlü birliğin bir kişisine de yönelebilir. Yeni Antlaşma'da (Yuhanna'nın Birinci Mektubu 14/14 “Benim adımla benden ne dilermeniz yapacağım.”, Elçilerin İşleri 7/59 “İstefanos taş yağmuru altında, Rab İsa ruhumu al diye yakarıyordu.”, Pavlus'tan Timoteos'a Birinci Mektup 1/12 “Beni güçlendiren Rabbimiz Mesih

²²⁸ Yuhanna 4/19-24.

²²⁹ Xavier Jacob, *Sorabilirmiyiz?Hıristiyanlık Hakkında En Çok Sorulan Sorular*, İstanbul, 2015, s.84-85.

²³⁰ Mezmurlar 57/1-11.

²³¹ Yuhanna 16/23 “...Size doğrusunu söyleyeyim, benim adımla Baba'dan ne dilermeniz, size verecektir.”

²³² Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 8/26 “.....Ne için dua etmemiz gerektiğini bilmeliyiz, ama Ruh'un kendisi, sözle anlatılamaz iniltilelerle bizim için aracılık eder.”

²³³ Mezmurlar 32/5-6 “Günahımı açıkladım sana suçumu gizlemedim.....”

Daniel 9/4 “RAB Tanrım'a dua edip günahlarımızı itiraf ettim.....”

²³⁴ Pavlus'tan Filipililer'e Mektup 4/6 “ Hiç kaygılanmayın; her konudaki dileklerinizi, Tanrıya dua edip yalvararak şükranla bildirin.”

²³⁵ Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 8/26, İbraniler'e Mektup 4/14-16.

İsa'ya şükrederim.”) ya da Missa Ayini²³⁶sürecinde, dualar Mesih İsa'ya yönelir. Aynı şekilde, “Gel, Kutsal Ruh” cümlesinde olduğu gibi kimi dualar Kutsal Ruh'a çevrilir.

İkinci Vatikan Konsili bütün duaların eninde sonunda Tanrı'ya yöneldiğini açıkça belirtmiştir. Göklerdeki Meryem Ana'ya, meleklerle ve azizlere yapılan dualarda onların Tanrı katında diğer insanlara bağışlanma dilemeleri içindir.

Göklerdeki birlik, kutsal imanın ışığında anlaşılması gerekir ve bu, Mesih İsa aracılığıyla, Kutsal Ruhta, Tanrı'ya tapınmayı hiçbir şekilde zayıflatmaz tam tersine bu tapınmayı daha verimli kılar. “Bize Merhamet Eyle” diyerek Tanrı'ya yapılan duada Kutsal Meryem Ana ve Azizler değişik biçimlerde onurlandırılır ya da onlara bağlılık gösterilir, “Bizim için dua et” denilerek arbuluculuk istenir.²³⁷

Bu bilgilerden anlaşılmaktadır ki, Hıristiyanlar genelde tek başına dua etmeyip genelde başta İsa olmak üzere Peygamber, azizler vb. kutsal kişilerin şefaatine, arbuluculuğuna ve yardımına başvurmaktadırlar. Dolayısıyla şefaata anlayışının Hıristiyan dualarındaki yeri büyük ve önemlidir.

²³⁶ Evharistiya/ Komünyon veya Missa(Katoliklerde) da denilir. Bk. Christian W.Troll, *Müslümanlar Soruyor Hristiyanlar Yanıtıyor*, tr. Robert Kaya, Sent Antuan Kilisesi, İstanbul, s. 72.

²³⁷ İannitto, *a.g.e.*, s. 274-275. Ayrıca bk. Aydın, *Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, s.66.

İKİNCİ BÖLÜM

HIRİSTİYANLIK'TA KURTULUŞ DÜŞÜNCESİNİN ŞEFAAT İLE İLİŞKİSİ VE KUTSAL KİŞİLERİN ŞEFAATI

2.1.HİRİSTİYANLIK'TA KURTULUŞ DÜŞÜNCESİNİN ŞEFAAT İLE İLİŞKİSİ

İnsandaki kurtuluş ihtiyacı dünyadaki ıstırap, acı çekme ve kötülük tecrübelerinden kaynaklanmaktadır. İstırap birçok şekilde ortaya çıkabilir. Mesela fakirlik ve çalışma-didinme, hastalık ve talihsizlik, yetersizlik ve günah şeklinde olduğu gibi. Ayrıca fanilik ve ölüm gerçeklerinde de bunun ifadesini bulmak mümkündür.²³⁸Bu gibi ihtiyaçlar her dönemde insanları bir kurtarıcı aramaya, acı ve ıstıraplardan kurtulmak için farklı reçeteler sunmaya sevk etmiştir.

İnsandaki bu kurtuluş fikri dünyevi olduğu kadar ahiret hayatını da kapsamaktadır. Özellikle Hıristiyanlık'ta kurtuluş (salvation), Yeni Ahit'te de vurgulandığı şekliyle “ruhun kurtuluşu, günahlardan arınma ve sonsuz mutluluk” anlamlarında kullanılan dini bir kavram üzerine bina edilmiştir. Günahkâr olan insanın kurtuluşu ve ebedi mutluluğa ulaşması ise ancak günahsız bir kurtarıcı yani İsa Mesih ile sağlanabilmektedir. Çünkü günaha teşebbüslerle bozulan Tanrı ve insan arasındaki ilişkide günah işleyen bir kimsenin kendi eksikliğini ve yetersizliğini fark etmesi ve bunun yanı sıra Tanrı'nın karşısındaki değersizliğini de anlaması, o kimsenin günahkârlığının bilincine varmasına ve Tanrı ile insan arasındaki uzaklık duygusuna kapılmasına yol açmaktadır. Bir İlahi lütuf sayesinde gerçekleştirilen kurtuluş, bir aracının varlığıyla bu uzaklığı iyice kapamakta bu durumda kurtuluş, Tanrı 'ya karşı tüm yabancılaşmaları alt eden ve yetkinsizliği ortadan kaldıran bir inayet durumu halini kazanmaktadır. Öyle ki, sonuçta kurtuluş ya kutsanmış bir yakınlık ya da Tanrı'yla birleşme haline kadar gelmektedir.²³⁹Hıristiyanlık'ta da bu görevi üstlenip Tanrı insan arasındaki uzaklığı ortadan kaldıran aracı İsa Mesih'tir. Hıristiyanlara göre Onun çarmıh'a gerilerek insanların günahlarının kefareti kanı ile ödemesiyle Tanrı ve insan arasındaki ilişki düzelmiş, uzaklık sona ermiş ve insan ebedi saadete kavuşmuştur.

²³⁸Joachim Wach, “Din ve Felsefede Kurtuluş Düşüncesi”, çev. Ali Coşkun, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 13-15, İstanbul, 1997, s.257.

²³⁹ Wach, *a.g.m.*, s.257.

Hıristiyanlığa göre kurtuluş ve şefaata anlayışı birbiriyle bağlantılı olduğu için İsa'nın mutlak bir kurtarıcı yani şefaataçi olduğu ve diğer kişilerin şefaatinin önemi hakkında kilise şu görüşleri dile getirmektedir; Allah kimseyi şefaataçisi olmadan cehennemden kurtarmaz. İnsan soyu kesinlikle mutlak bir şefaataçiye muhtaçtır. Mutlak şefaatinin tam ilah ve tam insan olması gerekir. Bu mutlak şefaataçi Mesih İsa'dır. Mutlak şefaatinin yanında başları Meryem olmak üzere Mikail, Cebrail ve diğer meleklerle beraber Havariler, Azizler, Şehitlerin şefaatine de başvurulmalıdır. Ayrıca yedi sırrı²⁴⁰ gerçekleştiren ruhbanlar dahi şefaataçidir. Rahipsiz katiyen kurtuluş yoktur. Kilise'nin önemle üzerinde durduğu bu şefaata kavramı başkalarının rica edici duası yani ibadettir. Bu ibadet, gizli veya açık şekilde yapılan hemen hemen bütün Hıristiyan ibadettinin bir parçasını ve özellikle de bütün geleneksel Komünyon (ekmek şarap) ayininin şeklini oluşturur. Şefaata isteme, sözle açık bir şekilde istekte bulunma, düşünceleri yönlendirerek zihinsel dua etme, belirli bir istek için hizmet veya eylem sunma olarak üç şekilde yapılabilmektedir.²⁴¹ Bu ve buna benzer görüşler, Hıristiyanlarda şefaata ve kurtuluş düşüncesinin birbirinden ayrılmaz iki kavram olduğunu göstermektedir. Ayrıca Hıristiyan ibadet ve dualarında da bu iki kavramın yakın ilişkisi göze çarpmaktadır.²⁴²

2.2. İSA'NIN KURTULUŞTAKİ ROLÜ

Hıristiyanlık, İsa merkezli bir dindir. Bunun için İsa bu dinin odak noktasını teşkil etmektedir. Çünkü günahların affı ve kurtuluş kendisindedir.²⁴³ O'nun öncelikli görevi ulusunu günahlardan temizlemek, kutsallaştırmak ve ona verimli bir yaşam sunmaktır. İsa'nın kurtarıcı görevinin başlıca amacı, bilgisizlik kuşkunun neden olduğu umutsuzluktan insanları kurtarmak, her şeyin anlamsız olduğu yolundaki ürkütücü kaygıya son vermektir.²⁴⁴ Bu yüzden İsa, hakikate şahadet etmek için geldiğini belirtmektedir.

²⁴⁰ Bu yedi sır; Vaftiz, güçlendirme, evharistiya, günah çıkarma, hastalara yağ sürme, ruhbanlık, evliliklerdir. Her biri için bk. Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri(özet), s.79-96.

²⁴¹ Abdülehad Dâvûd, *İncil ve Salib*, (Osmanlı Türkçesinden sadeleştiren) Kudret Büyükcoşkun, İnkılap yay., İstanbul, 1999, s.136-139.

²⁴² F.L. Cross ve E.A. Livingstone (ed.), *a.g.e.*, s.708.

²⁴³ O bizi karanlığın hükümranlığında kurtarıp sevgili Oğlunun egemenliğine aktardı. O'nda kurtuluşa, günahlarımızın bağışına sahibiz. (Koloseliler'e Mektup 1/13)

²⁴⁴ Polat, *a.g.m.*, s.193.

Hıristiyanlığın özünde, Tanrı'nın, İsa Mesih'in şahsiyetinde yaptıklarına ve öğrettiklerine inanma vardır. Hıristiyanlığa göre kurtuluşa giden yol, İsa Mesih'i kabul etmekten geçtiği için, İsa Mesih'i tanımak da bizzat kurtuluş olarak kabul edilmekte, Yuhanna İncili'nde bu konuya işaret edilmektedir.²⁴⁵

İsa'nın tanrısal-beşeri kimliği ve özellikleri ile kurtuluş kavramı arasında sıkı bir ilişki olduğu için İsa'nın şahsiyeti ve özellikleri hakkında kısaca bilgi vermek bu konunun aydınlatılmasında yararlı olacaktır.

2.2.1. İSA'NIN TARİHİ VE TEOLOJİK ŞAHSİYETİ

Hıristiyanlığın en belirgin vasfı İsa ile ilgili inanç ve telakkiler üzerine temellendirilmiş bir din olmasıdır. Bu sebeple İsa'nın kimliği tabiatı ve mesajı Hıristiyanlık tarihi boyunca çok tartışılmıştır. Ancak hayatına, özellikle de çocukluk ve gençlik yıllarına dair birinci derece kaynaklar oldukça sınırlıdır; çünkü Hıristiyan teolojisinde İsa'nın dünyevi hayatından çok ölümü, dirilmesi, semaya yükselmesi önem taşımaktadır. Bunun için sahih sayılan bugünkü İnciller de dünyevi hayatına pek fazla önem verilmemiş, dünyevi hayatını ön plana çıkaran İnciller ise sahih kabul edilmemiştir.²⁴⁶

İncillerde İsa'nın Beytlehem'de doğduğu bildirilmekle beraber Nasıralı diye takdim edilmektedir. İsa'nın doğduğu ay ve gün konusunda kesin bilgi yoktur. Batı kiliselerince kabul edilen 25 Aralık ilk defa IV. yüzyılda doğum günü olarak kutlanmıştır. Bu konuda kiliseler arasında ihtilaf vardır. Hippolyte, 3.yüzyılın başında güneş ilahı Mithra'nın²⁴⁷ bayramı olan 25 Aralık'ı doğum günü kabul ederken İskenderiyeli Clement 19 Nisan'ı diğerleri ise 18 Nisan'ı, 29 Mayıs'ı veya 28 Mart'ı ileri sürmüşlerdir. Milattan sonra IV. yüzyılda Malaki kitabında yer alan "salah güneşi"(4/2) ifadesi İsa olarak yorumlanmış, güneş ilahı Mithran'ın yerine salah güneşi İsa konulmuş ve 25 Aralık Noel kabul edilmiştir. Doğu ve Ermeni Kiliselerinde ise 6 Ocak kabul edilmektedir.²⁴⁸ Kiliseler arasında İsa'nın doğum

²⁴⁵ "Baba, dünya var olmadan önce ben senin yanındayken sahip olduğum yücelikle şimdi beni yanında yücelt." (Yuhanna 17/5) Ayrıntılı bilgi için bk. Polat,*a.g.m.*,s.199-201.

²⁴⁶ Ömer Faruk Harman, "İsa", *DİA*, İstanbul, 2000, XXII, 466.

²⁴⁷ Eski Roma dini politeisti, İran menşeli Mitra güneş ilahı olarak kabul ediliyordu. Bk. Ömer Faruk Harman, "Teşbih", *DİA*, İstanbul, 2011, XL, 561.

²⁴⁸ Harman, "İsa", 466.

gününün belirlenmesi konusunda bile bu kadar ihtilafın olması, ortak bir günün belirlenmemesi onun tarihi kişiliğinden çok teolojik kişiliğinin ön planda olduğunu göstermektedir.

Hıristiyan inancına göre İsa Allah'ın bedenleşmiş kelâmıdır, dolayısıyla Tanrıdır. Tanrı'nın yaratılmamış olan ezeli mesajı bedenleşmiş olup insanlar arasında yaşamaktadır.(incarnation)²⁴⁹. Bu sebeple Hıristiyanlar İsa'ya “oğlu, Rab, Mesih” unvanlarını vermektedirler. Hıristiyan kutsal metinlerinde de İsa Tanrı, “ İsa çocuk” dan “Tanrının oğlu” İsa'ya kadar çeşitli biçimlerde zikredilmektedir. İsa Tanrı olmasının yanı sıra, aynı zamanda bir insandır. Diğer insanlardan farkı ise günahsız olmasıdır. Dolayısıyla da Tanrı ile insan tabiatı bir arada bulunmaktadır. İsa da ilahi ve beşeri tabiatın bulunması, kurtuluş planının harikulade ve sır dolu bir gerçeğidir. Zira İsa ilahi tabiatlı olmasına rağmen insan olmayı kabul etmiş, dünya da insan olarak yaşamış ve insanların kurtuluşu için kendi hayatını örnek yapmıştır.²⁵⁰

İsa'nın şahsiyeti dışında Yeni Ahit'te yer alan bazı özellikleri hakkında şunları söyleyebiliriz. Kendisi de bir Yahudi olarak, yaşadığı devrin Yahudi dini geleneğinin yapı olarak dışında değil, ancak bir yenilendiricisi görünümündedir. O Eski Ahdi Allah'ın kelâmı olarak görmekte²⁵¹ ve onu çok iyi bilmekte²⁵² hiç günah işlememekte²⁵³ mabede, Allah'ın evi olarak saygı göstermektedir.²⁵⁴ Öğretilerinin esasının kendisine inananlara Allah'ın melekûtunu haber vermek, onların birbirlerini severek ve birbirlerine hizmet ederek kaynaşmalarını, tek vücut olmalarını istemek; Tanrı'yı sevmeyi ve insanlara yardım ve iyiliği öğütlemek olduğu görülmektedir.²⁵⁵

Aynı zamanda “Muallim, Rab, Üstat'tır, Yahudiler'in Kralı, İsrail'in Kralı, Rabb'in ismiyle gelen Kral” gibi siyasi yönü de akla getiren lakapları yanında

²⁴⁹ Din fenomenolojisinde iki çeşit inkarnasyon vardır. Maddi varlığın yani bedeninin bir Tanrı'yı üzerine alması(hulul) veya bir ruhu üzerine alması(tenasüh). Hıristiyanlıktaki inkarnasyon(hulul), Tanrı, kader, kurtuluş kavramlarıyla ilgili bir fenomen olarak, hıristiyan inancında Yüce Tanrı'nın İsa'da beden giydiği, böylelikle onda ilahi ve beşeri iki tabiatın bir şahısta birleştiği şeklinde değerlendirilmektedir. Bk. Günay Tümer, *Hıristiyanlık ve İslamda Hz.Meryem*, 2011, Ankara, s.22-24.

²⁵⁰Polat, *a.g.m.*, s.191.

²⁵¹ Markos 7/13.

²⁵² Luka 19/46, 20/37 vb.

²⁵³ Luka 22/37.

²⁵⁴ Matta 12/4, Markos 2/26.

²⁵⁵Tümer, *a.g.e*, s.13-14.

“kurtarıcı, Allah’ın Mukaddesi, Allah’ın Kuddüsü, İmmanuel, Allah’ın Kuzusu gibi niteliklerinden de İnciller de bahsedilir.²⁵⁶ İsa’nın özelliğinin en çok vurgulanan tarafı onun kurtarıcı yönüdür. Zamanındaki bütün havariler, onun inananların günahlarının İsa’nın ismiyle bağışlanacağına şahitlik etmektedir.²⁵⁷ İsa kendisi de dünyayı kurtarmaya geldiğini söylemektedir.²⁵⁸ Yine Yeni Ahit’te İsa’nın kurtarıcılığı üzerinde durulmakta kavmini günahlardan kurtaracağı²⁵⁹, insanların kurtuluşuna İsa’nın ruhunun yardımcı olacağı²⁶⁰, Baba’nın günahkârları kurtarmak için İsa’yı dünya ya gönderdiği belirtilmektedir.²⁶¹ Dolayısıyla insanların kurtuluşu ancak ve ancak O’nun vasıtasıyla mümkündür.

2.2.2.İSA’NIN ŞEFAATI

Hıristiyanlığa göre İsa Mesih’in çarmıhta akıttığı kan, O’na iman edenlerin tüm günahlarını temizlemektedir.²⁶² Çünkü çarmıhta sunulan kurban, akıtılan kan günahları bağışlama, ölümü yenme gücüne sahiptir. Mesih’in çarmıha gerilip ölümünden bir müddet sonra dirildiğine ve şu anda da Tanrı’nın sağında yücelik içinde oturduğuna inanılmaktadır.

Yine Hıristiyan inancına göre O, Tanrı’nın huzurunda görünmek üzere Cennet’e girmiş ve O’na iman edenler için her an şefaet etmektedir.²⁶³ Bu şefaet

²⁵⁶ Tümer, *a.g.e.*, s.17.

²⁵⁷ “Peygamberlerin hepsi O’nunla ilgili tanıklıkta bulunuyorlar. Şöyle ki, O’na inanan herkesin günahları O’nun adıyla bağışlanır.” (Elçilerin İşleri 10/43)

²⁵⁸ “Sözlerimi işitip de onlara uymayanı ben yargılamam. Çünkü ben dünyayı yargılamaya değil, dünyayı kurtarmaya geldim. Beni reddeden ve sözlerimi kabul etmeyen kişiyi yargılayacak biri var. O kişiyi son günde yargılayacak olan, söylediğim sözdür.” (Yuhanna 12/47-48)

²⁵⁹ “Meryem bir oğul doğuracak. Adını İsa koyacaksın. Çünkü halkını günahlarından kurtaracak olan O’dur.” (Matta 1/21); Melek ise onlara, «Korkmayın!» dedi. «Size, tüm halk için büyük sevinç kaynağı olacak bir müjde getiriyorum: bugün size, Davut’un kentinde bir Kurtarıcı doğdu. Bu, Rab olan Mesih’tir.» (Luka 2/ 10-11).

²⁶⁰ “Çünkü dualarınızla ve İsa Mesih’in Ruhunun yardımıyla bunun bana kurtuluş getireceğini biliyorum.” (Pavlus’tan Filipililer 2e Mektup 1/19).

²⁶¹ «Mesih İsa günahkârları kurtarmak için dünyaya geldi» sözü, güvenilir ve her bakımdan kabule layık bir sözdür. Günahkârların en kötüsü benim.(Pavlus’tan Timoteos’a Birinci Mektup 1/15).

²⁶² M.S 1545 yılında yapılan Trent Konsilinde aslı günahın tanımından ziyade etkisi ve kurtulma yöntemleri üzerinde durulmuş ve bu konu ile ilgili beş madde oluşturulmuş. Bu maddelerden ilk dört madde de, Asli günah sonrası kefarete olarak İsa’nın kendini feda etmesi üzerinde durulurken, beşinci madde, vaftizin ve İsa’nın şefaatinin günahları yok edeceği bunu kabul etmeyenlerin aforoz edileceği kararı alınmıştır. Beşinci madde ise şu şekildedir: Bir kimse Hz. İsa’nın şefaati ve vaftiz töreniyle bir insanın günahlardan affedildiğini veya biraz günahlarının hafifletildiğini kabul etmezse aforoz edilir. Çünkü vaftiz sayesinde insanların hiçbir günahı kalmayacaktır. Bk. Kahraman, *a.g.e.*, s. 81.

²⁶³ İsa, Pazar günü dirildikten sonra Zeytin Dağı’nda göğe yükselmiş ve babanın yanında (sağında) yerini almıştır. Çünkü Hristiyanlara göre burada şefaet edecek olan İsa, “Babamın evinde yaşanacak

bazılarına göre Tanrı'ya göstermelik bir şefaattir. İsa Mesih şu anda Tanrı'nın kutsal huzurunda görünür biçimde durup O'na iman edenlerin suçlarının bağışlanması için döktüğü kanı Tanrı'ya göstermekte, "Ben bu kişi için kanımı akıttım, o suçlu sayılmaz " demektedir.²⁶⁴

Yeni Ahit'te yer alan bir cümlede "Çünkü Mesih, asıl yerin örneği olan, insan eliyle yapılmış kutsal yere değil de şimdi bizi temsil etmek için Tanrı'nın huzurunda görünmek üzere Cennet 'e girdi."²⁶⁵ İsa Mesih'in, Tanrı'nın huzurunda O'na iman edenleri şimdi temsil etmek için Cennet'e girdiğinden bahsediliyor. Hıristiyanlar için İsa Mesih'in bu temsil görevi geçmişte kalan bir görev değil her an devam etmekte olan bir görev olarak görülmektedir. Mesih, günahları kaldırmak için önce yeryüzünde görünmüş, günahlar için ölüp dirildikten sonra Tanrı Katı'nda günahları bağışlanmış insanı temsil etmek üzere görünmektedir. Bir gün de O'na iman edenleri kendi yanına almak için yine görünecektir.²⁶⁶

İsa Mesih, Hıristiyanların kurtuluşu ve günahlarının bağışlanması için aracılık görevi üstlenmektedir ve bu aracılık, İsa Mesih'e iman eden herkesi ilgilendirdiği için daimi, kalıcı, ebedi ve evrenseldir.²⁶⁷ İsa Mesih çarmıha gerilerek İnsanların günahlarını bağışlamış ve onları Tanrı'yla barıştırmıştır. Hıristiyanlar için Tanrı sevgisinin büyüklüğünü göstermesi açısından İsa'nın çarmıha gerilişi en mükemmel kurtuluş eylemidir. Böylece insan Tanrı'nın kendisini ne derece sevdiğini görme imkânı bulacak ve oda Tanrıyı sevmeyi öğrenecektir. Tanrı bütün insanların kurtulmasını istiyor. İsa'nın çarmıha gerilişi de bütün insanları kurtarma amaçlıdır.²⁶⁸ Yani İsa bütün insanlar için ölmüştür. Fakat Mesih İsa bütün insanlar için ölmüş olsa da, ebedi hayatın kabul edilmesi açısından hiç kimseyi zorlamaz. Çünkü sadece

çok yerler vardır. Öyle olmasa size söylerdim. Çünkü size yer hazırlamaya gidiyorum." (Yuhanna 14/2) diyerek de bu durumu açıkça beyan etmiştir. Bk. Küçük, *a.g.m.*, s.256.

²⁶⁴ Kamil Musa, *Neden Kurban?*, Sevgi Yay., İzmir, t.y., s.13.

²⁶⁵ İbraniler'e Mektup 9/24.

²⁶⁶ "Bir kez ölmek ve ondan sonra yargılanmak nasıl insanların kaderiyse, böylece Mesih de birçoklarının günahlarını yüklenmek için bir kez kurban edildi. İkinci kez, günah yüklenmek için değil, kurtuluş getirmek için kendisini bekleyenlere görünecektir." (İbraniler'e Mektup 9/27-28). Bk. Kamil Musa, *a.g.e.*, s.13.

²⁶⁷ Rahip Hanna Dolabani, *Azizlerin Şefaati*, Ureşlem (Kudüs) 1929, çev. P. Gabriyel Akyüz, İstanbul, 1998, s.6.

²⁶⁸ Kurtuluş belirli gruplarla sınırlı değildir. Çünkü İsa'nın ölümünün evrensel etkisi bütün insanlığı kapsar. Bk. Ingrid Maisch, "Salvation", *Encyclopedia of Theology*, ed. Karl Rahner, New York, 1975, s.1506.

kurtulmayı arzu edenler ebedi hayata kavuşabilir. Kurtuluş çağrısı herkes için olsa da kurtuluşu elde edecek olanlar, Mesih İsa'nın ıstıraplı ve sevaplı ölümü sayesinde kurtulanlardır.²⁶⁹

Bu konuda Yeni Ahit'te yer alan ifadeler şu şekildedir;

Ölmüş, üstelik dirilmiş olan Mesih İsa, Tanrı'nın sağındadır ve bizim için aracılık etmektedir.²⁷⁰

“Bu nedenle O'nun aracılığıyla Tanrı'ya yaklaşanları tamamen kurtaracak güçtedir. Çünkü onlara aracılık etmek için hep yaşamaktadır.”²⁷¹

“Yavrularım, bunları size, günah işlemeyiniz diye yazıyorum. Ama birimiz günah işlerse, adil olan İsa Mesih bizi Baba'nın önünde savunur. Kendisi günahlarımızı ve yalnız bizim günahlarımızı değil, bütün dünyanın günahlarını da bağışlatan kurbandır.”²⁷²

O, tüm insanların kurtulmasını ve gerçeğin bilincine erişmesini ister. Çünkü tek bir Tanrı ve Tanrı ile insanlar arasında tek bir aracı vardır. Bu da insan olan ve kendisini herkes için fide olarak sunmuş bulunan Mesih İsa'dır. Uygun zamanda verilmiş olan tanıklık budur.²⁷³

Çünkü Mesih'in kendisi barışıklığımızdır. Kutsal Yasa'yı, buyrukları ve kurallarıyla birlikte etkisiz kılarak iki topluluğu birleştirdi, kendi bedeninde aradaki engel duvarını, yani düşmanlığı yıktı. Amacı, bu iki topluluktan kendisinde yeni bir insan yaratarak esenliği sağlamak, düşmanlığı çarmıhta öldürmek ve çarmıh aracılığıyla bir bedende iki topluluğu Tanrı'yla barıştırmaktır.²⁷⁴

Başka hiç kimsede kurtuluş yoktur. Bu göğün altında insanlara bağışlanmış, bizi kurtarabilecek başka hiçbir ad yoktur.²⁷⁵

Yeni Ahit'te yer alan bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi İsa'nın şefaati ile anlatılmak istenen O'na iman edenlerin günahlarının affedileceği ve bu kişilerin artık

²⁶⁹ İannitto, *a.g.e.*, s.105.

²⁷⁰ Pavlus'tan Romalılara Mektup 8/34.

²⁷¹ İbraniler'e Mektup 7/25.

²⁷² Yuhanna'nın Birinci Mektubu 2/1-2.

²⁷³ Pavlus'tan Timoteos'a Birinci Mektup 2/4-6.

²⁷⁴ Pavlus'tan Efesliler'e Mektup 2/14-16.

²⁷⁵ Elçilerin İşleri 4/12.

kutsal kılınanlar arasında yer alacağıdır. Kısacası İsa Mesih kendisine iman edenlerin kurtuluşu için acı çekmiş ve çarmıha gerilerek ölümü göze almıştır.²⁷⁶ İşte bu çekmiş olduğu acıları ve yaraları Baba'ya göstererek inananlar için şefaatte bulunacaktır. O zaman Baba, İsa Mesih'in ölümünün iman edenler için olduğunu görecektir, onun şefaatinin kabul edecek ve iman edenlere acıyıp merhamet edecektir.²⁷⁷

Kutsal Kitapla ve Kilise Babalarının görüşleriyle desteklenen bu şefaahat anlayışı Hıristiyan ibadet ve dualarında kendini göstermektedir. Çünkü Hıristiyan inancına göre şefaahatçi konumunda olan İsa, Hıristiyan ibadetinin ve inancının da temel taşıdır. Hıristiyanlık'ta yer alan duaların genelinde teslis'in en önemli unsurlarından biri olan İsa'ya sesleniş ve ondan yardım talep etme söz konusudur. Çünkü Hıristiyan bir kişinin duası iman sayesinde İsa'nın duasıyla birleşmektedir. Bu inanç sayesinde Hıristiyanlar İsa aracılığıyla dileklerini Tanrı'ya sunabildiklerine ve dileklerinin kabul edildiğine inanmaktadırlar.²⁷⁸(EK-2)

2.3. ÇARMIHIN KURTULUŞTAKİ ROLÜ

Çarmıh/haç, Hıristiyan kurtuluşunun sırrını temsil etmekte, Hıristiyanlar da çarmıhı değil, ifade ettiği anlamı önemsemektedir. Bir Hıristiyan'ın çarmıha tapınma sebebi Mesih'in ölümü yenmek için çarmıhı kullanmış olmasıdır. Çünkü Hıristiyanlar için çarmıh ve çarmıha gerilen arasında sıkı bir bağ vardır.²⁷⁹ İsa çarmıh da insanların günahları için canını feda etmiş, Tanrı insanlara olan sevgisini biricik oğlunu feda ederek göstermiş, Kutsal Ruh sayesinde de bu sevgi insanların kalplerine dökülmüştür.²⁸⁰ Tanrı sevgisinin büyüklüğünü gösterdiği için, çarmıha geriliş en mükemmel kurtuluş eylemi sayılmıştır.

İnsanları kurtaran olay, Mesih İsa'nın çarmıha gerilmesi, ölmesi ve dirilmesidir. Bu yüzden Hıristiyan hayatı çarmıhtan ayrı düşünülemez. Hıristiyanlar

²⁷⁶ Birçok oğlu yüceliğe erdirmişken onların kurtuluş öncüsünü acılarla yetkinliğe erdirmesi, her şeyin kendisi için ve kendi aracılığıyla var olduğu Tanrı'ya uygun düşüyordu. (İbraniler'e Mektup 2/10).

²⁷⁷ Dolabani, *a.g.e.*, s.8.

²⁷⁸ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.147.

²⁷⁹ Morali, *a.g.m.*, s. 217.

²⁸⁰ Ümit de düş kırıklığına uğratmaz. Çünkü bize verilmiş olan Kutsal Ruh aracılığıyla Tanrı'nın sevgisi yüreklerimize dökülmüştür. Evet, biz daha çaresizken Mesih, belirlenen zamanda tanrısızlar için öldü. Bir kimse doğru insan için güç ölür, ama iyi insan için belki biri ölmeyi de göze alır. Tanrı bize olan sevgisini şununla kanıtıyor: biz daha günahkârken, Mesih bizim için öldü. (Pavlus'tan Romalılara Mektup 5/5-8).

için ayinler kutsal işaretler ve araçlardır.²⁸¹Tıpkı çarmıhın da İsa'yı ve onun çektiği acıyı temsil eden bir araç, bir işaret olduğu gibi. Çarmıha gerilme olayı ile İsa insanları günahtan ve bu günahın sorumluluğundan kurtarmış, günahın kefareti ödenerek ebedi hayat yolu insanlara yeniden açılmıştır. Bunun için Hıristiyanlara göre çarmıh kurtuluşun simgesidir. Ona duyulan saygı İsa'ya duyulan sevginin göstergesidir.²⁸²

2.4. KUTSAL RUH'UN KURTULUŞTAKİ ROLÜ

Kiliseye göre üçlü birlik inancı, bir tek Tanrı'da üç kişinin (Baba, Oğul, Kutsal Ruh) olmasıdır. Üç Tanrısal kişi bir tek Tanrı'dır, çünkü içlerinden her biri aynı Tanrısal doğanın bölünmez ve tek bütünlüğüne sahiptir. Kendilerini birbiriyle ilişkiye sokan ilişkileri sayesinde kendi aralarında farklıdırlar. Baba Oğul'u doğurur, Oğul Baba tarafından doğurulur, Kutsal Ruh'da Baba ve Oğul'dan gelir. Eylemleri de tek ve aynıdır.²⁸³ Kutsal Ruh, Kutsal Üçlü Birlik'in üçüncü şahsıdır. Kutsal Ruh Tanrı'dır, bir olan Baba ve Oğulla eşittir. Ezeli başlangıç olarak üçlü yaşamında başlangıcı olan "Baba'dan gelir."²⁸⁴Baba ve cisimleşmiş oğul tarafından gönderilen Kutsal Ruh Kilise'yi "gerçeği tam olarak"²⁸⁵ tanımaya yöneltir. ²⁸⁶ Kutsal Ruh, Mesih tarafından "Paraklitos" (Tesellici, Avukat) ve Gerçeğin Ruhu diye isimlendirilir. İncil'de ise O'na Rabb'in, Tanrı'nın, Mesih'in Ruhu, Yücelik Ruhu, Vaat edilen Ruh da denilmektedir.²⁸⁷

İsa gibi Kutsal Ruh'un da Hıristiyanlar için şefaatten bahsedilir. Pavlus'a göre İsa Mesih göklerde şefaate ederken Kutsal Ruh da tıpkı İsa gibi inananların zayıf aralarında Tanrı huzurunda onlar adına yakarır, yeryüzünde azizlerin mücadelelerine yardım eder ve onlara şefaatte bulunur; Tanrı bunun karşılığında Kutsal Ruh'un şefaate duasına olumlu cevap verir.²⁸⁸Yeni Ahit'te Kutsal Ruh'un şefaati şöyle dile getirilmiştir: "Bunun gibi, Ruh da güçsüzlüğümüzde bize yardım eder. Nasıl dua etmemiz gerektiğini bilmeyiz, ama Ruh'un kendisi, sözle anlatılamayan iniltilele

²⁸¹ İannitto, *a.g.e.*, s.101-105.

²⁸² Morali, *a.g.m.*, s.217-218.

²⁸³ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.33.

²⁸⁴ Yuhanna 15/26.

²⁸⁵ Yuhanna 16/13.

²⁸⁶ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.33.

²⁸⁷ *a.g.e.*, s.49.

²⁸⁸ Alıcı, *a.md.*, 411.

bizim için aracılık eder. İnsanların yüreklerini araştıran Tanrı, Ruh'un düşüncesinin ne olduğunu bilir. Çünkü Ruh, Tanrı'nın isteğine göre kutsallar için aracılık eder.”²⁸⁹

II.Vatikan Konsili'nde Kutsal Ruh'un görevi belirtilmiştir. Baba'nın yeryüzünde yapması için Oğul'a verdiği işler tamamlanınca, Kutsal Ruh, Kiliseyi sonsuza dek kutsaması için Pentakost bayramında gönderilmiştir. Böylece inananlar bir tek Ruh'ta Mesih İsa aracılığıyla Baba'ya ulaşacaklardır.²⁹⁰Kutsal Ruh, onlar için şefaatte bulunan, teselli eden, yaşantı ve tecrübelerinde yenilgiye uğramamaları için yardım eden ve yönlendiren, saf bir niyetle, güçlü bir iradeyle ve alçakgönüllü bir yaklaşımla dua etmeyi öğreten, İsa Mesih'e yürekleri yaklaştırandır.²⁹¹Kutsal Ruh Kiliseyi teşkil eder, canlandırır, kutsallaştırır ve gerçeğe ulaştırır.Sevgi ruhu olarak günahla yitirilmiş olan Tanrı'yla benzerliği vaftiz olanlara yeniden kazandırır.²⁹²Başlıca görevi ise inananları kutsal kılmaktır. Hıristiyan kişi ancak Kutsal Ruh ona yaşam, yol verirse ve yol gösterirse kutsal olabilir.Kutsal Ruh, imanlıların kutsallaşarak büyük işler yapmasını sağlar. Her imanlı Tanrı yolunda, O'nun buyruklarına sadık kalarak ve kendisini temiz tutmaya çalışarak bu kutsallık yolunda ilerler, hatta Tanrı'nın azizleri arasında bile yer alabilir.²⁹³Bunun için kilise her gün ve her önemli eylemin başlangıç ve sonunda, Hıristiyanlar dua etmeye başladıklarında onları dua yoluna çeken, onlara Mesih'i hatırlatarak dua etmeyi öğreten,Hıristiyan duasının içsel efendisi olanKutsal Ruh'a yakarmaya davet eder. “*Gel Ey Kutsal Ruh!*”duası Hıristiyan ibadetlerinde yer alan Kutsal Ruh'un kurtarıcı özelliğini ön plana çıkaran bir duadır. (EK- 3)²⁹⁴

2.5. AZİZ VE AZİZELERİN KURTULUŞTAKİ ROLÜ

Hıristiyanlık uğruna ölmüş olan, ya da kusursuz bir Hıristiyan hayatı yaşayarak tanrısal dünya ile yakın ilişkiler kurduğuna inanılan kişiler aziz kabul edilmiş ve büyük saygı gösterilmiştir. Onlara Tanrı tarafından insanüstü güçler bağışlanmış olduğuna ve çeşitli mucizeler gerçekleştirebildiklerine inanılmıştır.

²⁸⁹ Pavlus'tan Romalılara Mektup 8/26-27.

²⁹⁰İannitto, *a.g.e*,s.122.

²⁹¹ Dolabani, *a.g.e*, s.10.

²⁹²*Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*,s.50.

²⁹³İannitto, *a.g.e*, s. 123. Ayrıca bk.Pavlos Ulaş, <http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/vioi-ayiw-n-syna3aristis.htm>(25.05.2014).

²⁹⁴ Kutsal Ruh'un aracılığı olmadan da hiç kimse «İsa Rab'dir» diyemez (Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 12/3). Bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.149.

Hıristiyanlık'ta azizlerin Tanrı'nın kendisine ayırdığı ve çağırdığı kişiler olduğu kabul edilir.²⁹⁵

Hıristiyan inanisında azizler, kutsiyetleri dolayısıyla kendilerine cennette yer edinmiş kişilerdir.²⁹⁶ Tanrı'nın egemenliğinin öncüleri olan, özellikle Kilisenin aziz olarak tanıdığı bu tanıklar²⁹⁷ örnek yaşamlarıyla, yazdıklarının aktarılmasıyla ve bugünkü dualarıyla duanın diri geleneğine katılırlar, Tanrı'yı gönül gözıyla seyrederek, O'nu yüceltirler ve yeryüzünde bıraktıklarına özen göstermeye devam ederler.²⁹⁸ Mesih İsa tarafından bildirilen hayat idealini gerçekleştiren ve diğer Hıristiyanlar içinde bu konu da örnek teşkil eden rehberlerdir. Bu sebeple azizler kendi dindarları tarafından hem taklit edilecek kişiler hem de dinlerinin kutsal kişileridir.²⁹⁹

Bütün Hıristiyanlar Tanrı'ya aracılığı İsa ile ulaşacaklarına inansalar da bazı gruplar azizlerinde Tanrı'nın onları kutsaması için etkili kanallar olduklarına inanırlar. Azizlerin onlara doğru yolu göstereceğine, iyiliği ve mükemmelliği yakalamalarında onları destekleyeceğine, sıkıntı durumunda onlara ve kiliseye yardım edeceğine inanırlar. Onlara göre azizler, Tanrı huzurunda gerektiğinde yardım eden, kutsallıklarını daha yukarıya taşıyan güçlü avukatlardır. İlahi bir güç oluşturan azizler onlar için örnek hayat modelidir.³⁰⁰ Yeni Ahit'te de "şahitlerin/tanıkların bulutu" olarak tanımlanan azizleri Hıristiyanların örnek alması, taklit etmesi gerektiği vurgulanmaktadır.³⁰¹

2.5.1.AZİZLERİN ÖRNEKLİĞİ

II. Vatikan Konsili tarafından yayınlanan ve iman yasası olan Lumen Gentium adlı dökümana göre, tüm Hıristiyanlar aziz olmaya çağırılmıştır. Çünkü ilahi öğretmen ve mükemmelliğin modeli, Rab İsa, hangi kesime ait olursa olsun, her

²⁹⁵ Polat, *a.g.e*, s.131-132.

²⁹⁶ Matta 19/28; Luka 16/19-31. Aziz olan şahıs kıyamet günü Tanrı'nın karşısında tek başına durur, bireysel kurtuluşunu elde eder ve ölümden sonra kişisel hayatın zevkini sürmeye devam eder. Polat, *a.g.e*, s.128.

²⁹⁷ İbraniler'e Mektup 12/1.

²⁹⁸ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, çev. Dominik Pamir, Yaylacık Matbaacılık, İstanbul, 2000, s.609.

²⁹⁹ Polat, *a.g.e*, s. 136. ayrıca bakınız, Robert L.Cohn, "Santhood", *The Encyclopedia of Religion*, XIII, 1.

³⁰⁰ Polat, *a.g.e*, s.146.

³⁰¹ İbraniler'e Mektup 1/7.

öğrencisine kendinde gerçekleştirip, aynı zamanda tavsiye ettiği, azizlik hayatını şu sözlerle öğretiyor; “ O halde Göksel Babanız yetkin olduğu gibi, sizde yetkin olun.”³⁰² Yani tek aziz olanın örneği ışığında, herkes azizliğe çağrılıyor. Petrus ve Pavlus aynı konu da ilk Hıristiyan cemaatlere şu şekilde sesleniyorlardı: “ Evet, Tanrı’nın isteği şudur, kutsal olmanız.”³⁰³ Çünkü sizi çağıran Tanrı kutsal olduğuna göre sizde her davranışınızda kutsal olun. İsa’nın yolundan yürüyenler öğretmenlerinin yaşadığı tecrübeyi yaşamak için onun şu sözlerine kulak vermişlerdir: “Canını kurtarmak isteyen onu yitirecek, canını benim ve müjdem uğruna yitiren ise onu kurtaracaktır.”³⁰⁴ İsa’nın yolunda yürüyenlerden biri olan Pavlus bu tecrübeyi nasıl yaşadığını şu sözlerle dile getiriyor: “ Artık ben yaşamıyorum. Mesih bende yaşıyor.” Ve aynı şekilde Mesih ile olan ilişkisini şu sözlerle itiraf ediyor: “Dahası var, kendisi uğruna her şeyi yitirdiğim Rabbim İsa Mesih’i tanımamın üstün değeri yanında her şeyi zarar sayıyorum, süprüntü sayıyorum. Öyle ki, Mesih’i kazanayım ve Kutsal Yasa’ya dayanan kendime özgü bir doğruluğa değil, Mesih’e iman etmekle kazanılan, iman sonucu Tanrı’dan gelen doğruluğa sahip olarak Mesih’le birleşmiş olayım.”³⁰⁵ Bu kişiler Mesih’in ardından yürüyerek Onun görkemine katılmaya hak kazanmaya çalışıyorlar. Azizliğin modeli olan İsa, bir Hıristiyan’ın aziz olması, o kişinin hayat biçiminin, İsa Mesih’in hayat biçiminin benzeri ve tasviri olduğu zaman gerçekleşmektedir. Aziz Petrus, Hıristiyanlar’a onun izinden gitmeleri için İsa’nın örnek olduğunu söylemiş,³⁰⁶ Pavlus ise “ ben Mesih’i örnek aldığım gibi sizde beni örnek alın.” demiştir. Nasıl ki Mesih İsa Hıristiyanlar için bir model, yaşam biçimiyle örnekse azizler de İsa’nın yaşam tarzını taklit ederek diğer insanlar için fazilet örnekleri kabul edilmişlerdir. Çünkü İsa’nın en yakın arkadaşı olarak onların Tanrı’yı daha iyi bildiklerine, Azizlerin cennetin bilgisine sahip olduklarına ve Hıristiyanları cennete götüren güvenilir ve doğru rehberler olduklarına inanılmaktadır.³⁰⁷

³⁰² Mat. 5/48. Bk. P.Borrmans, “İsa Mesih’in Hıristiyan Tinselliği ve Tasavvufundaki Yeri ve Önemi”, *Müslüman Hıristiyan Diyalogu, Tanrı ile İnsan Arasındaki İlişki Konulu Sempozyum*, Sak Ofset, İstanbul, 2005, s.281.

³⁰³ Pavlus’tan Selanikliler’e Birinci Mektup 4/3.

³⁰⁴ Markos 8/35.

³⁰⁵ Pavlus’tan Filipililer’e Mektup 3/8-9. Bk. P.Borrmans, *a.g.m.*,s.283-284.

³⁰⁶ Petrus’un Birinci Mektubu 2/21.

³⁰⁷ Polat, *a.g.e.*, s.151.

Hıristiyanların bütün düşüncelerinde, bütün davranışlarında, karakterinin her parçasında onları yönlendiren ve onlara yol gösteren ilke, Baba'nın isteğini yapmakta Mesih İsa'yı izleme arzusu olmuştur. Çünkü Mesih dünyaya geldiğinde, "Senin isteğini yapmak üzere, Ey Tanrım, işte geldim." demiştir.³⁰⁸ Bu yüzden kutsallık/azizlik, Tanrı'nın düşündüğü gibi düşünmek ve Tanrı'nın istediği gibi istemektir.³⁰⁹ Bununla birlikte Mesih İsa'nın yaşamını yaşam edinmekle olacağına inanmaktadırlar.

2.5.2.AZİZLERİN KORUYUCULUĞU

Hıristiyanlık'ta kutsanmış olan ölümler, dindarlıklarıyla bilinen gerçek veya hayal ürünü olan kadın ve erkekler aziz olarak bilinirler. Bazı âlimlerin çok tanrılı panteonlarına dua etmelerinden kaldığına inandığı, "azizlerin aracılığı" yani kilisenin azizlerinin "Tanrı'nın kulakları" olması ve onların cennette yaptıkları duaların yeryüzünde insanlar tarafından yapılan dualardan çok daha etkili olması fikri Katolik Kilisesi çok uzun zaman önce kabul etmiştir. Bu aracılık sürecinin önünü açmak için belirli meslekler ve şartlar için özel olarak ilgilenen resmi koruyucu azizler ilan edilmiştir. Bir kişinin koruyucu ilan edilmesinin önünü açan şeyler; Hayattayken bir meslek veya hayatın bir şartıyla ilgili kanıtlanmış bir mucize veya ölümünden sonra aracı dualarıyla yine bu alanlarda gerçekleşmiş bir mucize, hayatın o alanıyla ilgili o kişinin koruyucu ilan edilmesinin önünü açmıştır.³¹⁰ Koruyucu doktrinini altında yatan sebepten azizler topluluğu veya Tanrı'nın dünyadaki, cennetteki ve Araf'taki hizmetkârlarının arasında manevi bir bağ kurmaktır. Hıristiyanlığa göre azizler samimiyetleri Hıristiyanlarla kurdukları aracısız bağlarla bilinen ve bilinmeyen arasındaki boşluğu dolduran bir köprü gibidirler. Bu sebeple azizler, onların dünyadaki yerlerini hac maksadıyla ziyaret edenlerin koruyucusu ve şefahtçisi olarak görülmüştür.³¹¹ Ayrıca azizlerin kutsal emanetlerini de içinde barındıran kiliselerinin olduğu kentler o azizlerin koruması altına girmiştir. Yani Katolik Hıristiyanlarına göre her kilisenin, her şehrin, her ülkenin ve her mesleğin koruyucu bir azizi

³⁰⁸ İbraniler'e Mektup 10/7.

³⁰⁹ Polat, a.g.e, s.82.

³¹⁰ a.g.e,s.175.

³¹¹ Polat, a.g.e,s. 171.

olduğuna inanılır.³¹² İzmir'in koruyucu azizi olan Polikarp, Aziz Elçi Yuhanna'nın da öğrencisidir. Aziz Polikarp, imanından dolayı ateşe atılıp yakılarak öldürülmüştür. İmanından dönmesini isteyen Romalı yöneticilere" seksen altı yıldır hizmet ettiğim ve beni asla terk etmeyen sadık Rabb'imi nasıl inkâr edebilirim." diye cevap vermiştir.³¹³ Aziz Polikarp, İzmir de 1742'de çıkan yangından ne kilisenin ne de mahallelerin zarar görmeden kurtulmasını sağlamış, böylece halk İzmir'in koruyucusu olduğuna ve onun mucizesi sonucu kurtulduklarına inanmışlardır.

Bunlardan biride İstanbul'un koruyucu azizesi olduğuna inanılan Bakire Meryem'dir. Birçok Katolik Meryem'e aracısız dua eder. Buna rağmen o bir ilahe değil kutsal bir kişidir. Bu nedenle ona yapılan dualarda oda aracı olarak görülmektedir. Meryem'in birçok kez görünüp ortaya çıkması sanki birden fazla azizmiş gibi çeşitli meslek ve şartlar için koruyucu olarak kabul edilmiştir.³¹⁴ Koruyucu olan bir aziz, koruyucusu olduğu kişiyle aynı adı paylaşmak veya aynı mesleği icra etmek, ya da aynı davayı desteklemek gibi hangi nedenle olursa olsun onunla ortak bir yönü olduğu için artık o kişi adına dua etme hakkına sahip olmuştur. Böylece Hristiyan olan kişi kendini güvende hissetmektedir.³¹⁵

2.5.3.AZİZLERİN YARDIMI

Azizlik ve azizlerin kutsallaştırılması, onlara dua ederek yardım istenmesi, uzun zamandan beri var olan Katolik bağlılığının düzenli bir uygulamasıdır. Şehitler, faziletli insanlar halk tarafından erken dönemde aziz kabul edilmiştir. İlk azizlerden sayılan şehitlerin şöhreti çoğu zaman şehirlerinin ve ülkelerinin ötesine yayılmıştır. Onlar güçlü şefaatchiler olarak saygı görmüşler, ölümlerinden sonra kalıntıları aranmışve hayat hikâyeleri geniş kitlelerce okunarak sayısız efsaneleri süslemiştir. Roma'daki ayinlerde Şehitler mevki olarak bütün diğer azizlerin önünde yer almakta ve ayinlerde inançları uğruna döktükleri kanı temsilen kırmızı renk kullanılmaktadır.³¹⁶ Bu insanların aziz sayılmasının nedeni, kutsallıkları nedeniyle

³¹² a.g.e, s.167.

³¹³ Pavlos Ulaş, *Azizlerin Yaşamları ve yazıları*

Sinaksarion, http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/vioi_ayiw_n_syna3aristis.htm, (08/09/2017) ayrıca bk. Polat, a.g.e, s. 279.

³¹⁴ Polat, a.g.e, s.175.

³¹⁵ a.g.e, s. 177. Ayrıca bk. F.L.Cros-E.A.Livingstone ed., a.g.e, s.1227.

³¹⁶ F.L.Cros-E.A.Livingstone ed., a.g.e, s.881.

hem azizlerin Tanrı'ya daha yakın, kişi için ulaşılabilir ve hem de arabulucu/şefaathçi olduklarına dair inançtır. Bu sebepler ayrıca aziz kültü uygulamasının da kaynağını teşkil etmektedir.³¹⁷Katoliklere göre azizlerin, Hıristiyanlara örnek teşkil eden hayatları, bir Hıristiyan'ın hayatındaki eksikliği ve boşluğu kapatmasında yardımcı olup ve zayıf anlarında onlara güç vermesi yönünden büyük bir yararadır. Bu yönden azizlerden yardım istemek için yapılan duaların azizlere ulaşacağına inanılmaktadır.³¹⁸Azizler bu dünyadan ayrıldıklarında dahi bu dünya da yaşamaya devam edenlere duaları ile yardım etmektedirler.³¹⁹ Bu dünya da olanlar ise Kutsal Ruh'tan aldıklarıyla hizmetlerini sürdürmektedirler.³²⁰

Azizler, Hıristiyan Bizans kültüründe insanların, her birinin kişisel ihtiyaçlarını yüceliği gereği bu özel isteklere uzak olan Tanrı'ya iletme yükünü üstlenmişlerdir. Azizler insan olma özelliği ile insanlara, kutsallıkları yönüyle de Tanrı'ya yakın kabul edilmişlerdir. Bu yüzden insanlar ve Tanrı arasında bağı sağlayan bir köprü olarak görünürler. Bizanslılar hem maddi hem de manevi ihtiyaçları içindoğrudan azizlere başvurmuşlardır. Bu kutsal adamların onlara, öbür dünya için olduğu kadar bu dünya içinde yardım ettiğine, aziz öldükten sonra ise onun işlevini, ondan arta kalan kemikleri, eşyaları ikonları gerçekleştirdiğine inanmışlardır.³²¹

2.5.4.AZİZLERİN KALINTILARI, İKON VE RESİMLERİ

Kutsal kalıntılar(relik), ölen bir azizin, bir zamanlar, yalnız onun sahip olduğu, sadece onun hassasiyet ve titizlikle üzerine titrediği eşyaları ifade eder. Bir azizin kalıntıları, azizin kutsallığından bir parça kabul edilmektedir. Bir Hıristiyan hayattaki sıkıntıları aşmada bir materyal olarak bu kalıntıları kullanmakta ve bunlaradokunmakla da yardımı istenen azizin kendisine dokunmuş olmaktadır.³²²Kalıntıların şöhret bulması Haçlı Seferleri sırasında ve Orta Çağ'da zirveye ulaşmıştır. Hıristiyan inancına göre din açısından doğru kullanılırsa kalıntılar şükür ile Tanrı'nın lütfu arasında geçiş sağlayan bir aracı olabilmekte, kutsalla bağ

³¹⁷ Polat, *a.g.e*,s.55-56.

³¹⁸*a.g.e*, s.163.

³¹⁹ Vahiy 8/4.

³²⁰Pavlos Ulaş, *a.g.k.*,<http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/vioi-ayiw-n-syna3aristis.htm> (25.05.2014)

³²¹ Polat, *a.g.e*, s.165-166.

³²² Polat, *a.g.e*, s.188.

kurmada yardımcı olmaktadır.Katolik inancına göre, azizlerin kalıntıları üç sınıfa ayrılır;

- 1.Azizlerin vücutlarının parçaları,
- 2.Azizlerin kullandığı eşyalar ve giysiler,
- 3.Azizlerin madalya, kolye gibi eşyaları.

Kilise şehitlerin ve diğer azizlerin kalıntılarını özel altarların altında saklamış ve bu kalıntıların satışını yasaklamıştır.³²³Azizlerin vücutlarının kalıntıları, kendilerinden sonrakiler için özel güçlere sahip kutsal emanetler olarak görülmüştür. Azizin ruhundan bir parçanın bu kalıntılarda olduğuna inanılır. Azizin kilisesine gidip azizi temsil eden heykel ve diğer başka nesnelere dokunarak ve eşyalarını onun üzerine koyarak kutsanacaklarına inanırlar. ³²⁴ Azizlerin kutsal kalıntıların bir mucize kaynağı olduğuna şifa verdiği, koruyucu ve şefaet edici güce sahip olduklarına inanılmaktadır. İnsanlar hastalıkların iyileştirilmesi, günahların affedilmesi, düşmanlardan korunmak için ilk azizlerden olan şehitlerin mezarların dadua ederler,³²⁵azizlerin hayattayken yaptıkları gibi iyileştirici mucizelerini öldükten sonrada kutsal kalıntıları ile gerçekleştireceğine inanırlardı.³²⁶

Ayazmalar işte bu şekilde kutsal kılınarak şifa verdiği, koruyucu olduğuna inanılan kalıntılardan biridir.Ayazma, Rum Ortodokslarca kutsal olarak kabul edilen ve şifa verdiği inanılan su kaynaklarının üzerine inşa edilen ve kutsallığı kimi zaman bir aziz ya da azizeyle bağlantılı mitolojik bir olayla ilişkilendirilen yapılara verilen addır. Bu inanca göre su çıkan çeşitli yerlere bir aziz ya da azizenin adı verilerek onların manevi koruyuculuğuna bırakılmıştır. Ayazmaların, adandığı aziz ve azizelerin yoluyla insanlara yardımcı olduğu ve şifa dağıttığı kabul edilmektedir. Ayazmaların ziyaretçileri aziz ve azizelerin gözyaşları olduğuna inandıkları bu suları şifa bulmak niyetiyle içmekte, vücutlarındaki rahatsız olan yerlere sürmektedirler. Ayrıca bu sudan içenlere manevi bir güç verdiği de inanılmaktadır. Bunun dışında

³²³*a.g.e.*, s.189.

³²⁴*a.g.e.*, s. 190.

³²⁵ Robert L.Cohn, *a.md*, 2.

³²⁶ Hristiyanların bu inancı Kutsal Kitap'ta Tanrı'nın Pavlus aracılığıyla gerçekleştirdiği mucizeye dayanır. "Tanrı, Pavlus'un eliyle olağanüstü mucizeler yaratıyordu. Şöyle ki, Pavlus'un bedenine değmiş olan mendiller ya da peştamallar hasta olanlara götürüldüğünde, hastalıkları yok oluyor, kötü ruhlar içlerinden çıkıyordu." (Elçilerin İşleri 19/11-12) Ayrıntılı bilgi için bk. Polat, *a.g.e.*, s.190.

ayazmanın adandığı aziz veya azizeye dileklerde bulunulmakta, ikonası önünde diz çöküp, mumlar dikerek adaklar adanmaktadır.³²⁷

Azizlerin ikon ve resimleri ise Hıristiyanlar için eğitici, tanıtıcı ve hatırlatıcı bir özelliğe sahiptir. Ayrıca bu ikonlar azizlerle bağ kurmak için kullanılan bir saygı objesidir. Bu sebeple bir Hıristiyan azizlerin heykellerine ve resimlerine dua etmez. Bunlar sadece Hıristiyanları derin bir maneviyata yöneltir ve dikkatlerini toplamalarını sağlayan şeylerdir.³²⁸ Sadece Katoliklerde değil Ortodokslarda da azizler, ikonlarla temsil edilmektedir. Toplum bu resimlere büyük saygı göstermekte, onlardan yardım istemektedir. Zaten Ortodokslara göre azizlerden yardım isteme kurtuluşu elde etmek için gerekli bir ödev olarak görülmüştür.³²⁹ Protestanlar ise azizlere dua, ikon ve tasvirlerine saygı ve tazimi kabul etmemektedirler.³³⁰ Resimlere saygı çok büyük tartışmalara hatta ikon düşmanlığına sebep olsa da gösterilen saygının resimlere değil resimlerin temsil ettiği asıllara olduğu Yedinci Konsil'in dördüncü oturumunda açıklığa kavuşturulmuştur.³³¹ Trent Konsili'nde ise azizlere ve kutsal resimlere hürmet konusu önceki belgelere göre daha açık ve net ifadelerle açıklanmıştır. Konu ile ilgili olarak Trent Konsili'nin azizlerin kalıntılarına ve kutsal resimlere dua etme ve bağlanma konusundaki yirmi beşinci oturumunda alınan karar önemli bir açılım sağlamıştır. Bu oturumda alınan kararda şöyle denilmektedir;

“Wycliffe ve Hus'dan sonra Reformcular azizlerin kültürüne daha da düşmanca bir tavır takındı ki bu daha sonra Hıristiyanlık ruhuna aykırı bir hal almaya başladı. Luther, azizlere saygı göstermenin ve onların taklidinin meşruluğunu kabul ederken, onların dualarını ve şefaetlerini reddetti. Zwingli azizler kültürünün tamamının bastırılmasını savundu çünkü yalnızca Tanrıya dua edilmeliydi; Calvin, azizlerin kültürünü, şeytanın icadı olarak ve imgelere(resimlere) saygı göstermeyi de

³²⁷ Ersoy Soydan, “İstanbul Ayazmaları ve Bir İnanç Merkezine Dönüşen Meryem Ana Ayazması”, *Uluslararası İstanbul Tarihi Yarımada Sempozyumu 2013, 2014*, s.646.

³²⁸ Polat, a.g.e, s.226.

³²⁹ a.g.e, s. 236-237.

³³⁰ Daha fazla bilgi için bk. a.g.e, s.246-257.

³³¹ ...Tanrımız ve kurtarıcımız İsa'nın cisim bulmuş tasvirlerini ve masum Leydimiz, sayesinde kurtulduğumuz putperest olmadığımız Tanrı'nın kutsal annesi, ayrıca tıpkı insan gibi görünen Meleklerin tasvirleri. Aynı şekilde biz İlahi ve yüce havarilerin, Tanrı sözlerini konuşan Peygamberlerin ve çile çeken şehitlerin ve kutsal kişilerin tasvirlerine ve heykellerine saygı gösteriyoruz, böylece onların tasvirleri sayesinde hatıralarda geriye dönüp, asıllarını hatırlayıp, onların kutsallığına katılırız. Polat, a.g.e, s.243.

putperestlik olarak görüyordu.”³³²Trent Konsili, reformun yeni ikon düşmanlığını kınamayı kastetmiş, aynı zamanda Katolik tarafını güçlendiren düzensiz ve formal olmayan dindarlığın kötüye kullanımlarını bastırmak istemiştir. Konsil’in 25'nci oturumunda ilan edilen bu Kararname, azizlere ve kutsal imgelere saygı gösterilmesi konusunda, önceki belgelerde bulunandan daha açık bir bildiri sağlamıştır. Bu belgelere göre alınan kararlar şu şekildedir;

Azizlere saygı gösterilmesi konusunda alınan karar:

1255: Hıristiyanlık dininin ilk yıllarından itibaren Katolik ve Havarisel(Apostolik) Kilisenin uygulamalarına uygun olarak ve kutsal Papanın yaygın öğretisine ve kutsal Konsillerin bildirimlerine uygunlukla, Bu Konsil, resmi öğretme sorumluluğu olan bütün piskoposlara ve diğer görevlilere, özellikle azizlerin şefaathet ve dua etme, onların kutsal emanetlerine duyulan saygı ve imgelerinin yasal kullanımı konularında halkı yönlendirmelerini emretmiştir.³³³ Onların inananlara şu şekilde öğretmesine izin verir; Mesih’le birlikte hüküm süren, insanlar için Tanrı’ya dua eden azizler için, oğlu aracılığıyla Tanrı’dan, tek başına bizim Kurtarıcımız olan Rabbimiz İsa Mesih’ten yardım elde etmek için, alçak gönüllülikle azizlere dua etmek, onların dualarına, yardımlarına ve desteklerine müracaat etmek iyi ve faydalıdır. Azizlerin cennette ebedi mutluluğu tattığını inkâr edenler, ya da azizlerin insanlar için dua etmediğini iddia edenler ya da her birimiz için onların dua etmesini istemek putperestliktir diyenler ya da bu davranışların Tanrı’nın sözüne karşı olduğunu ve Tanrı ile insanlar arasında aracı olan İsa Mesih’in onuruna zarar verdiğini ya da cennette saltanat süren azizlere sözlü veya zihnen dua etmenin aptalca olduğunu söyleyenler; bunların hepsi Allah’a karşı saygısız (dinsiz) düşüncelere sahiptirler.³³⁴

Kutsal emanetlere saygı gösterilmesi konusunda alınan karar:

1256: Kutsal Ruh'un Tapınağı ve Mesih’in yaşayan üyeleri olan, Kutsal şehitlerin ve Mesih'le birlikte yaşayan diğer azizlerin kutsal cesetleri, sonsuza kadar

³³²Polat, *a.g.e*, s. 72.

³³³ Trent Konsili, incelenen konuyu ılımlı bir şekilde ele aldı; piskoposlara Tanrı ve Mesih’in sevgisini kazanmak için, azizlerin yardımının istenmesi gerektiğini inananlara iletmelerini söylediler. Bk. F.L.Cros-E.A.Livingstone ed.,*a.g.e*,s.1228.

³³⁴J.Neuner, S.J-J.Dupuis, S.J.,*a.g.e* ,s.361.

Tanrı tarafından büyütülecek ve yüceltilecektir, öyleyse onlara inananlar tarafından da saygı gösterilmelidir. Onlar aracılığıyla Allah tarafından insanlara pek çok faydalar sunulur. Bu nedenle, saygı gösterme ve onurlandırmanın azizlerin kutsal emanetlerinden (kalıntılarından) kaynaklanmadığını kim söylerse ya da bu emanetlerin ve diğer kutsal hatıraların inananlar tarafından boşu boşuna onurlandırıldığını söyleyenler ve şehitlerin öldükleri yerleri ziyaret ederek onların yardımını istemenin boşuna olduğunu söyleyenler kesinlikle kınanmalıdırlar, tıpkı Kilisenin onları kınadığı ve şimdi bile kınamakta olduğu gibi.³³⁵

İmgelere saygı gösterilmesi konusunda alınan karar:

1257: Dahası, Mesih'in, Tanrı'nın annesi Meryem'in ve diğer azizlerin imgeleri (resimleri), özellikle ibadet yerlerinde tutulmalı ve korunmalıdır; ve onlara hakettikleri onur ve saygı verilmelidir. Bu saygı, onların içinde ilahi bir şey olduğu için veya her hangi bir güce sahip olduklarından dolayı saygı gördüklerine inanıldığı için değil, onlardan bir şeyler arama hissinden ya da bir zamanlar umutlarını putlara bağlayan ulusların yaptıkları gibi körü körüne imgelere bağlanma şeklinde değil, fakat onlara gösterilen saygı, temsil ettikleri gerçek figüre yönelik olmalıdır. Bu yüzden, öptüğümüz, önünde eğildiğimiz ve şapka çıkardığımız bu imgeler aracılığıyla, bu imgelerin asıllarına benzerliğine dayanarak, Mesih'e tapıyoruz ve azizlere saygı gösteriyoruz. Bu, Konsillerin kararlarında, özellikle de İkinci İznik Konsilinde de, imge karşıtlarına karşı tanımlanan şeydir.³³⁶

2.5.5.AZİZLERİN ŞEFAATİ VE DUASI

Hıristiyanlarda Araf'a olan inanç yaygınlaştıkça doğal olarak, ölümlere ve aziz sayılanlara dua ediliyor, Araf'ta azap çekenlerin yararına ayinler yapılıyor, papalar para karşılığında Araf'takilere tam veya kısmi aflar ilan ediyorlardı. Şehitlere ve aziz unvanı verilenlere aşırı saygı gösteriliyor, türbelerindeki yıllık ayinlerde onlara doğrudan doğruya dua edildiği izlenimi oluşuyordu. Onlardan kalmış nesnelere, yani saç, kemik, giysileri v.s. aracılığıyla mucizeler yaratıldığına ve kilise binalarının kutsal kılındığına halk inanışları oluşmaya başlamış, zamanla azizlere dua etmek

³³⁵J.Neuner, S.J.-J.Dupuis, S.J.,*a.g.e* ,s. 362.

³³⁶*a.g.e* ,s.362.

olağan hale gelmişti. 787’de toplanan II. İznik Konsil’inde ise bu tür dualar resmen onaylanmıştı.³³⁷

Azizlerin kutsallaştırılması ve onlara dua ederek yardım istenmesi Katoliklerin uzun zamandan beri var olan bir uygulamasıdır. Bunun gerekçesi azizlerin hem Tanrı’ya yakın olmaları (kutsallıkları nedeniyle) hem insanlar tarafından erişilebilir olmaları (doğası gereği paylaştığı) ve de aracılık eden duacının (şefaatinin) etkililiği inancına dayanmaktadır. Katolikler açısından dua kılavuzları olan azizlerin şefaati ile ilgili oluşturulan ilke şöyledir; “Azizler dua konusunda örnek alınacak kişilerdir, onlardan bizler için ve bütün dünya için Kutsal Üçlü-Birlik’in yanında arabuluculuk etmelerini dileyebiliriz. Kilise tarihi boyunca, azizler birliğinde dua etmeyi ve duada yaşamayı öğreten değişik tipte tinsellikler gelişti.”³³⁸

Azizlere saygı gösterme ve dua etme konusu Yeni Ahit’te, bir sonraki dünyada bazı insanlar için özel imtiyazlar verilmesi, Mesih’in Havarilere verdiği sözlerde³³⁹ belirtilirken, bu fikri destekleyen, ölümlerin yaşayan insanlar adına şefaate edebileceği fikri Dives ve Lazar’ın kıssalarında bulunmaktadır.³⁴⁰ Yeni Ahit’te yer alan diğer ifadeler ise Tanrı’nın azizlerin şefaatinin geçerli olduğunu bildirerek şefaate etmelerine izin verdiğini göstermektedir.³⁴¹ Aziz Pavlus da bu konuda aziz kişilerin dualarına saygı duyarak, onun için dua etmelerini istemiştir. “Her türlü dua ve yalvarışla, her zaman Ruh’un yönetiminde dua edin. Bu amaçla, tüm kutsallar için yalvarışta bulunarak tam bir adanmışlıkla uyanık durun. Benim için de dua edin ki, ağzımı her açışında bana gerekli söz verilsin, böylece Müjde’nin sırrını cesaretle bildirebileyim.”³⁴²

Pavlus gibi Yakup da azizlerin şefaatinin şöyle diyerek teyit eder: İçinizden biri sıkıntıda mı? Dua etsin. Biri sevinçli mi? İlahi söylesin. İçinizden biri hasta mı? İnanlılar topluluğunun ihtiyarlarını çağırtsın, Rabb’in adıyla üzerine yağ sürüp onun için dua etsinler. İmanla edilen dua hastayı iyileştirecek ve Rab onu ayağa

³³⁷ G.Barker, *a.g.e.*, s.66.

³³⁸ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.150.

³³⁹ Matta 19/28.

³⁴⁰ Luka 16/19-31 bk. F.L.Cros-E.A.Livingstone ed., *a.g.e.s.*1227.

³⁴¹ Yakub’un Mektubu 5/16-18; Tekvin 20/7; Eyup 42/7-9; Pavlus’tan Timoteos’a Birinci Mektup 2/1-3; Yuhanna’nın Birinci Mektubu 5/16.

³⁴² Pavlus’tan Efesliler’e Mektup 6/18-19.

kaldırarak. Eğer hasta günah işlemişse, günahları bağışlanacak. Bu nedenle, şifa bulmak için günahlarınızı birbirinize itiraf edin ve birbiriniz için dua edin. Doğru kişinin yalvarışı çok güçlü ve etkilidir.³⁴³ Bu konuda aziz ve sadık olan kişiler de şefaath ve duayı her dönemde kullanmış, kutsal bir olay olduğunu kabul etmişlerdir.³⁴⁴ Aynı zamanda Vatikan Konsili'nde alınan kararlar arasında azizlere saygı konusu yanında azizlerin şefaathinden de bahsedilmiştir. Trent Konsili'nde, "Onlar Mesih'le birlikte çalışarak, bizim için arabuluculuk ederler ve yardım için çağırılabilirler." denilerek azizlere saygı göstermenin meşru olduğu ve Kilise geleneğine uygun olduğu açıkça belirtilmiştir. İkinci Vatikan Konsili, azizler kültürünün bu teolojik temelini daha da derinleştirerek azizler topluluğunun gizemini tam olarak açıklamıştır.³⁴⁵ Bütün bunlar göstermektedir ki, Hıristiyanlığa göre şefaath kavramı, birisi için dua etmek ve hayırlı dileklerde bulunmak, onun iyiliğini istemek olarak anlaşılabilir, yaşayan insanların birbirine dua ve şefaatte bulunabileceğine inanılmaktadır.³⁴⁶

Kilisenin bütün üyeleri birbirleri için dua etmelidirler. Aziz Kipriyanus, Kurniliyus'a yazdığı kitabında şöyle diyor: "Birbirimizi analım, birbirimiz için daima dua edelim. Herhangi birimiz diğerinden önce bu geçici hayattan ayrılırsa ve sonsuz mutluluğa kavuşursa, Tanrı'ya olan sevgisine devam etsin ve yaşamda kalan diğer kardeşler için sürekli dua etsin."³⁴⁷ Özellikle kâhinler ve baş kâhinlerin duaları talep edilmelidir. Çünkü onlar sürekli Tanrı'nın huzurunda bulunmaktadırlar. Adil olan, Tanrı'dan korkanlar ve faziletleriyle süslenen kişilerin dualarını da istemek gerekir. Tanrı'nın gözünde, erdemli insanların dualarının ayrı bir yeri vardır. Yakup buna dair mektubundaki 5/16-18 deki sözlerinde bunu şöyle vurgular : "Doğru kişinin yalvarışı çok güçlü ve etkilidir. İlyas da tıpkı bizim gibi insandı. Yağmur yağması için gayretle dua etti; üç yıl altı ay ülkeye yağmur yağmadı. Yeniden dua etti; gök yağmurunu, toprak da ürününü verdi". Cennette bulunan Hristiyanlar da yeryüzündekilere göre daha erdemlidir, çünkü Tanrı'nın huzurunda (İbraniler'e Mektup 12/22-23) bulunmaktadırlar ve buna ulaşmak için mükemmel olanı

³⁴³ Yakub'un Mektubu 5/13-16.

³⁴⁴ Dolabani, *a.g.e.*, s. 16.

³⁴⁵ J.Neuner, S.J.-J.Dupuis, S.J., *a.g.e.*, 362-363.

³⁴⁶ Polat, *a.g.e.*, s.182.

³⁴⁷ Dolabani, *a.g.e.*, s.24.

yapmışlar ve cenneti hak etmişlerdir; doğal olarak onların duaları yeryüzündekilere nazaran daha etkilidir. Yakup'un açıkladığı gibi³⁴⁸, salih kişinin duasının etkisi çok güçlüdür, çünkü Tanrı, günahlara bulaşan kişilerin şefaatinde aziz kişilerin şefaatinde daha hoşnut olur ve onlarınkinden daha ziyade kabul edeceğine inanılır.³⁴⁹ Hıristiyanlığa göre Tanrı bu dünyadaki Azizlerin şefaatinin kabul ettiği gibi vefat eden azizlerin şefaatinde de kabul etmektedir. Çünkü bu dünyadaki aziz bedeninin ve acıların tutsağıdır. Vefat eden aziz ise artık melekler gibidir. Bu yüzden vefat eden azizler ruhi bakımdan melekler gibi kabul edilirler. Nasıl ki meleklerin şefaatinde ve dua ettiklerine inanılıyorsa vefat eden azizlerde aynı konumda değerlendirilir.³⁵⁰ Nasıl ki Melekler, bir günahkârın tövbe ettiğini biliyorlarsa ve onun için seviniyorlarsa, aynı şekilde azizlerin şefaatinde ve dualarına da sığınıldığı zaman, istekler ve dualar hakkında esinleme (vahiy) yoluyla bilgi sahibi olurlar.³⁵¹ Bu sebeple, azizlerin duaları kilise evlatları için güçlü surlar olarak kabul edilmiştir.³⁵²

Hıristiyanlar İsa Mesih ve Kutsal Ruh'un şefaatinin diğer kişilerin şefaatinde engel olmadığını düşünmektedir. Kutsal Kitab'ın "Her şeyden önce şunu öğütlerim: Tanrı yoluna tam bir bağlılık ve ağırbaşlılık içinde sakin ve huzurlu bir yaşam sürelim diye, krallar ve tüm üst yöneticiler dâhil, bütün insanlar için dilekler sunulsun, dualar, niyazlar ve şükürler edilsin. Böyle yapmak iyidir ve Kurtarıcımız Tanrı'yı hoşnut eder. O, tüm insanların kurtulmasını ve gerçeğin bilincine erişmesini ister."³⁵³ cümlesinin İsa'nın şefaatinde gölge düşürmeyeceği konusunda delil olarak göstermektedirler.³⁵⁴ Aynı konuda II.Vatikan Konsili'nde Meryem'in şfaat yetkisinin İsa'nın şefaatinde gölge düşürmeyeceği şu şekilde dile getirilmektedir: "Gerçekten hiç bir yaratık, hiç bir zaman vücut bulmuş Kelam'a, Kurtarıcıya eşit tutulamaz. Fakat nasıl ki Mesih'in kutsal görevine gerek onun

³⁴⁸ Azizlere Dua etmek, http://www.oodegr.com/tourkika/prosefxes/Azizlere_Dua_Etmek.htm#pano, (25/09/2017)

³⁴⁹ Dolabani, *a.g.e*, s.17-18.

³⁵⁰ *a.g.e*, s.18-19. Ayrıca Kutsal Kitap'ta vefat eden azizlerin Tanrı'ya dualar sundukları şöyle dile getirilmektedir: "Kuzu beşinci mührü açınca, sunağın altında, Tanrı sözü ve sürdürdükleri tanıklık nedeniyle öldürülmüş olanların canlarını gördüm. Yüksek sesle feryat ederek şöyle diyorlardı: «Kutsal ve gerçek olan Efendimiz! Yeryüzünde yaşayanları yargılayıp onlardan kanımızın öcünü almak için daha ne kadar bekleyeceksin?» (Vahiy 6/9-10)

³⁵¹ Dolabani, *a.g.e*, s.21.

³⁵² *a.g.e*, s.33.

³⁵³ Pavlus'tan Timoteos'a Birinci Mektup 2/1-4.

³⁵⁴ *a.g.k.*, http://www.oodegr.com/tourkika/prosefxes/Azizlere_Dua_Etmek.htm#pano, (25/09/2017)

vekilleri gerekse mümin halk çeşitli şekillerde katılıyorsa, nasıl ki Allah'ın eşsiz olan iyiliği yaratıklar üzerine gerçekte çeşitli şekillerde yayılıyorsa, aynı şekilde kurtarıcının eşsiz olan arbuluculuğu, tek bir kaynaktan sonra, yaratıkların farklı şekillerde bir işbirliğini paylaşmalarına engel olmayıp, bunu teşvik etmektedir. Meryem'in bu bağımlı işlevini Kilise tereddüt göstermeden benimsemiştir. Durmadan bunun uygulamasını yapmakta ve arbulucumuzla ve Kurtarıcımızla daha derinden birleşmek için bu ana yardımından yararlısınlar diye, bunu müminlerin sevgisine olumlu olarak sunmaktadır.³⁵⁵

İsa Mesih'in şefaati ve diğer azizlerin şefaati arasında büyük bir farkın olduğuna inanılmaktadır. İsa Mesih'in şefaati özünde değişmeyen ve kalıcı bir şefaet olarak kabul edilirken, azizlerin şefaati ise şahsi bir eklenti olarak düşünülmektedir. Tanrı ile Hıristiyanlar arasında yaptıkları bir aracılık olarak görülmüştür. Çünkü bütün Hıristiyanlar Kilisenin evlatları sayılırlar ve tek bir bedeni oluştururlar. Bu bedenin başı Mesih İsa iken, azizler ise bu bedenin üyeleridir. Nasıl ki insan bedenindeki organlar birbirine yardım etmek zorundaysa, azizlerde kendi kardeşlerine dualarıyla yardım etmek zorundadırlar. Bu ifadeler Tanrı'nın kapısından uzaklaşmak veya başkasını aramak anlamında değil, bir yardımlaşma simgesi Tanrı'ya karşı güçlü bir sevgi bağı göstergesinin kanıtı olarak kabul edilmektedir.³⁵⁶Bütün Hıristiyan kiliselerinde, azizlerin şefaatinin kabul edileceğine ve geçerliliğine inanılmakta ancak Protestanlar şefaate itiraz etmektedirler.³⁵⁷

Kısacası Hıristiyanlık'ta Kutsal Kitab'ın açıklamaları, ataların, peygamberlerin ve salih kişilerin, kilisenin uygulamaları, konsil kararları da göz önünde bulundurulduğunda şefaet ve duanın Hıristiyan yaşamının ayrılmaz parçası olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda herkesin gerektiği gibi saygı göstermesi istenmektedir.

³⁵⁵ İkinci Vatikan Konsili, <http://www.meryemana.net/misc/ikinci-vatikan-konsili>, (24/08/2017)

³⁵⁶ Dolabani, *a.g.e.*, s.10-11.

³⁵⁷ Protestanların şefaetle ilgili itirazları (azizlerin duaları duymadıkları, Pavlus'tan Timoteos'a Birinci Mektup 2/5 deki aracının sadece İsa olması ve azizlere şefaet anlayışının bu ayete ters olması,ölüler ile ilişki kurulmasının kutsal kitapta yasaklanması, neden doğrudan İsa'ya dua edilmiyor gibi) ve bu itirazlara karşı diğer kiliselerin karşı cevapları için bk. *a.g.k.*,http://www.oodegr.com/tourkika/prosefxes/Azizlere_Dua_Etmek.htm#pano, (25/09/2017)

2.5.6. AZİZLERİN ŞEFAATİNİN KABUL EDİLME ŞARTLARI VE GEÇERLİLİĞİ

Hıristiyanlığa göre azizlerin şefaatinin kabul edilmesi için bazı şartlar vardır. Bu şartları şöyle sıralayabiliriz;

1. Tövbe yoluyla
2. Yüce Tanrı'nın iradesine göre olmalıdır.

Dolayısıyla bir Hıristiyan günah işlediğinde bu günahı işlemeye devam ediyorsa onun için yapılan şefaatin kabul edilebilmesi için ilkin tövbe etmesi ve günahlardan uzaklaşması gerekir. Bu şartların sadece azizlerin şefaati için değil, İsa Mesih'in şefaati içinde geçerli olduğu belirtilmektedir.³⁵⁸

Tanrı, Peygamber Yeremya aracılığıyla, günahlarda devam eden –ister vefat etmiş isterse halen yaşamakta olan- kişiler için yapılan şefaati açık bir şekilde reddetmiştir. “Sana gelince, ey Yeremya, bu halk için yalvarma; onlar için ne yakar ne de dilekte bulun; bana yalvarıp yakarma, çünkü seni dinlemeyeceğim.”³⁵⁹

Hıristiyanlık'ta, Tanrı'nın, bir azizin halk için yapılan şefaati reddetmesinin halkın aşırı günah işlemesinden kaynaklandığına inanılmaktadır. Bu konuda bilim adamı olan Bar Salibi şöyle söylemektedir: “Günah işlemeye devam eden biri yalnız şefaati reddedilmekle birlikte, onun için şefaatte bulunan kişilerde azarlanacaktır. Çünkü kendi nefsinin kurtuluşunu önemsemeyen birisi için ricada bulunuyorlar.”³⁶⁰

2.5.7. AZİZLERİN MUCİZELERİ VE HİKÂYELERİ

Hıristiyanlık'ta azizler, harikaların ve mucizelerin birer hizmetkârı olarak görülmekte ve azizlerin sahip olduğu bu güçlerinin Tanrı'nın katkısıyla olduğuna

³⁵⁸ “Eğer tövbe etmezseniz, hepiniz mahvolacaksınız.” Luka 13/5.

Tanrı'nın önünde güvenimiz şu ki, O'nun isteğine uygun ne dilersek bizi ıstır. Her ne dilersek bizi ıstığıni bildiğimize göre, O'ndan dilemiş olduklarımızı aldığımızı da biliriz. Bir kimse kardeşinin ölümcül olmayan bir günah işlediğini görürse, onun için dua etsin. Duasıyla kardeşine yaşam verecektir. Bu, ölümcül olmayan günah işleyenler için geçerlidir. Ölümcül günah vardır, bunun için dua etsin demiyorum. (Yuhanna'nın Birinci Mektubu 5/ 14-16). Ölümcül günahla kastedilen devamlı günahdır.

³⁵⁹ Yeremya 7/16.

³⁶⁰ Dolabani, *a.g.e*, s.28-30.

inanılmaktadır. Bu inanca göre aziz, mucizeleri kişisel olarak, tek başına gösteremez, dolayısıyla mucizeler sadece Tanrı'nın dileğiyle olur.³⁶¹

Mucize gösterme bir azizi tanımlayan temel bir öge olarak görülmüş ve bu mucizelerle azizler toplumu çeşitli yönlerden iyileştirmeye yardımcı olmuşlardır. Şehit olan ilk dönem azizleri bu gruba dâhil edilmemiş, onlardan mucize beklenmemiştir. Çünkü Tanrı adına kendi hayatını feda etmek başlı başına azizliğin bir kanıtı kabul edilmektedir.³⁶²Şehitliğin bir insanı cennete ve azizliğe götürdüğü açık bir şekilde bilinmekteyken, diğer dindarlık çeşitleri, ölümden sonra cennet ikametgâhını doğrulamak için mucizelerin kanıtını gerektirmektedir. Böylece azizlerin yaşamlarındaki mucizevi unsurlar artarak vurgulanmakta: Azizler iyileştirmekte, cinlerden kurtarmakta, kehanette bulunmakta, tabiat unsurlarını hâkimiyet altına almaktadır.³⁶³Bu mucizeleri üç gruba ayırabiliriz. İyileştirmeler, doğa mucizeleri-kehanet ve ileri görüşlülük. En yaygın olanı ise iyileştirme mucizesidir. Aziz vefat ettikten sonrada devam eden bu mucizeyle insanların, hastalık ve şeytandan kurtarılarak azizlerin kendi ruhları ve nurlarıyla dolduklarına inanılmaktadır. Böylece azizin cennette olduğunu, dünyadaki yandaşlarıyla iletişim kurduğunu kanıtlanmaktadır.³⁶⁴

İyileştirici güce sahip olan Azizlerin kalıntıları mucizevi bir kaynak olarak kullanılmıştır. Mesela Rahibe Teresa'nın madalyası otuz yaşındaki mide kanseri hastası bir kadını iyileştirmiştir.³⁶⁵Bu konuda Yeni Ahit'te Tanrı'nın Pavlus aracılığıyla mucizeler gerçekleştirdiği ifade edilerek şöyle deniliyor: “Tanrı, Pavlus'un eliyle olağanüstü mucizeler yaratıyordu. Şöyle ki, Pavlus'un bedenine değmiş olan mendiller ya da peşamallar hasta olanlara götürüldüğünde, hastalıkları yok oluyor, kötü ruhlardan çıkarılıyor.”³⁶⁶ Bu cümle bize Hristiyanlıktaki bu inancın Kutsal Kitap'tan kaynaklandığını göstermektedir.Aynı şekilde diğer mucize çeşitleri de Kutsal Kitap kaynaklıdır.

³⁶¹ Polat, *a.g.e.*, s.209.

³⁶²Polat, *a.g.e.*,s.108

³⁶³Robert L.Cohn, *a.md.*,2.

³⁶⁴Polat, *a.g.e.*, s.205.

³⁶⁵*a.g.e.*, s.195.

³⁶⁶ Elçilerin İşleri 19/11-12.

Ölümlere hayat verme, kötü ruhları defetme³⁶⁷ ve şeytan çıkarma da azizlerin iyileştirici mucizeleri arasında sayılmaktadır. İsa Mesih'in İncillerde de yer alan bu mucizelerinin ondan sonra havarileri takip etmiş³⁶⁸ ve onların "İsa Mesih adına" tedavi etme ve cin çıkarma mucizeleri üzerinde çalıştıkları görülmüştür.³⁶⁹ Petrus, topalları ve felçlileri iyileştirip ölümleri hayata döndürürken³⁷⁰, İstefan ve Filipus halk arasında büyük mucizeler ve işaretler göstermektedir.³⁷¹ Petrus'un "gölgesi"nin bile iyileştirme gücüne sahip olduğuna inanılmaktadır.³⁷² Elçilerin İşleri kitabında Pavlus da büyük keramet sahibi olarak sunulmaktadır: Listra'daki bir kötürümü iyileştirmiş³⁷³ İsa Mesih adına bir şeytan çıkarmış³⁷⁴ ve yüksek ateş ve dizanteri hastası olan Publius'un babasını ellerini onun üzerine koyarak iyileştirmiştir.³⁷⁵ Pavlus'un vücuduna dokunan mendillerin ve önlüklerin bile hastalık ve şeytan çıkarmayı iyileştirmede etkili olduğuna inanılmaktadır.³⁷⁶ Elçilerin İşleri 13/ 4-12'de ise Pavlus, Yahudi sihirbaz Baryeşu -büyücü anlamına gelen diğer adıyla Elimas- üzerindeki üstün sihirbazlık becerilerini göstererek vali Sergiyus' u etkilemiştir.³⁷⁷ İsa sonrası Havarilerle devam eden mucizeler, havariler sonrası da azizlerle devam etmiştir. Mesela, Aziz Molua'nın dilsiz bir kıza üfleyerek konuşmasını sağladığına, azizin kutsal bir öpücüğü ve tükürüğünün cüzzamı iyileştirdiğine inanılmaktadır. İkinci grupta yer alan azizlerle ilgili doğa mucizeleri, nehirlerin veya göllerin dibinde günlerce havasız kalabilmeleri, gölleri ve nehirleri kurutabilmeleri, su üstünde yüzebilmeleri, şiddetli yağmur altında bile ıslanmamaları bunlar arasındadır.³⁷⁸ Üçüncü grupta yer alan ileri görüşlülük ile ilgili mucizeleri ise, insanların akıllarından geçenleri bilebilme, yaşlarından beklenmedik olgunluğa sahip olma(anne karnında konuşma, doğar doğmaz yürüme, konuşma

³⁶⁷ Egzorsizm olarak adlandırılır. Bir kişi canlı veya nesneden kötü ruhların uzaklaştırılmasıdır. Bu uygulamada kötü ruhlar dua yolu ile kovulmaktadır. Mesih İsa, Kutsal Elçileri ve azizler, Tanrı Hizmetkârları tarafından uygulanmış dualardır. (EK-4)

³⁶⁸ Elçilerin İşleri 2/43, 5/12.

³⁶⁹ Elçilerin İşleri 3/6, 16/18; Ayrıca bkz. 19/ 13-17.

³⁷⁰ Elçilerin İşleri 3/ 10, 9/32-35, 9/ 36-43.

³⁷¹ Elçilerin İşleri 6/8-15, 8/ 5-7.

³⁷² Elçilerin İşleri 5/15.

³⁷³ Elçilerin İşleri 14/ 8-10.

³⁷⁴ Elçilerin İşleri 16/18.

³⁷⁵ Elçilerin İşleri 28/8.

³⁷⁶ Elçilerin İşleri 19/11-12.

³⁷⁷ Manabu Waida, "Miracles", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987, IX, 547.

³⁷⁸ Polat, a.g.e, s.207-208.

gibi), ziyaretine gelecek olan kimselerin sayısını daha onlar gelmeden bilme olarak sayabiliriz.³⁷⁹

Nasıl ki azizlerin kutsal güçleri, bıraktıkları kutsal emanetlerde, kalıntılarda ve eşyalarda gizli ise, iman güçleri de onların şehitlik ve kahramanlık hikâyelerinde gizlidir. Çünkü azizlerin hikâyelerini dinlemenin, Hıristiyanları cesaretlendireceği, onlardan ilham almalarını sağlayacağına inanılmaktadır. Eğitim araçları olarak görülen azizlerin hikâyeleri bir mektup şeklinde oluşturulmakta ve toplumdaki topluma aktarılmaktadır. Anlatılan bu hikâyeler, Hıristiyanlığın ilk yıllarında zulme karşı insanların imanını sürekli güçlü tutmuştur.³⁸⁰ Hikâye ve kült tarzında olan bu şehitlerin menkıbeleri şehitleri övmekte ve kötülüğü ortaya çıkarmaktadır.³⁸¹

2.5.8. AZİZLER GÜNÜ VE KUTLANMA SEBEBİ

Katolik Hıristiyanlık'ta 1 Kasım, dünya azizler günü olarak kutlanmaktadır. Azizler günü bilinen ya da bilinmeyen bütün Hıristiyan azizler için kutlanan gündür. Batı kiliselerinde 835 yılından beri 1 Kasım da kutlanan bu gün, Doğu Kiliselerinde ise IV. yüzyıldan beri Pentekost sonrası ilk Pazar günü kutlanmaktadır. Bu gün hala bu şekilde kutlanmaktadır. Katolik Kilisesi'nin resmi takvimi yılın her günü değişik bir azizi kutlamakta, bir azizin kutlamasını yapmaktadır. Bunlara ilave olarak birkaç yüz aziz daha vardır. Birçoğu genellikle unutulmuş ve yüzlerce fazlası da bu ruhani ayrıcalık listesine dâhil olmayı beklemektedir. Kasımın ilk gününün "Tüm Azizler Günü" olarak kutlanmasının sebebi listede yer alan ya da yer almayan tüm azizlerin tamamına bir yer ayırmak içindir.³⁸² Azizler gününün kutlanma sebebi ise şöyle açıklanıyor: "Onları anıyoruz ki, onlar da Tanrı huzurunda bizleri ansınlar. Çünkü azizler, yaşamakta saygın, sevimli ve Allah'a çok yakındırlar. Onun emirlerini fiilen uyguladıkları ve onu kalpten sevdikleri için Allah onların dileklerini ve ricalarını

³⁷⁹ Polat, *a.g.e.*, s.208-209.

³⁸⁰ *a.g.e.*, s.210. Şehitler Menkıbesi. Hıristiyan şehitlerin resmi kayıt defteridir. Hıristiyan inancı gereği acı çekerek şehit olanların şehitliklerini anlatan bireysel 'Tutkular' dan farklı olarak Şehitler Menkıbesi kollektif (ortak) bir yapıdadır. En eskileri takvimlerdi, sadece şehidin adı ve şehit olduğu yerin adı festival gününün altına yazılırdı. Daha sonraki 'tarihsel' menkıbeler, özellikle de Bede (c. 730), Florus of Lyons, Rabanus, Ado ve Usuard (hepsi 9'uncu yy), çeşitli değerli kaynaklardan şehit öyküleri eklemektedirler. Şehitler Menkıbesini günün ilk saatlerinde koruyla okuma uygulaması Metz'in Chrodegang'ı ve 817 Aachen Capitula'da şart koşulmuştu ve son zamanlara kadar da dini evlerde öğretici olmuştur. Bk. F.L.Cros-E.A.Livingstone ed., *a.g.e.*, s.882.

³⁸¹ Samuel Z.Klausner, *a.md.*, 235.

³⁸² Polat, *a.g.e.*, s.227

kabul etmektedir.”³⁸³. Ayrıca II.Vatikan Konsili kararları arasında da azizlerin saygıyla anılması, azizlerin dünyadan cennete geçişlerinin kutlanması konusu yer almaktadır.İkinci Vatikan Genel Konsili’nde, Lumen Gentium yasasında geniş bir şekilde ele alınan Sacrosantum Concilium yasasının (1963) kısa bir pasajından bahsedilmektedir. Bu pasajda dini yarıllıkta azizlerin anılması konusunda şu karara yer verilmiştir:

1258 :Kilise, şehitlerin ve diğer azizlerin anısına ayrılmış yıllık devir günlerine de yer vermiştir. Tanrı’nın lütfuyla mükemmelliğe yükseldiler ve zaten ebedi kurtuluşa sahip oldukları için cennette Tanrı’yı mükemmel bir şekilde övdüler ve bizim için dualar ettiler. Bu azizlerin dünyadan cennete geçişlerini kutlamak suretiyle, Kilise, Mesih ile birlikte acı çekip beraber övülen azizlerce elde edilen paskalya gizemini ilan eder; onları inananlara örnek olarak önerir, Mesih aracılığıyla ve onların erdemleri aracılığıyla Tanrı’nın lütfunu ister.³⁸⁴

Günümüzde de Katolik Kilisesi resmi takvimine göre yılın her günü değişik bir azizin kutlaması yapılmaktadır. Bu azizler takviminde bayramlar çeşitlere ayrılmaktabayramlar, büyük bayramlar, anma günleri ve sadece bazı kiliselerce kutlanan büyük bayramlar yer almakta ve kutlanmaktadır. Katoliklerin kutlamakta oldukları bu bayramlardan sadece Ocak ayında yer alan azizler ve bayramları şu şekildedir:³⁸⁵

01. Tanrı’nın Annesi Meryem’in Bayramı(Büyük Bayram)
- 02.Azizler Basilius(Kayserili), Gregorius(Nazianzlı) (Anma)
03. Çok Kutsal İsa’nın ismi (Anma)
- 04.Mutlu Angela (Foligno’lu), Dul Kadın
06. Epifanya Bayramı (Büyük Bayram)
- 07.Aziz Karlo (Sezzeli)
11. Aziz Tomas (Cori’li)

³⁸³ Dolabani, *a.g.e.*, s.25-28.

³⁸⁴ J.Neuner, S.J.-J.Dupuis, S.J.,*a.g.e.*,s.363. ayrıca aynı konu için bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, s.621.

³⁸⁵*Tanrı’ya Övgü Duaları (Roma Usulüne ve Fransiskan Takvimine Göre), Noel’e Hazırlık ve Noel Devresi*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 2007, I, 20.

- 12.Aziz Bernardus (Corleone'li)
16. Aziz Berardus ve Kardeşleri (Anma)
17. Aziz Antonius, Keşiş (Anma)
- 19.Azize Eustochia Kalafato (Messina'lı)
- 21.Azize Agnes (Anma)
24. Aziz Françiskus De Sales(Anma)
- 25.Aziz Pavlus'un İhtidası (Bayram)
- 26.Azizler Timoteus ve Titus (Anma)
- 28.Aziz Thomas, Aquino'lu (Anma)
- 30.Azize Giacinta Mariscotti (Anma)
- 31.Aziz Yuhanna Bosko(Anma), (Salesyenler için büyük bayram)

Bu listede yer alan her aziz için hemen her kilisede o azize özel bir ayin yapılmakta, dualar edilmekte(EK-5), kabri ziyaret edilip çiçeklerle süslenmektedir. Akşam saatlerinde ise aziz adına yapılan kilisede esas büyük ayin icra edilmektedir. Bu ayinde azizin hayat hikâyesi, faziletleri, kahramanlıkları ve örnek olacak dini hayatı anlatılmaktadır. Ayin sonunda ise, günü kutlanan azize ait bazı kalıntılar-kemikleri, saç teli, kullandığı eşyalar ve giysileri vb.-ziyarete açılmakta,ayine katılan cemaat kuyruk halinde bu kalıntının yanına gelmekte, bazıları önünde haç çıkararak ona dokunmakta, onu öpüp özel eşyalarını sürmektedir. Böylece kutsiyet kazandıklarına inanmaktadırlar. Bu uygulamayla kutlama sona ermektedir.³⁸⁶ 1 Kasım da yapılan törenlerde ise her bir azize yapılan kutlamalardan farklı olarak, dualarda tek bir aziz ismi zikredilmemektedir.(EK-6)

1 Kasım, Azizler Günü, Azizler Yortusu olarak da bilinmekte ve tüm azizler bu günde anılmaktadır. 2 Kasım (Tüm Ruhlar günü) ise, Azizler yortusu ile sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Azizlerden sonra, cennete gelmeden önce temizlenip, arınmaları için cennet ile cehennem arasındaki Araf'ta bekleyen "zavallı ruhlar" anılmaktadır.

³⁸⁶ Polat, *a.g.e.*, s.230.

Geleneksel olarak dualar edilmekte (EK-7) ve mezarlar ziyaret edilmektedir.³⁸⁷Bu günün sonunda ölülerin Azizlerin Cemaatine katıldığına inanılmaktadır.³⁸⁸

Bu gibi kutlamalar Hıristiyanların, her türlü sıkıntılarında yanlarında olup maddi ve manevi yardım eden azizlerin hep yanı başlarında olmalarını istemelerinden, dostluklarını elde etme, mutluluklarına ortak olma düşüncelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu günler dini yönünün yanında eğitim amacı da taşımaktadır. Bu günlerde yapılan ayinlerle azizin hayatı, örnekliği anlatılarak halk bilgilendirilmekte, azizce bir hayat teşvik edilmektedir.³⁸⁹

2.6. MERYEM'İN KURTULUŞTAKİ ROLÜ

2.6.1.MERYEM KÜLTÜ VE ORTAYA ÇIKIŞI

Hıristiyanlık'ta Meryem'in şahsiyeti İsa'nın şahsiyetine bağlıdır. İsa tanrının oğlu diye adlandırılmakla kalmayıp, Tanrı'nın hulul ettiği bir oğul Tanrı olarak, üçleme içine oturtulduğunda Meryem göz önünde bulundurulmamıştı. Halk içinde çeşitli putperest etkiler, eski alışkanlıklarla Meryem'e saygının üstündeki bağlılığın giderek artması ve teologların zaman zaman şikâyetine hak verdirecek ölçülere gelmesi, bir konsil de ona Tanrının Annesi lakabının verilmesi, putperest dinlerdeki Büyük Tanrıça- Ana Tanrıça, müennes elemana ihtiram adetlerinin yeniden gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu karardan sonra yapılan resim ve heykellerde bile bu anlayışın izleri görülmektedir.³⁹⁰

Meryem'e karşı bu saygının yer yer, zaman zaman ölçüsüz bir hale dönüşüp günümüze kadar sürmesinde ana tanrıça kültüne bağlı elemanların etkisi olmuştur. Meryem'e bir Ana Tanrıça gibi davranılmış ona eski tanrıçaların bazı özellikleri verilmiştir. En önemlisi, İsis'in lakabı "*Tanrının Anası*" ona, hem de bir konsil tarafından verilmiştir.(EFES 431) Meryem'e verilen "*Cennet Kraliçesi*"lakabının kaynağı İsis olduğu gibi, İsis'te Meryem de öldükten sonra dirilmektedirler. Meryem'e aşırı ilgi duyulan yerler, genellikle ana tanrıça kültürünün küllerinin sıcak

³⁸⁷ Viyana Belediyesi, Kasım 2018- Kùltürler arası

Takvim,<https://www.wien.gv.at/tr/birarada/entegrasyon/takvim/kasim.htm>, (23/08/2017)

³⁸⁸ Aydın, "*Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*", s.43.

³⁸⁹ Polat, *a.g.e*, s.233.

³⁹⁰ Günay Tümer, *Hıristiyanlık Ve İslam da Hz. Meryem*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011. s. 128.

kaldığı yerlerdir. O ana tanrıça ile ilgili kutsal yer, tapınaklar, gelenekler, legendler, kültürel miras, sanat eserleri zamanla eski alışkanlıkları su üstüne çıkarmıştır. Meryem’le ilgili bir kült doğmuş, gelişmiş ve geride belli belgeler bırakmıştır. ³⁹¹

Meryem’e tapınmaya kadar götürülen bu Meryem Kültü’nün teolojik kaynakları İncillere, kilise babalarının görüşlerine, ilk Hıristiyan konsilleri olan I.İznik, (325) ve Efes (431) konsil kararlarına ve özellikle Apokrif İncillerin beyanlarına bağlı olarak gelişmiştir. Kanonik İnciller (Resmi İnciller), Meryem’le ilgili kısa ve öz bilgiler verirken; kilise babaları ve Apokrif İnciller, Meryem konusunda duygusal ve abartılı nakiller sunmaktadır. ³⁹²Miladi II. asır Gnostisizm etkisiyle oluşan Meryem ve İsa’nın çocukluğu konusunda dikkat çekici bilgiler sunan Apokrif eserleri ortaya çıkarmıştır. Bunlardan biri hatta en önemlisi, Meryem Kültü’nün yayılmasını sağlayan ve Meryem’e tapınmaya kadar götüren *Yakub’un Protevangilindeki (Yakubun İlk İncili)* ³⁹³ bilgilerdir.

Bu şekilde Meryem’e gösterilen olağanüstü ilgi, Hıristiyan Kilise muhitlerini çok erken dönemde, bu inanca teolojik bir zemin hazırlamaya kadar zorlamış. Meryem oğlu İsa’nın tabiatı, özü ve ulûhiyeti konularında çok erkenden başlayan Kristolojik tartışmalar, Hıristiyanlık’ta ciddi bölünmelere sebep olmuş ve bunların çözümü için ilk ökümenik konsil olan I.İznik Konsili 325 yılında Roma İmparatoru Konstanti’nin ve Papalığın gayretleri ile İznik’te toplanmıştır. Bu konsilde kabul edilen İsa’nın Tanrı ile aynı cevherden olması sıfatı, İsa’nın Tanrılığının kabulünü resmileştirmiş. İsa bu konsilde Tanrı kabul edilince, annesi Meryem’in durumu da teolojik olarak dikkat çekmeye başlamıştır. Bu konu ile ilgili 431 de toplanılan Efes Konsili’nde Kristolojik açıdan iki önemli karar alınmıştır.

1. İsa’da insani ve ilahi iki tabiatın ayrı olarak varlığı resmen kabul edilmiş

2. Meryem’in “*Tanrı Annesi*” olarak *Theotokos* sıfatına sahip olduğu ve Meryem’in, sadece İsa’nın insaniyetinin değil, ulûhiyetinin de annesi olduğu kabul

³⁹¹ Tümer, *a.g.e.*, s.133-135.

³⁹² Mehmet Aydın, “I.İznik ve Efes Konsilleri Doğrultusunda Hıristiyanlıkta Hz.Meryem Kültünün Gelişimi”, *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Konya, 2015, sy. 20, s. 10.

³⁹³ Meryem’in anne ve babasının adları Hanne ve Joachim olması, 3-12 yaşlarında mabetteki hayatı, bakireliği, nişanlandıklarında Yusuf’un yaşlı ve başka kadından olan oğullarıyla dul olması gibi. Bk. Tümer, *a.g.e.*, s.39.

edilmiştir.³⁹⁴Böylece Hıristiyan halk tarafından Meryem'e gösterilen aşırı ilgi de resmi kilise tarafından benimsenmiştir. Resmi kilisenin Meryem'e verdiği "Tanrı Annesi"³⁹⁵mertebesi halk arasında Meryem'in tanrısallığına da inanmayı kolaylaştırmıştır. Çünkü Tanrı annesi olan birinin, Tanrı olmasına inanmak kadar mantıklı bir şey olamazdı.³⁹⁶

Hem resmi kilise muhitlerinde hem de genel Hıristiyan halk vicdanında tapınma derecesinde Meryem'e gösterilen kült ve saygı, ilk Hıristiyan asrından sonra, gün geçtikçe daha da gelişmiş ve genel Hıristiyan kilisesinde Hıristiyanlıkla bütünleşen bir Hıristiyan dini eylemi haline gelmiştir. Miladi I. yüzyıldan itibaren, kilise babalarının da ciddi şekilde desteklediği Meryem Kültü Havva ile Meryem'in mukayese edilerek, insanlığın kurtuluşundaki çok önemli bir yere oturtulmuştur. Meryem'in sürekli bakireliğini savunan ilk kilise babaları arasında Saint Epiphane (315-403) doğumdan önce, doğum anında ve doğum sonrasında bakire olduğunu savunmaktadır.³⁹⁷Meryem'in ruhta ve bedende olan bu bakirelik hali, mütevâzi bir hayat sürdürdüğünün ve saf bir kalbinin olduğunun, bu kusursuzluğuyla ve bu iffetliliğiyle, kendisine dua edenlerin dileğini dilediği her an oğula ve babaya ulaştırabilme ayrıcalığına sahip olduğunun kanıtı haline getirilmiştir. Bakire doğumuyla Tanrısal bir varlık olduğunu kanıtlayan Meryem'in günahsızlığıyla ve günahattan korunmuş haliyle, ayrıca dua ve oruç yönelişiyle, dileklerinin oğul ve baba tarafından geri çevrilmeyeceğine hükmedilmiştir. Duaları asla reddetmeyen, günahkârdan yüz çevirmeyen, yardımını hiç kimseden esirgemeyen Meryem, günah çaresizliği ve kurtuluş ümidi arasında kalan bütün insanlar için, bu şefkat ve merhametiyle giderek daha fazla aracılık işlevini üstlenir olmuştur.³⁹⁸

Kilise babaları devrinde azizlere, bu arada bilhassa Meryem'e saygının doğup gelişmesi büyük önemi olan bir keyfiyetti. Azizlere saygının ilerlemesi ve bunu

³⁹⁴ Aydın, a.g.m., s.10.

³⁹⁵ Orijen *Tarıya doğum veren şekilde* Kilisenin tanrının annesi deyimini kullanmadan önce kabaca ilk kullanan kişidir. Bk. Tümer, a.g.e, s.41.

³⁹⁶ Maide 116 "Ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara beni ve anamı, Allah'tan başka iki Tanrı bilin" diye sen mi dedin " ayeti de buna işaret etmektedir.

³⁹⁷ Aydın, a.g.m., s.10.

³⁹⁸ Kürşat Haldun Akalın, "Göğün Kraliçesi İsis'in Geri Dönüşü: Hristiyanlık'ta Meryem Ana Tapınması," *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi (İLTED)*, 2016, sy., 45, s.90.

gösteren şekli nitelikler daha sonraki yüzyıllara ait olsa da her gelişmenin mutlaka bir başlangıcı vardır. Kelly, azizlere saygının şehitlik kültürüyle başladığını söyleyerek; Önce bu inanç kahramanlarının cesedinin, eşyasının korunması, doğum yıldönümlerinin kutlanması ile başlayan akımın, sonraları onların yardım ve dualarına başvurma haline dönüştüğünü ve III. yüzyılın şehadetiyle onların şefaatine inanma noktasına geldiğini ifade etmektedir. Origen ise, dua vasıtasıyla Cennetteki Kilise yeryüzündeki Kiliseye yardım eder fikrini ilerleterek “Azizlerle irtibata” başvurmuştur. IV. yüzyılda, kült azizlerden başka ruhani mürşitler, zahitler, virjinler (bekâr rahipler) gibi diğer Hıristiyanları da içine alacak bir genişlik kazanmıştır. Aynı yüzyıl ortasında Kudüs’lü Cyril’e göre (ö.386), peygamberler, patrikler, havariler ve şehitler liturji de şöyle anılmıştır; “ Onların duaları ve şefaati ile Tanrı niyazlarımızı kabul eder.”. J. Chrysostom (ö.407) da “Tanrı insanları cezalandırdığı zaman, onlar azizlere başvurmalıdır. Çünkü onlar Tanrı’ya etkili geçittirler.” der. Sonraki yüzyılda ise büyük Leo, (ö.461) dualarda Kilisenin sırdaşlığı ve azizlerin yardımını, Allah tarafından belirlenmiş bir örnek ve Hıristiyanlara bir sığınak olarak övmüştür. Augustin(ö.430) ve İskenderiye’li Cyril (ö.444) tarafından ilan edilen görüş ise, aziz ve şehitlerin hakkının bağlılık, saygı olması, ibadetin ancak Allah’a yapılmasıdır. Theodoret (ö.457)’da, Hıristiyanların azizlere Tanrı gibi yalvarmamaları gerektiğini belirtmektedir.³⁹⁹

Meryem’e Hıristiyanlık’ta diğer kadınlar ve bütün azizler arasında İsa’dan aşağıda, fakat diğerlerinin hepsinin üstünde bir değer verilmektedir. Bakire Meryem, azizlerin en üstünü olarak daha sonra dindarlığın bir objesi ve kült haline gelmiştir. Özellikle Roma Katolik Kilisesinde - masumluk düşüncesi ve Meryem’in göğe kabulü gibi-dogma haline gelmesi bunun bir göstergesidir.⁴⁰⁰ Azizlere saygı ve bağlılık, bilhassa onun şahsiyetinde çok mesafe almıştır. Önce doğrudan Tanrı’nın adına yapılırken ilkin ona Efes’te kilise ithaf edilmiş, sonra bunu diğerleri takip etmiştir.⁴⁰¹

Meryem kültürünün gelişmesinde Apokrif İncillerin de önemli rolü olmuştur. Çocukluk İncilleri olarak da isimlendirilen İnciller Meryem Kültü’nün yerleşmesine

³⁹⁹Tümer, *a.g.e.*, s.43.

⁴⁰⁰ John Reumann, “Mary”, *The Encyclopedia of Religion*, ed.Mircea Eliade, New York, 1987,IX, 249.

⁴⁰¹ Tümer,*a.g.e.*,s.42-43.

sebepe olmuştur. Özellikle *Yakub'un Protevangilidi*ğer çocukluk İncillerine de kaynaklık teşkil etmiştir.⁴⁰²

Miladi II. asır gibi, Hıristiyanlığın daha başlangıcında, Meryem'e gösterilen olağanüstü bu ilgi, gün geçtikçe Hıristiyan halkı tarafından yüceltmeye devam etmiştir. IV. yüzyılın sonuna doğru İstanbul'da toplanan I. İstanbul Konsili'nin de (381) "İsa'nın, Kutsal Ruh'la, Bakire Meryem'den beden aldığı, Tanrının biricik oğlu olduğu" resmen kabul edilmiştir. Hemen Efes Konsili'nden sonra, bir tanesi de Efes'te olmak üzere, Meryem'in adına ithaf edilen kiliselerin sayısı artmış, onun için düzenlenen yortular çoğalmış, adı tedricen liturjiye girmiştir. Doğrudan onun adına ilk yortular V. yüzyılda Bizans'ta başlatılmıştır: Haber Yortusu (Anunciation) ve Meryem'in Bakireliğini Anma. Her iki yortu, Meryem'in inkarnasyondaki önemli rolünü kutlamaktadır. 600 yıllarında Meryem'in gözlerini yumması ve 50 yıl sonra doğumu ve mabette hazır bulunuşu kutlanmaya başlanmış, Mabede gidiş ilk Kudüs'te başlatılmıştır. VII. yüzyılda Müslümanlar Kudüs'ü alınca oradan göceden keşişler, batıya dört Bizans yortusu götürmüşler: Haber, Doğum, Göz Yumma ve Mabette Hazır Bulunuş. Sonuncusu, Roma'da Temizleme Yortusu adını almıştır. Batıda bu yortu, onun kutsallık ve iffetinin sırrını kuvvetle duyuran bir dini tören olmuştur.⁴⁰³

Bugün doğu da batı da her yerde Hıristiyanlık'ta Meryem'le ilgili kutlanan beş yortu vardır. Bunlar doğum günü (8 Eylül), mabede gidişi (14 Şubat), meleğin müjdesi (25 Mart), günahsızlığı (8 Aralık) ve cennete alınması (15 Ağustos) ile ilgili dini merasimlerdir.⁴⁰⁴ Ayrıca 30 yortu daha var ki Katolikler bunları kutlarlar: Meryem'in günahsız kalbi, Lourdes'in Meryem Anası, Meryem'in Analığı, Kraliçe Meryem, Meryem'in Kutsal Adı vb.⁴⁰⁵

Efes Konsili'nden itibaren Meryem'e saygının ötesinde bir bağlılık gittikçe artıp ikonlara tapınmaya dönüşünce ayrı bir çıkışın ikonikastlar tarafından VII. yüzyılda başlatılmıştır. Bizans ikonografisinde Meryem önemli bir yer almaktaydı. İkonların konuştuğu, hareket ettiği, hastaları iyi ettiği, kuru kuyuların suyunu

⁴⁰² Aydın, *a.g.m.*, s. 12.

⁴⁰³ Tümer, *a.g.e.*, s.54.

⁴⁰⁴ Ömer Faruk Harman, "Meryem", *DİA*, Ankara, 2004, XXIX, 240.

⁴⁰⁵ Tümer, *a.g.e.*, s.142.

yenilediğine inanılmakta, bu sebeple öpülmekte, çiçeklerle süslenmekte, buharlanmakta idi. ⁴⁰⁶İmparator Leo III, 725'te bu imaj tapınmasını yasaklamış, Meryem kültü bir sarsıntı geçirmiştir. 787'de ise İznik deki (Nicea) 7. Konsil ikonlara saygı gösterileceğini, fakat tapınılmayacağını açıklamıştır.⁴⁰⁷

Daha sonraki dönemlerde Meryem Kültünün, Hıristiyan halkın vicdanında Meryem'in, Hıristiyanlara ve şeytanlara karşı da koruyucu bir özelliği olduğu kabul edilmiştir.IV.yüzyılda yazıldığı sanılan bir papirüs parçasında Meryem'e şöyle valvarılmaktadır: “ Tanrı'nın anası, dualarımızı işit, bizi musibette ihmal etme, bizi tehlikeden kurtar.”⁴⁰⁸Ayrıca şeytanla bir anlaşma yapan fakat Meryem aracılığıyla bağışlanan Theophilus hakkındaki efsane de onun aracılık etme gücüne dair bir işaret olarak kabul edilmektedir.⁴⁰⁹VII.yüzyıldan itibaren ise, Hıristiyan marşlarında, Meryem Orduların Generali olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

2.6.2.MERYEM'İN ŞEFAATİ VE DUADA ARACI KABUL EDİLMESİ

Ortaçağa gelindiğinde ise artık kiliseleri çocuklu bir Meryem heykeli süslemeye başlamış ve Meryem bir kraliçe statüsüne kavuşmuştur. Hatta Meryem Hıristiyan dualarına karıştırılmış, Saint Bernard(ö.1153), Meryem dualarına, Neşideler Neşidesi'nin erotik cümleleri biçimini vermiş ve İncil Metinlerindeki muhtevayı Meryem'e metafor olarak uygulamıştır. Bernard “İsa bizden her şeyi Meryem Vasıtasıyla ister” diyerek Meryem'in şefaathçi özelliğini belirtmektedir.Meryem'in yargılama günü şefaati ile ilgili anlatılan mitolojide, yargılama gününde yargılamayı seyretmekte, kendisine yakarmış ruhları daha ilk bakışta derhal tanımakta, kendisine bir kere dahi olsa el açıp dua etmiş kimseleri

⁴⁰⁶ Ekrem Sarıkçıoğlu'na göre Hıristiyanlık günümüzde bir putlar ve ikonlar yığındır. Ortodoks dünyası, ikonların tasvir ettiği azizlerin ruhlarının ikon içinde hazır olduğunu kabul eder, İsa ikonasının ise ulûhiyetine inanır ve önlerinde dua eder. Katolik dünyasında ise kiliselerdeki Aziz heykellerinde, azizlerin ruhlarının varlıkları kabul edilir önlerinde kurbanlar sunulur ve dua edilir. Hatta komünyon ayininde her iki mezhepte takdis vasıtasıyla ekmek ve şarabın tanrılaşığına, içinde ilahî ruhu muhafaza ettiğine inanır. Hidayet Işık, “Fahrettin Razi'nin Din Anlayışı İçerisinde Putperestliğin Yeri ve Putperestlikle İlgili Verdiği Bilgiler”, *Dinler Tarihi Araştırmaları II*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara, 2000, s.39-40.

Ayrıca Meryem'e ve azizlere hitaben yapılan duaların, putperestlik olduğu gerçeği açıktır: (1) Onlar tam olarak aynı türdendir ve Tanrı'ya hitaben gönderilenlerle aynı şartlarda dile getirilir; (2) Tanrı'ya ibadet etmenin normal seyrinde sunuluyorlar; (3) Diz çökmüşlerdir Ve (4) sunulan duaların büyük kısmını oluşturuyorlar. Bk. Boettner, *a.g.e.*,s.149-150.

⁴⁰⁷ Tümer, *a.g.e.*, s.55-56.

⁴⁰⁸ *a.g.e.*, s. 51.

⁴⁰⁹ John Reumann, *a.md.*,251.

aracılık şefkatiyle korumakta, bu yargılama gününde oğul (İsa) ile barıştırmakta ve Babadan (Tanrı'dan) merhamet dilemektedir.⁴¹⁰ Ayrıca Meryem, “Günahkârların Koruyucusu” olarak kıyamette İsa ile olan şefaathâlinde, suçlanan günahkârların kurtuluşu için adalet terazisini devirecektir.⁴¹¹

Hıristiyan Batı, çok sayıdaki Kilise ve Katedrali, Meryem'e tahsis etmiştir. Mesela Notre Dame ve Notre-Dame du puy-en Velay, ortaçağda ve Rönesans döneminde Hıristiyanların Hac yeri olarak kabul edilmiştir. Hamayil yortusu, ziyaret yortusu, Meryem Ananın Kederleri Yortusu gibi zincirleme devam eden yortular başlatılmış, Meryem *Meryem Tesbihi*⁴¹² olarak, Hıristiyan zikir dualarına eklenmiştir. Bunu önce Cistercien tarikatı başlatmış, sonra da Dominicainler, XVI. yüzyılda (1571) dini bir bayrama dönüştürmüşlerdir. Çünkü Meryem heretik düşmanlara karşı yürütülen mücadele de, Hıristiyanlara ortak olmaktadır. Batı Hıristiyanlığı, XIII. yüzyıldan itibaren, Meryem'le ilgili olarak Mayıs ayına çok önem vermeye başlamış ve bunu bir takım kültürlerle beslemiştir. XIII. yüzyılda, Mayıs ayı, *Meryem Ayı* olarak kutlanmaya başlanmış ve bir aile bayramı haline gelmiştir. Papa VII. Pie, 1815'te bu kültü, resmen bir Katolik kültü olarak tasdik etmiştir.⁴¹³

XIX. yüzyılda, Meryem Tesbih'i Katolik dindarları arasında yaygınlığını korumuştur. Bugün özellikle Katolik ve Ortodoks geleneğinde tesbih özel dualar eşliğinde kullanılan, Tanrı'ya yaklaşıtııcı bir dini nesne hüviyetine sahiptir. Protestanlarda ise tesbih geleneği yoktur.⁴¹⁴ Meryem'in bazı şahıslara görünmeleri

⁴¹⁰Kürşat Haldun Akalın, “Göğün Kraliçesi İsis'in Geri Dönüşü: Hristiyanlık'ta Meryem Ana Tapınması”, *İLTED*, Erzurum, 2016/1, sy. 45, s.101.

⁴¹¹Maksude Kurt Fidan, “Ana Tanrıçalardan Bakire Meryem'e: Kadının Mitolojik Öyküsü”, *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı- IV*, İstanbul, 2013, s.936.

⁴¹² Tesbih kelimesi, rosary/ rosarie kelimesinden gelmektedir. Bu kelime Hz. Meryem'in güllerden oluşan tacını ifade etmektedir. Tesbih'in gülle ilişkilendirilmesi Hıristiyanlıkta gülün bakire Meryem'in sembolü oluşundan kaynaklanmaktadır. Ayrıca gülün kırmızı rengi İsa'nın kanını temsil etmektedir. Umumiyetle Hıristiyanlıkta tesbih geleneği ilk Haçlı Seferleri sonrasında XII. Yüzyıldan itibaren Aziz Dominikle başlatılır. Buna göre Albililer'e karşı Aziz Dominik'in savaşı sırasında Kutsal Meryem ona görünmüş ve tesbih vererek tesbihle nasıl dua edeceğini öğretmiştir. Ancak IV. Yüzyıldan beri özellikle manastır çevrelerinde tesbih kültürünün var olduğu söylenir. Kürşat Demirci, “Tesbih”, *DİA*, İstanbul, 2011, XL, 532.

Tesbih duasında, Belirli dualar belirli sayıda okunur, tefekkür yapılır. Üç grup tefekkür vardır: sevinçli, kederli ve ihtişamlı. Tümer, *a.g.e.*, s.142.

⁴¹³Aydın, *a.g.m.*, s. 14.

⁴¹⁴*a.g.m.*, s.15.

de, sürekli canlı tutulmuştur. Meryem'in ihtiyaç anında ve karanlık zamanlarda fazilet yolunu takip edenleri cesaretlendirmek için onlara görüldüğüne inanılmıştır. Hatta Meryem'in bu görünmesinin birden fazla olduğu iddia edilmektedir. Bazı durumlarda ise Meryem'in heykellerinin göz kırptığı veya ağladığı söylenmektedir.⁴¹⁵ Meryem'in görünmesi, Katolikler arasında heyecan uyandırmış ve Meryem'in görüldüğü yerler kutsal yerler haline getirilmiştir. Katolik Kilisesi'nde, Meryem'e tahsis edilen resmi birçok kült de vardır. Meryem adına "*Seni Selamlıyorum Meryem*" anlamındaki "*Ave Maria Tesbihi*"⁴¹⁶, Meryem'in sırlarından her birini gösteren on beş onluk halinde yüz elli zikri ihtiva etmektedir. Bir tesbih, seni selamlıyorum Meryem şeklindeki zikrin beş onluğundan oluşmaktadır. Bu tesbih'in tarihi XII. asra kadar çıkmaktadır. Özellikle, Dominikenler, bu tesbihi popüler hale getirmişlerdir. Yine Katolik Kilisesi'nde on yedi bayram günü Meryem'e tahsis edilmiştir.⁴¹⁷ Meryem Ana'ya Tesbih Duası Katolik dindarları arasında yaygınlığını korumaktadır. (EK-8) Meryem Tesbih'i duasında da olduğu gibi Meryem'e duyulan sevgi, ölçsüz bir hal almış tapınmaya kadar götürülmüştür.

Katolik Kilisesi'nde oldukça önem arz eden Meryem Kültü konusu ve Meryem'e tapınma konusu 1962-1965 yıllarında toplanan II. Vatikan Konsili'nde yeniden ele alınmıştır. Meryem'in gökte olduğu⁴¹⁸ ve inanların kurtuluşu için şefaathetmeye devam ettiği bu konsil de şu ifadelerle bildirilmiştir. "Gerçekten, gökte, oraya kaldırılmasından sonra, bizim kurtuluşumuzun gerçekleşmesi için O, bu işlevi terk etmemiştir; çok defalar şefaathet ederek, bize ebedi selameti sağlayan bağışları elde etmeyi sürdürmektedir. Onun ana sevgisi onu, Oğlunun, ziyaretlerini bitirmemiş bulunan ve tehlikeler ve sıkıntılar içinde yaşamakta olan kardeşleri, vatana erişmek mutluluğuna kavuşuncaya kadar, bunlara dikkat göstermeye sevk etmektedir. Bu nedenle mutlu Bakire Ana Kilisede, Avukat, Yardımcı, Yardımsever, Arabulucu lakaplarıyla anılmaktadır."⁴¹⁹

⁴¹⁵ Boettner, *a.g.e.*, s.150. Ayrıca bk. Polat, *a.g.e.*, s.201.

⁴¹⁶ Kilise herşeyden önce bu duayla Meryem Ana'nın arabuluculuğunu ister. Bk. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.150.

⁴¹⁷ Aydın, *a.g.m.*, s. 15.

⁴¹⁸ İsa'nın yüceliğine paralel olarak Meryem'in fiziki olarak göğe yükselmesi söylentileri ortaya çıktı. Meryem şu anda oğluyla hüküm sürüyor olarak kabul edildi ve bu nedenle o, İsa ve Tanrı ile şefaathetçi ya da arabulucu kadın olabilir. John Reumann, *a.md.*, 251.

⁴¹⁹ Bk. *İkinci Vatikan Konsili*, <http://www.meryemana.net/misc/ikinci-vatikan-konsili>, (24/08/2017)

21 Kasım 1964’de yayınlanan *Lumen Gentium* inanç ilkeleri içinde II.Vatikan Konsili, Meryem teolojisine uzun bir bölüm ayırmıştır. Böylece II.Vatikan Konsili bakire Meryem’i yeniden Kilise sırrının merkezine yerleştirmiş ve Katolik amentüsünde şöyle denmiştir:

“O,biz insanlar ve bizim kurtuluşumuz için gökten indi. Kutsal Ruh vasıtasıyla bakire Meryem’den bedenleşti ve böylece insan haline geldi. Allah’ın oğlunun annesi olan Meryem, babanın tercihli kızı ve kutsal ruhun mabedi idi. Kilise onu, o çok sevgili anne olarak tebcil eder. Tam bir itaatle, inanç hürriyeti içinde Allah’ın gayesine iştirak ederek o inayet doludur.” Anne ve oğulun kefarete olayında birleşmesi hakkında II.Vatikan Konsili şöyle der:

“Bu birleşme kendini, İsa’ya bakire olarak hamile kalışından ölümüne kadar göstermektedir. Biricik oğlu ile derinden muzdarip olarak o, analık ruhu ile, İsa’nın çarmihına ortak olur. Böylece Meryem, doğurduğu kurbanın boğazlanmasına boyun eğer. Nihayet her türlü orijinal hatadan korunmuş olan temiz bakirenin ruhu ve bedeni yükselir. Günahın ölümün galibi Rablar rabbi olan oğluna tamamen benzemek için, Meryem Rab tarafından dünyanın kraliçesi olarak tebcil edilmiştir. Böylece Meryem’de göktedir. İsa’nın göğe çıkışı, onu da oraya çekmiştir. Bunun için Meryem, Hıristiyan cemaat için kurtuluş işareti olmuştur. O, hayatında, anne aşkının modelidir. Bundan dolayı, II. Vatikan Konsili, Hıristiyanları, Meryem’i “*Allah Annesi*” olarak telakki etmeye davet etmiştir.”⁴²⁰

Ayrıca Konsil’in sonunda Papa VI. Paul, Meryem’i “*Kilise Annesi*” olarak kabul eden dogmatik bir yasa ilan etmiştir.⁴²¹

II.Vatikan Konsili, Meryem’i “*Tanrı Annesi*” sıfatıyla yeniden tebcil ederken; Hıristiyanların, felaketlerle karşılaştıklarında ve ihtiyaç duyduklarında, daima Meryem’e iltica ettiklerini de tasdik etmektedir. Bu duaya Katolik Kilisesinde *Sub tuum Praesidium/ Senin Korumana Sığınırız Duası* adı verilmektedir. (EK-9)Bu dua ile Hıristiyanların her türlü zor şartlarda Meryem’den yardım talep ettiklerini, II. Vatikan Konsil’i resmen onaylamaktadır. Aslında bu tavır, Meryem’e karşı bir

Bakire Meryem Ana’ nın Genel Duaları, Meryem’in ana sevgisi başlıklı yazı. Aynı konu için bk. Aydın, a.g.m.,s.14-15.

⁴²⁰Aydın, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, Ankara, 1995, s.62-63.

⁴²¹Aydın, *Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, Konya, 1991, s.66.

tapınmayı açıkça ortaya koymaktadır.II. Vatikan Konsil'i, Meryem'e karşı yapılan bu kültü bir Katolik doktrini olarak benimsemekte ve öğretmektedir. Tanrısal Anelik sıfatı ile Meryem'i oğlu ile birleştirmekte ve kilise ile bütünleştirmektedir.⁴²²

Hıristiyan mezheplerinde Meryem'e farklı statüler tanınmışsa da her kilise de dua ve ibadette Meryem'in önemli bir yeri vardır. Katolik ve Ortodoks mezhepleri Meryem'in sürekli bakireliğini ve Tanrı'nın annesi olduğunu kabul etmektedir. Her iki mezhebin ortak bir yanları da Meryem'e saygının ölçüsünü kaçırmaktaki benzeyişleridir. Doğu kiliseleri saygıyı tapınmaya dönüştürmede Ortodoksların ikon iptilalarını hatırlatmaktadır. Ortodoks kilisesinde ikonlar, Katolik kilisesinde Meryem heykelleri bulunmaktadır. Her iki kilisede dua ve ibadette Meryem'in önemli bir yeri vardır. (EK-10)

Diğer azizler için olduğu gibi Meryem'inde resim ve heykellerine mabetlerinde yer veren Ortodokslar, Meryem'le ilgili komünyonlara ilk olarak Meryem heykellerini öperek başlamaktadırlar. Ayrıca zaman zaman Meryem'e “ Ey Tanrı Anası, kararmış ruhumun ışığı, tek ümidim, koruyucum ve sığınağım, bize biricik oğlunun bedeni ve kanına katılma imkânı verdiğin için sana sonsuz şükürler olsun. Kalp gözümüzü aç, bana hayat ver, günahlarımı ve kusurlarımı bağışla.” Şeklinde dualar edilmektedir.⁴²³ Kısacası Ortodokslar için Meryem, insanüstü nitelikleri olan, şifa veren, iyilikte bulunan bir Tanrıça veya insanların Tanrı ile İsa bağlantılarını sağlayan bir aracı gibi görülmektedir. Efes'teki Meryem Ana Evi'ni ziyaret esnasında ve sonrasında gerçekleştiği kabul edilen birtakım mucizevi iyileşmelerde Meryem'in şifa kaynağı bir Tanrıça gibi görüldüğünün delili olarak kabul edilebilir.⁴²⁴

Katoliklerde olduğu gibi Ortodokslarda da azizlerin çeşitli kalıntıları önem arz etmekte, kutsal kabul edilip şifa verdiğine ve koruyucu gücüne inanılmaktadır. Bu kalıntılar arasında yer alan ayazmalar Ortodoks Hıristiyanlık için ayrı bir öneme sahiptir.Bunlar arasında yer alan Vefa'daki Meryem'in ölümüne ithaf edilerek yapılmış halk arasında “Aym Biri Kilisesi” olarak da bilinen Meryem

⁴²² Aydın, *a.g.m.*,s.16-17.

⁴²³ Ali İhsan Yitik, “Hz. Meryem ve Efes-Meryem Ana Evi”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Elazığ, 2000, sy. 5,s.65.

⁴²⁴ Yitik, *a.g.m.*, s.65-66.

Anaayazmasıdır. Buradaki ayazmayı ziyarete gelenler rahip tarafından kutsandıktan sonra, ayazmanın suyunu içip, şifa bulmak için vücuduna sürmekte, halk arasında burada şifa bulunduğu ve dileklerin kabul olduğuna inanılmaktadır.⁴²⁵ İstanbul da yer alan diğer ayazmalar isimlendirilirken de (Yol Gösterici Meryem, Hayat Verici Kaynak Meryem gibi) Meryem'in şifa veren bir yönünün olduğuna dair inanç kendini göstermektedir.⁴²⁶

Protestanlar ise Meryem'e diğer Hıristiyan mezhepleri kadar önem vermezler. Lutheranlar ve Calvinistler, Meryem hakkında kutsal kitapta zikredilen doktrinlerin dışındakileri reddederler: onun bakire iken İsa'yı doğurduğunu kabul ederken sürekli bakireliğini ve asli günahtan uzak oluşunu onaylamazlar. Protestanlar, Mariolojiye kesinlikle karşıdırlar. Tanrı ile insan arasında bir aracı kabul etmezler yani Aracı, doktrinlerine uymazlar. Mucizelere, yadigârlara, vizyonlara, ziyaret yerlerine inanmazlar. Meryem'e duayı ölüye dua olmaz diye reddederler. Tanrı'nın Anası başlığına karşıdırlar. Bunlara göre Efes'te Meryem'in etrafında birtakım inanç ve uygulamaların oluşmasında, oranın daha önceden Anadolu'daki Ana Tanrıça veya Toprak Ana kültlerinin merkezi olmasıdır.⁴²⁷

Günümüzde Protestanların bir bölümü, tamamen Meryem'den kopmuşlardır, diğer bölümde ona karşı güçlkle bir inanış vardır. Dua kitaplarında Meryem bulunur, yortulara işaret edilmiştir, her akşam duasında Magnificat(şükran ilahisi)⁴²⁸ okurlar, ilahilerinde (İyon) adı geçer; fakat o kadar 1833'de Oxford'daki Meryem'e dönüş hareketi de sadece Museum of National Paintings'in duvarlarında kalmıştır.⁴²⁹

Görüldüğü gibi "Meryem" Hıristiyan mezheplerinde farklı statülerde yer almakta, bazı mezhepler Meryem'e aşırı önem verip tapınma seviyesine getirirken bazıları da Meryem'den tamamen kopmuş, her iki durumda da Meryem'e hak ettiği değer tam anlamıyla verilememiştir.

⁴²⁵ Soydan, *a.g.m.*, s.650.

⁴²⁶ Yitik, *a.g.m.*, s.66.

⁴²⁷ Yitik, *a.g.m.*, s.63-64.

⁴²⁸ Magnificat(Luka 1/46-55) ilahisi, Meryem'in Kutsal Kitapta yer alan duası olarak geçmektedir. Meryem'in duasının özelliği, imanı ve bütün varlığını Tanrı'ya sunmasıyla belirgindir. Oğlu'na İsa'ya insanların ihtiyaçları için dua eder. Bk. Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet), s.147.

⁴²⁹ Tümer, *a.g.e.*, s.139-150.

2.7. MELEKLERİN KURTULUŞTAKİ ROLÜ

Hıristiyanlık'ta melekler Tanrı'nın taht yardımcıları, insanların elçileri, koruyucuları, refakatçıları, yardımcıları ve bununla birlikte Tanrı katında şefaatçiler olarak kabul edilmektedirler. Yeni Ahit'te melekler hesap günü Mesih'e yardımla, refakatte görevlidirler. Melekler ölüm anında ruhu alırlar. Bu sebeple Hıristiyanların ölüm dualarında meleklerle çağrıda bulunulur. Azizler kültürüne paralel, melekler kültürü ve teolojisi de gelişmiştir.⁴³⁰

Kutsal Kitap'ta melekler şu şekilde tanıtılmaktadır; Tanrı'yı överler⁴³¹, Tanrı'ya tapınırlar⁴³², elçidirler⁴³³, Tanrı'ya hizmet ederler⁴³⁴, Tanrı'nın yargılarının araçlarıdır⁴³⁵, duaların cevaplanmasında aracılardır⁴³⁶, rehberdirler⁴³⁷, tehlike zamanlarında imanlılara cesaret verirler⁴³⁸, koruyucudurlar⁴³⁹, insanlara yardımcı olurlar⁴⁴⁰, Tanrı'nın manevi ordusunun savaşçılarıdır⁴⁴¹.

İsa Mesih ise Melekleri şöyle tanıtmaktadır; akıllı, erkek ya da dişi olmayan, yeniden gelişinde yanında bulunacak olan, doğruları günahkârlardan ayıran, yerde her günahlı insanın tövbe edişinde gökte sevinç duyan, günahlıların yargılanışında hazır bulunan kutsal varlıklardır.⁴⁴²

Kutsal Kitap'ta yalnızca iki meleğin ismi geçmektedir: Mikail ve Cebrail'dir. Hıristiyanlık'ta Mikail, koruyucu vasfıyla ön plana çıkmaktadır. Ortodoks kilisesinin ikonlarında Mikail şerre karşı zaferi sembolize etmek üzere genellikle elindeki kılıcıyla ejderhaya karşı dövüşür şekilde gösterilmektedir. Hıristiyan düşüncesinde

⁴³⁰ Sarıkçioğlu, *a.g.e.*, s.240.

⁴³¹ Mezmurlar 148/1-2; Yeşaya 6/3.

⁴³² İbraniler'e Mektup 1/6; Vahiy 5/8-13.

⁴³³ Elçilerin İşleri 7/52-53.

⁴³⁴ Mezmurlar 103/20; Vahiy 22/9.

⁴³⁵ Vahiy 7/1;8/2.

⁴³⁶ Elçilerin İşleri 12/1-17.

⁴³⁷ Matta 1. Ve 2. Bölüm; Elçilerin İşleri 8/26; 10/3.

⁴³⁸ Elçilerin İşleri 27/23-24.

⁴³⁹ Daniel 3/28.

⁴⁴⁰ Yaratılış 121/17-20.

⁴⁴¹ Daniel 11/13; 12/1; Yahuda'nın Mektubu 9/ Vahiy 12/7.

⁴⁴² Pavlos Ulaş, *Tanrı Krallığının Bedensiz Varlıkları; Melekler*,

<http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/>
(20/06/2017)

bütün şer güçlere karşı Hıristiyanların koruyucusu, semavi mihmandarların prensi, inançlı canları ölüm vadisinden geçirip ötesindeki hayata götüren kılavuz olarak kabul edilmektedir. Katolik Kilisesi'nin şarap-ekmek ayinlerinde ve günah çıkarma esnasında söylenen yakarışlarda Tanrı ve Bakire Meryem'den sonra Mikail'in anılması ona verilen önemi göstermektedir. Katolik Kilisesi'nde 29 Eylül-8 Mayıs'ta olmak üzere iki bayramı vardır.⁴⁴³Cebrail ise, Yeni Antlaşma döneminde belirli kişilere özel mesajlar ileten melektir.

Hıristiyanlık'ta Mikail ve Cebrail'in dışında insanları koruyup gözeten meleklerden de bahsedilmektedir. Melekler çeşitli sınıflandırmalara tâbi tutulmuşlardır. Kerubiler, Tanrı'nın kutsallığının kanatlı koruyucuları, Tanrı'nın yeryüzündeki egemenliğini ve huzurunu simgeleyen hizmetkârlarıdır. Serafiler ise, Tanrı'nın yüceliğini ilan eden varlıklardır.⁴⁴⁴Bu grup içinde yer alan diğer melekler ise Tahtlar yani Tanrı'nın huzurunda en yüksekte bulunan meleklerdir. Bunlar Tanrı'ya yakın olanlardır. Diğer grup ise, göksel yöneticiler olan Egemenlikler, Gerçekler ve Güçlerdir. İnsanlara yakınında olan melekler ise, Prenslükler(idareciler), baş melekler(yedi büyük melek; Mikail, Cebrail, Rafael, Uriel, Selafilel, Yehudiel, Barakiel) ve meleklerdir.Genel olarak hepsi melek olarak isimlendirilse de farklı grupları ve o gruplar içerisinde rütbelere göre hizmetleri vardır. Bunlardan insanların yakınında olan diğer meleklerle komuta eden melekler baş meleklerdir. Bu melekler Tanrı'nın yüceliğine hizmet eden insanları korur, onlara tavsiye verir, onları savunur, ödüllendirilmeleri için aracılık ederler. Ortodoks Kilisesi 8 Kasım gününü baş melekleri onurlandırma günü olarak kutlamaktadır. Bu baş melekler içerisinde ise Mikail ve Cebrail diğerlerine göre daha üstün görülmektedir. Mikail koruyucu vasfıyla ön planda iken Cebrail Tanrı'nın büyük mucizelerinin habercisi olarak saygı görmektedir.⁴⁴⁵ Meleklerin özel olarak İsa'ya⁴⁴⁶ ve Elçilerin İşlerinde imanlılara hizmet ettiği belirtilmiştir.⁴⁴⁷

⁴⁴³Lutfullah Cebeci,“ Mikail”, *DİA*, İstanbul,2005,XXX,45.

⁴⁴⁴*Açıklamalı Kutsal Kitap*, s.1808.

⁴⁴⁵Pavlos Ulaş,*a.g.k.*,<http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/>(20/06/2017)

⁴⁴⁶ Matta 4/1-11; Luka 22/40-44.

⁴⁴⁷ Elçilerin İşleri 12/7-11, 23.

Hıristiyanlık'taki melek düşüncesi gerçekte Yahudiliktekinin bir devamı olarak görülmektedir. Yeni Ahit'teki Rabbin Meleği teriminin Eski Ahit'teki Yahve'nin Meleği ya da Tanrı'nın Meleği terimlerine denk düşmesi, yine Mihael ve Gabriel isimli meleklerin her iki dinin kutsal kitaplarında da gerek lafız gerekse rolleri açısından hiçbir değişiklik olmadan yer alması bu görüşü desteklemektedir.⁴⁴⁸

Yahudi Kutsal kitabındaki melekler gibi Hıristiyanlık'taki melekler Tanrı'nın elçileri ve bakanları olarak kabul edilmiştir. Mesih'in doğumunu ilan edip havarilerin, azizlerin ve şehitlerin misyonunu tasdik ettikleri gibi O'nun yeryüzündeki misyonunu da doğrulamaktadırlar. Meleklerin, Hıristiyanların günlük hayatlarına aktif olarak katıldığına, dini törenlere başkanlık yaptığına ve bu nedenle bir Hıristiyan'ın hayatında en önemli noktalarda bulunduğuna inanılmaktadır. Onların aynı zamanda Kıyamet Gününü duyuracakları ve haklıyı haksızdan ayıracaklarına inanılır. Melekler, sayısız yollarla Hıristiyanların kurtuluşuna yardımcı olmakta; onlara göre hiçbir hizmet bundan daha üstün tutulmamaktadır. Onlar inananların dualarını Tanrı'ya taşımakta, zayıfları güçlendirmekte, ezilenleri, özellikle de şehitleri rahatlatmaktadırlar.⁴⁴⁹

Yeni Ahit içerisinde meleklerden en fazla bahseden Yuhanna'nın Vahiy Kitabıdır. Bu kitapta dünya yaşamından ayrılmış olan azizlerin, meleklerle birlikte Tanrı'nın tahtı önünde oldukları ve dünyada yaşamakta olanlar için dualarını nasıl sundukları şöyle anlatılmaktadır;

“Kuzu yedinci mührü açınca, gökte yarım saat kadar bir sessizlik oldu. Tanrı'nın önünde duran yedi meleği gördüm. Onlara yedi borazan verildi. Altın bir buhurdantaşıyan başka bir melek gelip sunağın önünde durdu. Tahtın önündeki altın sunakta tüm kutsalların dualarıyla birlikte sunmak üzere kendisine çok miktarda buhur verildi. Kutsalların dualarıyla buhurun dumanı, Tanrı'nın önünde meleğinelinden yükseldi.”⁴⁵⁰ Melekler için yapılan litürjik ayinlerde yer alan buhurdanlık, dua içerisinde kullanılan güçlü bir unsurdur. Ruhanilerin buhur kullanmaları karşılıklı dua daveti gibidir. Ruhani peder buhurdanlıkla cemaate

⁴⁴⁸Erbaş, a.g.e, s.119.

⁴⁴⁹Allison Coudert, “Angels”, *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987, I, 284.

⁴⁵⁰ Vahiy 8/ 1-4.

baktığında, tek tek her bireyin gözlerine bakıyor gibidir ve Vahiy Kitabı'nda meleğin buhurdanlığı getirip de Azizlerle birlikte dualarını sunması gibi, cemaatte buhurdanlıkla tüm dualarını Rab'be yükseltir. Bu ayinlerde yer alan yakarış duasında da meleklerin duaları Tanrı'ya ulaştırdıkları dile getirilmektedir. “Barış meleğinin güvenilir, yol gösteren, can ve bedenlerimizin koruyucusu olmasını Rab'bimizden dileyelim. Tanrı'dan, iman yolunda bizlere rehberlik edecek bir melek göndermesini istiyoruz. Koruyucu meleklerimiz dualarımızı alıyorlar ve cennetteki Tanrı'nın tahtı önüne taşıyorlar. Manevi mücadelemiz boyunca, koruyucu meleğimiz, ruhumuzun bütünlüğü ve inancımızı koruyabilmemiz için iblisle savaşıyor ve canımıza sürekli esenlik taşıyor. Tanrı'ya karşı görevlerimizi yerine getirmemizde ve komşularımızı sevmemizde yardımcı oluyor; ruhumuza, aklımıza ve yüreğimize mesajlar gönderiyor. Vaftiz oluşumuzla bir koruyucu meleğe kavuşuyoruz ve o son nefesimizi verinceye kadar, kurtuluşumuz için sürekli bizim yanımızda oluyor.”⁴⁵¹

Vahiy Kitabı'nda yer alan diğer pasajlarda da yargı günü ve öncesi görevli olarak yer alan hep meleklerdir. Bu pasajlarda yer alan ve tam olarak melek diye isimlendirilmeyen kişilerse (yirmi dört ihtiyar, dört yaratık vb.) farklı yorumlamalara sebep olmuştur. Bazıları bu kişileri de melek olarak tanımlarken bazıları ise bu kişileri kutsal kişiler, azizler olarak görmüştür. Kutsal kişiler olarak yorumlayanlar vefat eden aziz kişilerin ruhça meleklerle benzediklerini, bundan dolayı kilise için şfaat edip dua ettiklerini savunmaktadırlar. Bu görüşlerini de Yeni Ahit'te yer alan pasajlarla desteklemektedirler.⁴⁵²

⁴⁵¹Pavlos Ulaş, *a.g.k.*, <http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/> (20/06/2017)

⁴⁵² “Kuzu gidip tahtın üzerinde oturanın sağ elinden tomarı aldı. Tomarı alınca, dört yaratık ve yirmi dört ihtiyar O'nun önünde yere kapandılar. Her birinin elinde bir çenk ve kutsalların duaları olan buhurla dolu altın taşlar vardı.” Vahiy 5/8-9. Burada yer alan yirmi dört ihtiyar için farklı yorumlar vardır. Kutsal Kitab'ın açıklamasına göre bu kişiler, ya Tanrı'nın huzurunda imanlıları temsil eden insanları ya da Tanrı'ya tapınan hizmet eden melekleri temsil eder. Yirmi dört sayısının İsrail'in on iki oğlu ile İsa Mesih'in on iki havarisinin sayısal toplamı olduğunu da dile getirilmektedir. Dört yaratık ise Tanrı'nın göksel tahtında nöbet tutmak, tapınmak ve övgüler sunmakla görevlendirilen melekler olarak görülmektedir. Bk. Açıklamalı Kutsal Kitap, s.1878,1879. Dolabani ise bunları Vefat eden melekleşmiş azizler olarak görmektedir. Bk. Dolabani, *a.g.e.*, s.19.

Bütün Hıristiyan mezhepleri toplu olarak, meleklerin kilise için şefaattiklerini ve onun için dua ettiklerini kabul etmektedir.⁴⁵³ Bu sebeple Hıristiyan mezhepleri arasında melekler konusunda çok az farklılık vardır. Ortodokslar meleklerin ve manevi varlıkların asıl varlıklar yaratılmadan önce yaratıldıklarına inanırlar. Melekler ölümsüzdürler ve onlara ikinci ışık denmektedir. Tabiatları doğal olarak değişebilir, fakat İsa'nın vücut bulmasından sonra meleklerin kurtarılmış olarak düşünüldüğü ve bu nedenle değişmedikleri belirtilir. Papazlar her inananın kendisi için dua eden, şarkı söyleyen ve durmaksızın teslis inancını öven bir koruyucu meleği olduğuna inanırlar.⁴⁵⁴

Hıristiyanlık'ta karşımıza çıkan melek inancına göre, her imanlının vaftizinden Rabb'in huzuruna gideceği zamana kadar bir koruyucu meleği hep yanındadır. Hatta kilise tarihi boyunca koruyucu meleklerin hizmetlerine ve imanlıları nasıl koruduklarına dair birçok mucizeye de tanık olunduğu iddia edilmektedir. Bunlardan biri, İzmir Metropoliti ve Aziz Elçi İlahiyatçı Yuhanna'nın öğrencisi Aziz Polikarp, imanından dolayı ateşe atıldığında, koruyucu meleği tarafından kurtarılmıştır. Meleklerin koruyuculuğu ile ilgili ve bunun gibi pek çok mucizevi olaydan bahsedilmektedir. Katolik ve Ortodoks kilisesinde yaygın olarak yapılan koruyucu melek duasını Ortodoks kilisesi imanlılarından her gün okumalarını istemektedir.(EK-11) Bu dua günlük duaları içinde yer almakta, tüm inananlar günlük olarak koruyucu meleğin yardımını istemektedirler. Çünkü onlara göre, koruyucu melekleri en güvenilir, en iyi dostlarıdır. Onlar sadece bu dünyada koruyucu ve yardımcı değil ölüm anında da onların ruhlarını sahiplenen, İblis'e karşı koruyan, Tanrı'nın huzuruna taşıyandır. Ayrıca koruyucu meleklerin son yargı gününde onları savunacaklarına da inanmaktadırlar.⁴⁵⁵

2.8. PEYGAMBERLERİN KURTULUŞTAKİ ROLÜ

Yeni Ahit'te peygamber, peygamberlik gibi kavramlar için Yunanca, zaman veya yer olarak önce anlamına gelen 'pro' edatı ile söylemek anlamına gelen 'phemi'

⁴⁵³ Dolabani, *a.g.e*, s.19.

⁴⁵⁴ Polat, *a.g.e*, s.244.

⁴⁵⁵ Pavlos Ulaş, *a.g.k.*, <http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/> (20/06/2017)

kelimelerinden oluşan 'prophetes' kökünden gelen⁴⁵⁶ İngilizce kullanımıyla 'prophet' ve 'prophecy' kelimelerini görmekteyiz. Bu nedenle 'prophet', önceden haber veren dolayısıyla bugünden öteye geleceğe yönelik olaylar hakkında bilgiler veren kimse olarak tanımlanır. İbranice'de ise "temsilci" ve "sözcü" anlamında kullanılır.⁴⁵⁷Yeni Ahit'te peygamber (prophet) ifadesi yanında, zaman zaman peygamberlikte bulunmak (prophecy) tabiri de kullanılmıştır.⁴⁵⁸Söz konusu metinlerine göre tanrı, peygamberlik görevi yüklediği kimselerin aracılığı ile insanlar üzerindeki manevi iradesini ortaya çıkarmıştır.⁴⁵⁹

Söz konusu kelimeler hem Eski Ahit'te ve hem de Yeni Ahit'te zikredilen peygamberler için kullanılmıştır. Bunun nedeni de gayet tabiidir ki Hıristiyanlık itikadında Eski Ahit olarak tanımlanan Tevrat'ın kabul ve tasdik edilmesidir. Yeni Ahit'e göre geçmiş, gelecek ya da şimdiki zamanla ilgili gerçeği açıklayan⁴⁶⁰, doğrudan doğruya Tanrıdan haber getiren kişi demek olan peygamberler⁴⁶¹, önceleri Allah ile insanlar arasındaki daha sonra ise Allah-İsa ve insanlar arasındaki iletişimi sağlama göreviyle sorumlu tutulmuşlardır.⁴⁶² Bu insanlar Yeni Ahit ifadeleriyle Rab Allah veya İsa Mesih tarafından olduğu gibi aynı zamanda her ikisi tarafından mahdut bilgi ve öğretisi donanımıyla görevlendirilmişlerdir. Dolayısıyla peygamberler sadece kendilerine öğretilen ve verilen bilgiler dâhilinde insanlara rehberlik edebilecek konumda olmuşlardır. İlk inanlılar topluluğunda çok sayıda bulunan peygamberler, önem bakımından elçilerden⁴⁶³ hemen sonra yer almaktadır.

⁴⁵⁶http://www.elseoad.com/topics/house_church/ntrf/newsletters/new_testament_prophets.htm(06/07/2017)Ayrıca bk. Kenan Has, *a.g.m*, s. 70.

⁴⁵⁷Çıkış 7/1'de bu anlamda kullanılmıştır.

⁴⁵⁸Pavlus'tan Romalılar'a Mektup 12/6; Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 12/10; 13/2; 13/8; 14/6; 14/22; Pavlus'tan Timoteos'a Birinci Mektup 4/14; Petrus'un İkinci Mektubu 1/21; Vahiy 19/10.

⁴⁵⁹Thomas Michel, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, İstanbul, 1992, s. 19.

⁴⁶⁰ Peygamberlere uzaktaki ve gelecekteki bilgiler ve olaylar hakkında bilgi verilmektedir. Bk. Dolabani, *a.g.e*, s.21.

⁴⁶¹ G. Barker, *O'nun izinde, Hıristiyanlık ve Laiklik Tarihi*, İstanbul, 1985, s. 19.

⁴⁶²Has, *a.g.m.*,s.77. Bu konu ile ilgili diğer metinler için bk.Matta 10/40-41; Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup 13/9; Yuhanna 6/45.

⁴⁶³ Elçi, geniş anlamıyla bir ülkede ilk defa olarak Mesih Müjdesi'ni bildirenlere verilir. Resul ve havari anlamına da gelmektedir. Bu kişiler müjde'yi yaymak, inanlılar topluluğunu yönetmek ve mucize yaratmak için doğrudan doğruya İsa Mesih tarafından seçilip görevlendirilmişlerdir. Doğrudan doğruya Tanrı'dan vahiyler(esinler) ve özel yetkiler alırlar. Tanrı'nın gücüyle inanlılar topluluğuna bütün çağlar boyunca geçerli olan öğütler verdiler. Bk.Barker, *a.g.e*, s.19.

Peygamberlik yetisine 2. yüzyılın sonlarından sonra hemen hiç rastlanmamakta, ama tüm doğaüstü yetiler gibi zaman zaman tekrar ortaya çıkmaktadır.⁴⁶⁴

Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinlerine göre ' peygamber, Tanrı'nın rü'ya ve rü'yet yoluyla kendisini göreve çağırdığı (nabi), ilahi mesajı insanlara iletmekle vazifelendirip gönderdiği (resul) kişidir. Hakiki peygamber, Tanrı adına konuşup, O'nun emirlerini tebliğ etmektedir. O'nun verdiği mesaj, şeriata aykırı değildir.⁴⁶⁵ Bir takım alametler gösterebilir veya geleceğe dair kehanetler söyleyebilirler bile, başka ilahlar adına konuşanlar, söyledikleri şeriata aykırı olanlar ise sahte (yalancı) peygamberlerdir.⁴⁶⁶ Peygamberlik, sadece erkeklere has bir vasıf değildir. Kadınlardan da peygamber olanlar vardır. Yahudi ve Hıristiyan kutsal metinleri, birçok kadın peygamberlerden bahsetmektedir. Yeni Ahit metinlerinde kadın, kız ve cariye peygamberlerin varlığından açık bir şekilde bahsedilmekte ve bu peygamberlerin hayatları hakkında da bilgiler verilmektedir.⁴⁶⁷ Yahudilikte de dikkat çeken bir olgu kadın peygamberlerin olmasıdır. Geleneksel olarak kabul edildiğine göre yedi kadın peygamber olmuştur. Bunların bazıları ismen Kitab-i Mukaddes'te zikredilip bazıları da rabbiler tarafından peygamber sayılmıştır. Kitab-i Mukaddeste kadın peygamber anlamında "nevia" kelimesi kullanılmıştır. Çıkış 15/20 de peygamber Miryam, Hakimler 4/4 de peygamber Debora, 2. Krallar 22/14; 2. Tarihler 34/22 de peygamber Hulda ve İşaya 8/3 te de Yeşeya peygamberde eşi hakkında bu kelimeyi kullanmıştır.⁴⁶⁸ Yahudilik, peygamberliğin, Malaki ile sona erdiğini kabul etmektedir, Hıristiyanlığa göre ise, ' Malaki'den sonra peygamberler gelmiş, peygamberlik, İsa'dan sonra da devam etmiştir.⁴⁶⁹

⁴⁶⁴ a.g.e, s.19.

⁴⁶⁵ Hakan Uğur, *Tevrat'ın Kur'an'a Arzı Kur'an'ın Tevrat'ta Tasdik Ettiği Konular*, Emin yay., Bursa, 2011, s.275.

⁴⁶⁶ Matta 7/15; 24/11; 24/24 Markos 13/22; Elçilerin İşleri 13/6; Petrus'un İkinci Mektubu 2/1; Yuhanna'nın Birinci Mektubu 4/1; Vahiy 19/20; 20/10; 2/20. Vahiy 2/20 de bahsedilen sahte peygamber ise İzabel isminde bir kadındır. İşlediği zina suçundan dolayı kendisine tövbe etmesi için zaman tanınmış ancak yine de tövbe etmeyerek sahte peygamber olarak belirtilmiştir. Bu tür peygamberler için Yeni Ahit'te Yunanca 'Pseudoprophetes' teriminin karşılığı olarak İngilizce 'False Prophets' terimi kullanılır. Bk. Has, a.g.m., s.82.

⁴⁶⁷ Luka 2/ 36,37; Elçilerin İşleri 21/8-9; Vahiy 2/20; Elçilerin İşleri 2/18.

⁴⁶⁸ Eldar Hasanov, "Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Karabük, 2014, III, sy.4, s. 688.

⁴⁶⁹ Ömer Faruk Harman, "Yahudi ve Hıristiyan Kutsal Metinlerinde Peygamberlik ve Peygamber Evlilikleri", *Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi*, İlmî Neşriyat, s. 45. Ayrıca bk. Ömer Faruk Harman,

İsa'nın peygamber olduğuna yönelik ima ve ifadeleri hem halkın hem de bizzat İsa'nın kendi ifadelerinde görebilmekteyiz. İncillerde, halk, İsa'yı, “Peygamber”⁴⁷⁰, “büyük bir peygamber”⁴⁷¹, olarak kabul etmektedir. Bizzat kendisi tarafından bir peygamber olarak tanımlanan İsa, küçümsemeleri ve hor görmeleri sonucu kendisini kabul etmeyen insanların bu tutumlarına karşılık 'bir peygamber, kendi memleketinden ve evinden başka yerde hor görülmez' diyerek kendi konumunun ne olduğuna işaret etmiştir.⁴⁷² Benzer şekilde İsa'nın: 'Ben kendiliğimden konuşmadım. Beni gönderen Baba'nın kendisi, ne söylemem ve ne konuşmam gerektiğini bana buyurdu. O'nun buyruğunun sonsuz yaşam olduğunu biliyorum. Bunun için ne söylüyorsam, Baba'nın bana söylediği gibi söylüyorum,' tarzındaki açıklamaların İsa'nın söz konusu peygamberlik konumunu güçlendirmektedir.⁴⁷³ Yeni Ahit'in her bölümünde İsa sadece peygamber olarak vasıflandırılmamakta aynı zamanda “Muallim, Rab, Üstat, Yahudiler'in Kralı, İsrail'in Kralı, Rabb'in İsmiyle gelen Kral” gibi siyasi yönü de akla getiren lakapların yanında “kurtarıcı, Allah'ın Mukaddesi, Allah'ın Kuddüsü, İmmanuel, Allah'ın Kuzusu gibi olan niteliklerinden de bahsedilmektedir.⁴⁷⁴ Bu sebeple İsa'nın bir peygamberden öte Tanrı'nın vahyini ve fiillerini bizzat üzerinde taşıyor olması onu kendisine kadar gelen diğer peygamberlerden tamamen farklı bir konuma getirmektedir. Peygamberlik, İsa'dan sonra da devam etmiştir. Ayrıca, sadece Hıristiyanların kabul ettikleri peygamberlerden bahsedilmektedir. Bunlar, İncil'i vaz edip, geleceğe yönelik haberler veren kişilerdir.⁴⁷⁵ Yahudilik'te Peygamber anlamına gelen “Nevi” kelimesi, “Allah adına insanlara hitap eden kişi” anlamına geldiği için insanları uyaran, onları doğruluğa teşvik eden azizlere de peygamber denilmiştir.⁴⁷⁶

2.8.1. PEYGAMBERLERİN ŞEFAATİ VE DUASI

Hıristiyanlık'ta azizler yani kutsal kişiler arasında kabul edilen peygamberlerin de Hıristiyanlar için dua ettiğine inanılmakta, onların şefaatine

“Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler”, *İslam Tetkikleri Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yay., IX, İstanbul, 1995, s. 161.

⁴⁷⁰ Matta 21/ 46; Markos 6/ 4.

⁴⁷¹ Luka 7/16.

⁴⁷² Matta 13/54-57, Markos 6/4, Luka 4/24, Luka 13/33.

⁴⁷³ Yuhanna 12/49,50.

⁴⁷⁴ Tümer, *a.g.e.*, s.17.

⁴⁷⁵ Elçilerin İşleri 11/27-28; 15/32.

⁴⁷⁶ Uğur, *a.g.e.*, s. 255.

başvurulmaktadır. İnsanların çoğunun onların dualarına sığındıkları, şefaathlerini diledikleri ve böylece kurtuldukları Kutsal Kitap'tan örneklerle delillendirilmektedir. Kutsal Kitap'ta yer alan bu örneklerden biri, İbrahim'in Sadum kentinin yıkılmaması için Rab'be yaptığı şu duasıdır; "Rab'be yaklaşarak, «Haksızla birlikte haklıyı da mı yok edeceksin?» diye sordu, «Kentte elli doğru kişi var diyelim. Orayı gerçekten yok edecek misin? İçindeki elli doğru kişinin hatırı için kenti bağışlamayacak mısın? Senden uzak olsun bu. Haklıyı, haksızı aynı kefeye koyarak haksızın yanında haklıyı da öldürmek senden uzak olsun. Bütün dünyayı yargılayan adil olmalı.»⁴⁷⁷ İbrahim'in, Sadum kentinin yıkılmaması için Tanrı'ya dua ettiği gibi Lut Sohor için⁴⁷⁸, Yahuda da Benyamin için dua etmiştir⁴⁷⁹. Musa da defalarca İsrail halkı için dua da bulunmuş onları Tanrı'nın gazabından kurtarmıştır. Bu dualardan bazıları şunlardır;

"Musa Tanrısı Rab'be yalvardı: «Ya Rab, niçin kendi halkına karşı öfken alevlensin? Onları Mısır'dan büyük kudretinle, güçlü elinle çıkardın. Neden Mısırlılar, 'Tanrı kötü amaçla, dağlarda öldürmek, yeryüzünden silmek için onları Mısır'dan çıkardı' desinler? Öfkelenme, vazgeç halkına yapacağın kötülükten. Kulların İbrahim'i, İshak'ı, İsrail'i anımsa. Onlara kendi üzerine ant içtin, 'Soyunuzu gökteki yıldızlar kadar çoğaltacağım. Söz verdiğim bu ülkenin tümünü soyunuza vereceğim. Sonsuza dek onlara miras olacak' dedin.» Böylece Rab halkına yapacağını söylediği kötülükten vazgeçti."⁴⁸⁰

Aynı şekilde Musa'nın levhaları almak için halkından bir süre uzaklaşması sonrası onların buzağıya benzer bir puta tapmaya başlamaları ve Musa'nın Tanrı'ya onları affetmesi için dua etmesi;

Bir kez daha Rab'bin huzurunda bir şey yemeden, içmeden kırk gün kırk gece yere kapanıp kaldım. Çünkü günah işlemiştiniz; Rab'bin gözünde kötü olanı yaparak O'nu öfkelenmişsiniz. Rab'bin kızgın öfkesi karşısında korktum. Öfkesi sizi yok edecek kadar alevlenmişti. Ama Rab yakarışımı yine duydu.⁴⁸¹

⁴⁷⁷ Yaratılış 18/23-25.

⁴⁷⁸ Yaratılış 19/18.

⁴⁷⁹ Yaratılış 44/18.

⁴⁸⁰ Çıkış 32/11-14.

⁴⁸¹ Yasanın Tekrarı 9/18-19.

İsrail halkı, zehirli yılanlardan kurtulmaları için Peygamber Musa'ya yalvarıp şöyle dediler,“ Rabb'e ve sana karşı suç işledik, Rabb'e yalvar ki üzerimizden yılanları kaldırsın. Musa halk için yalvardı ve Rab yalvarışını kabul etti.⁴⁸² Davud Peygamber de, Musa'nın duasının halk için ne kadar yararlı olduğunu överek şöyle anlatmıştır:

Bu yüzden onları yok edeceğini söyledi Tanrı, Ama seçkin kulu Musa O'nun önündeki gedikte durarak, Yok edici öfkесinden vazgeçirdi O'nu.⁴⁸³

Bazen İsrail halkının yaptığı hataların bağışlanması için dua eden Musa, bazen de bireysel olarak hata yapan kişiler için dua ederek Tanrı'dan onu bağışlamasını istemiştir. Bunlardan biri olan Miryam, Tanrı'nın sadece Musa aracılığı ile konuşmasını kabullenememiş, kendisi ile aynı düşüncelere sahip olan Harun ile bu konuda yakınmaya başlamışlardır. Bunu işiten Tanrı öfkelenmiş, Miryam'ı deri hastalığı ile cezalandırmıştır. Bu olaya şahit olan Harun Musa'dan onun kurtuluşu için dua etmesini istemiştir.

“Rab onlara öfkelenip oradan gitti. Bulut çadırın üzerinden ayrıldığında Miryam deri hastalığına yakalanmış, kar gibi bembeyaz olmuştu. Harun Miryam'a baktı, deri hastalığına yakalandığını gördü. Musa'ya, «Ey efendim, lütfen akılsızca işlediğimiz günahıtan ötürü bizi cezalandırma» dedi, «Miryam etinin yarısı yenmiş olarak ana rahminden çıkan ölü bir bebeğe benzemesin.» Musa Rab'be, «Ey Tanrı, lütfen Miryam'ı iyileştir!» diye yakardı.⁴⁸⁴

Bunun yanında Hıristiyanlar Kutsal Kitap'ta yer alan ifadelere dayanarak Tanrı'nın, şefaati Peygamberlerinin ağzından müjdelediğini ve şefaatin inkâr edilemez olduğunu dile getirmektedirler.⁴⁸⁵ Tanrı, peygamber Hezekiel ağzıyla şefaatin gücünü, saygınlığını şöyle dile getiriyor;“Ülke halkı baskı uyguladı, soygunculuk etti. Düşküne, yoksula baskı yaptı, yabancıya haksız yere kötü davrandı. «İçlerinde duvarı örecek, gedikte durup önümde ülkeyi savunacak, onu yerle bir etmemi engelleyecek bir adam aradım, ama hiç kimseyi bulmadım. Bunun için öfkemi üzerlerine boşaltacak, kızgınlığımla onları yakıp yok

⁴⁸² Çölde Sayım 21/7.

⁴⁸³ Mezmurlar 106/23.

⁴⁸⁴ Çölde Sayım 12/9-13.

⁴⁸⁵ Dolabani, *a.g.e.*, s.15-16.

edeceğim.Yaptıklarını kendi başlarına getireceğim.»Egemen Rab böyle diyor.⁴⁸⁶Yine Peygamber Yeremya ağızıyla Rab diyor ki: «Yeruşalim sokaklarında dolaşın, Çevrenize bakıp düşünün, Kent meydanlarını araştırın. Eğer adil davranan, Gerçeği arayan bir kişi bulursanız, Bu kenti bağışlayacağım.⁴⁸⁷ Kutsal Kitap'ta yer alan ve peygamberlerin dilinden ifade edilen bu ve benzeri örnekler göstermektedir ki, şefaath kavramı Hristiyan hayatında göz ardı edilemez bir öneme sahiptir. Bu sebeple kutsal kişiler arasında yer alan peygamberlerde, Hristiyanlar için şefaath etmekte, dualarına ve korumalarına sığınılarak bireysel veya toplumsal kurtuluş gerçekleşmektedir.

⁴⁸⁶Hezekiel 22/29-31.

⁴⁸⁷Yeremya 5/1.

SONUÇ

Hıristiyanlık'ta 'Tanrı'dan uzaklaşma' olarak görülen günah, Tanrıyla insan arasındaki ilişkinin kopmasına sebep olmuştur. Hıristiyanlığa göre Âdem'in yasak meyveyi yemesiyle bütün insanlara sirayet eden günah, ancak günahsız olan mutlak bir varlığın kefareti aracılığıyla ortadan kaldırılabilir. Bu mutlak varlık ise çarmıha gerilerek kendini feda eden İsa Mesih'tir. Hıristiyanlar bu şekilde aslî günahlarından kurtulduklarına inanırlar. Fakat insan günaha eğilimli bir varlık olduğu için bundan sonrada günah işlemeye devam etmektedir. Bu günahlarından ise vaftiz ve tövbe yoluyla kurtulabilirler. Günah itirafı sonrası, affedilmeyen günah yoktur. Bunun yanında Tanrı katında önemli bir yeri olduğuna inanılan kişilerin yardımını talep ederek günahların cezalarından kurtulma düşüncesi Hıristiyanlık'ta zamanla yayılmaya başlamıştır. Bu düşüncenin temeli ise inananların birbirine olan bağlılıklarına dayanmaktadır. Buna göre biri günah işlediğinde diğerine zarar verdiği gibi biri iyilik yaptığında diğerine fayda sağlamaktadır. İsa'nın, Âdem'in bütün insanları etkileyen günahından yine bütün insanları kurtarması buna örnektir. Bu sebeple inananlar sadece yaşayanlar için değil, arındırıcı azaba uğrayan (Araf'ta bulunan) ölümler içinde dua ve tövbe ederek birbirine yardım etmelidirler. Katolik Kilisesi bu konuda dualarıyla yaşayanların ölümlere şefaate edebileceğini öğretmekte, Araf'taki ruhlar için ayinler yapılmakta, sadakalar verilmekte, ölümler günü törenleri kutlanmaktadır. Bu günün sonunda ölümlerin azizlerin cemaatine katıldığına inanılmaktadır. Yeryüzünde bulunanlar birbirlerine ve Araf'ta bulunanlara dua ederken, cennette Tanrı'yla birlikte olup herhangi bir arınmaya ihtiyacı olmayanlar, İsa, Meryem Ana, melekler ve azizlerle birlikte yaşayanlar ise arabuluculuk ederek yeryüzündeki inananlar için dua etmektedirler. Katoliklerin bu görüşlerinin aksine bazı Hıristiyan gruplar ölümler için duanın olmadığını, ölümlerin bu dünyadakilerin dualarına ihtiyaç duymadıklarını savunmaktadırlar. Bu fikri savunan Protestanlar, Araf fikrini ve ölümler için duayı kabul etmemekte, ölümler için dua ve diğer ritüelleri gereksiz bulmaktadır.

Hıristiyanlık'ta kurtuluş ve şefaate kavramı birbiriyle bağlantılı bir kavramdır. Hıristiyanların günahlardan kurtuluş düşüncesi gittikçe çıkılmaz bir boyuta ulaşmaya başlamış, önceleri kurtarıcı olarak sadece Mesih İsa görülürken, daha sonra buna

Kutsal Ruh, Meryem, azizler-azizeler, şehitler, melekler de eklenmiş ve şefaatlere başvurularak günahlardan kurtuluş düşüncesi Hıristiyan dualarında da etkisini göstermeye başlamıştır. Hıristiyanlık'ta ibadet ve duanın birbirinden ayrılması mümkün olmayan iki kavram olması bu etkileşimin nedenini ortaya koymaktadır. Hıristiyan ibadetinin merkezinde ise İsa yer almaktadır. Bunun için Hıristiyan dualarında İsa önemli bir yere sahiptir. Çünkü insan günaha düştüğünden dolayı Rabbin rızasından uzaklaşmıştır. Bunun için Rabbin huzuruna kendi başına aracısız çıkamaz. Günah işlememiş olan sadece İsa olduğu için de aracı kılınarak onun adıyla dua edilir. Bunun yanında duada diğer kutsal kişilerden de şefaati istenilir. Çünkü Hıristiyanlığa göre bir kişi şefaati olmadan cehennemden kurtulamaz. Bu şefaati Mesih İsa olduğu gibi bunun yanında başları Meryem olmak üzere Mikail, Cebrail ve diğer meleklerle beraber Kutsal Ruh, Havariler, Azizler, Şehitlerin şefaatine de başvurulmalıdır. Bu durum Hıristiyanlara göre duanın sadece Tanrı'ya yönelmesine zarar vermez, aksine kuvvetlendirir. Çünkü şefaati istenilen kişiler Tanrının isteğine uygun yaşayan, örnek kişilerdir. Yaptıkları Tanrı ile Hıristiyanlar arasında bir aracılık olarak görülmüştür. Mutlak şefaati olan Mesih İsa'nın şefaati özünde değişmeyen, kalıcı bir şefaati olduğu için tüm Hıristiyanlar tarafından kabul edilmiştir. Şahsi bir eklenti olarak kabul edilen azizlerin şefaati ise bütün Hıristiyan Kiliseleri tarafından meşru kabul edilirken, Protestan Kiliseleri tarafından meşru kabul edilmemektedir.

Duada aracı kılma geleneğinin oluşmasında yani İsa'nın duada aracı kılınarak şefaati düşüncesinin oluşmasında İsa'nın kefareti olayı kadar Hıristiyanlığın gelişip yayılmasında büyük etkisi olan Pavlus'un ve onun yaşadığı çevrenin, inanç ve fikirlerinin etkisini de görmezlikten gelemeyiz. Ayrıca Hıristiyanlığın geliştiği Akdeniz çevresinin dinlerinin ve mensuplarının inandıkları birçok Tanrılar, Rabler ve Tanrıçaların da Hıristiyanlık üzerinde etkisi olmuştur. Bu etki daha sonra Meryem'in duada şefaati kılınmasından diğer kutsal kabul edilen kişilerin şefaati kılınmasına kadar ilerlemiştir. İsa'nın Tanrı ilân edilmesiyle başlayan süreç doğal olarak İsa'yı dünyaya getiren kadının yani Meryem'in de tanrılaştırılmasına kadar ilerletilmiştir. Meryem, Hıristiyanlar için artık düşmanlara ve şeytanlara karşı koruyucu, günahları ve kusurları bağışlayıcı, şifa veren, iyilikte bulunan, kendisine dua eden kimseleri yargı günü şefaati ile koruyan biridir. Meryem'e olan saygı ve

sevgi, zamanla ele avuca sığmaz bir boyuta ulaşmıştır. Bu saygı ve sevginin ölçüsüzlüğü daha sonraları insanların kutsallaştırarak tapınma boyutuna getirdikleri, Tanrı'nın katında özel bir yeri ve önemi olduğuna inandıkları aziz ve azizeleri de kapsamış ve bu kişiler de şefaathane duası istenilenler arasında yer almışlardır.

Hıristiyan Kutsal Kitab'ında yer alan ve İsa tarafından dile getirilen tüm Hıristiyanların kutsal/aziz olması gerektiği çağrısı inananları model kabul ettikleri İsa'yı yaşam biçimiyle taklit eden azizleri örnek almaya teşvik etmiştir. Çünkü onların İsa'nın en yakın arkadaşı olarak Tanrı'yı daha iyi bildiklerine, cennetin bilgisine sahip olduklarına ve Hıristiyanları cennete götüren güvenilir ve doğru rehberler olduklarına inanılmaktadır. Nasıl ki İsa Hıristiyanlar için bir model, yaşam biçimiyle örnekse azizler de İsa'nın yaşam tarzını taklit ederek diğer insanlar için fazilet örnekleri kabul edilmişlerdir. Tanrı katında önemli bir yeri ve değeri olduğuna inanılan azizler inananlar için hem birer model hem de koruyucu ve kurtarıcı olarak düşünülmüşlerdir. Onların Tanrı'ya yakın olup aynı zamanda inananlar için ulaşılabilir olması günahkâr olan insanın Tanrı'ya ulaşmasında bir aracı olarak kabul edilmelerine sebep olmuştur. Azizlere duyulan bu saygı daha sonra onların kutsal kalıntılarına ve ikonlarına aşırı tazime dönüşmüş, saygı ve tapınma birbirine karıştırılmıştır. Azizlerin kutsal kalıntılarının tıpkı aziz hayattayken olduğu gibi koruyucu, şifa veren, şefaathane eden, günahları affeden gücüne inanılmıştır. İkonlar ve kutsal kalıntılar azizlerle bağ kurmak için kullanılan bir saygı nesnesine dönüşmüştür. II.Vatikan Konsili'nde azizlere saygı ve azizlerin şefaathaneinden bahsedilirken, Trent Konsili ile azizlere saygı göstermenin meşruluğu ve Kilise geleneğine uygunluğu açıkça belirtilmiş, ayrıca şefaathane ve başkası lehine niyazda bulunma Katolik Kilisesi tarafından bir dogma olarak kabul görmüştür.

Hıristiyanlar tarafından kurtarıcı olarak kabul edilen bu kutsal kişilerin ortak özellikleri ise hepsinin zayıf anlarında inananları her türlü kötülüklerden ve günahlardan koruyup kollayıcı olmaları, Hıristiyanların kurtuluşa ermesine yardımcı olmaları, inananların dualarını Tanrı'ya sunmalarını sağlamaları ve onlar için Tanrı'nın huzurunda bağışlanma dileyerek şefaathaneçi olmalarıdır. Yani kısacası Hıristiyanları günahlarından kurtararak yargı günü Tanrı'nın huzuruna güvenle çıkmalarını ve yeniden kurulan Tanrı Krallığı'nda Tanrı'yla birlikte yer almalarını

sağlamaktır. Çünkü Kutsal Üçlü Birliğin yargılayacağı o gün günahkâr olanlar İsa tarafından azarlanıp, ebediyen Tanrı'dan uzak kalacaklar ve ebedi ateşle cezalandırılacaklardır. Bu ise inananlar için istenmeyen bir sonudur.

Sonuç olarak bütün bunlar göstermektedir ki; Hıristiyanlar ebedi kurtuluş için yani cehennemden kurtulabilmek ve Tanrı ile birlikte yaşayabilmek için mutlaka bir şefaatchiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bir kişinin şefaatchisi olmadankurtulması ise mümkün değildir. Bu şefaet fikri zamanla Hıristiyan ibadet ve dualarına da etki etmiş, günümüze kadar ulaşan bu usul Hıristiyanlık âyinleri içinde dualarda ve ilâhiler de etkisini göstermeye devam etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Açıklamalı Kutsal Kitap*, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 2010.
- AKALIN**, Kürşat Haldun, “ Göğün Kraliçesi İsis’in Geri Dönüşü: Hıristiyanlık’ta Meryem Ana Tapınması,” *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi (İLTED)*, 2016, sy. 45, s.81-107.
- ALICI**, Mustafa, “ Şefaât”, *DİA*, İstanbul,2010, XXXVIII, 411-412.
- ATASAĞUN**, Galip, *Hıristiyanlık’ta Kıyamet Alametleri ve Dünyanın Sonu*, Konya, 2001.
- AYDIN**, Mehmet, *Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, Konya, 1991.
 -*Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.
 -“İ.İznik ve Efes Konsilleri Doğrultusunda Hıristiyanlık’ta Hz.Meryem Kültürünün Gelişimi”, *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Konya,2015, sy.20, s. 9-18.
 -*Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, Ankara, 1995.
- BARKER**, G. *O’nun İzinde Hıristiyanlık ve Laiklik Tarihi*, Zafer Matbaası, İstanbul, 1985.
- BOETTNER**,Lorraine , *Roman Catholicism*, New Jersey,1962.
- BORRMANS**, P., “İsa Mesih’in Hıristiyan Tinselliği ve Tasavvufundaki Yeri ve Önemi”, *Müslüman Hıristiyan Diyalogu, Tanrı ile İnsan Arasındaki İlişki Konulu Sempozyum*, Sak Ofset, İstanbul, 2005.
- CAN**, Ali, “Kur’an ve Yeni Ahit’e Göre Şehitlik”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2015, VIII, sy.37, s.1035-1048.
- CHARLESWORTH**, James H., “Eski Ahit’in Apokrif Kitapları”, çev. Muhammet Tarakcı, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2003, XII, sy. 2, s.385-411.
- CEBECİ**, Lutfullah, “ Mikail”, *DİA*, İstanbul, 2005, XXX,45-46.
- CİLACI**, Osman, “Dua”, *DİA*, İstanbul, 1994, IX, 529,530.
- CİLACI**, Osman, *Psiko-sosyal Açından İlahi Dinlerde Dualar*, Arı Basımevi, Konya, 1982.
- COUDERT**, Allison “ Angels”, *The Encyclopedia of Religion*,ed. Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987, I, 282-286.
- COHN**,Robert L., “Sainthood” *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987, XIII, 1-6.
- ÇOLAK**, Ali, “Kur’an ve Hadislere Göre Melek”,Gümüşhane,2012.
- DAVUD**, Abdülehad, *İncil ve Salıb*, (Osmanlı Türkçesinden sadeleştiren)Kudret Büyükcoşkun, İnkılap yay., İstanbul, 1999.
- DOLABANI**, Rahip Hanna, *Azizlerin Şefaati*, çev. Gabriyel Akyüz, İstanbul, 1999.

- ERBAŞ**, Ali, *Hristiyan Ayinleri(Sakramentler)*, Nun Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- POTTS**, J.Manning, *Yukarı Oda Ferd ve Ailelere Mahsus 20 Günlük İbadet*, tr. Harriet Nilson, İstanbul, 1963.
- ERBAŞ**, Ali, “Melek Düşüncesinin Farklı İnançlardaki Tezahürleri”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1996, sy.I, s.107-128.
- FİDAN**, Maksude Kurt, “Ana Tanrıçalardan Bakire Meryem’e: Kadının Mitolojik Öyküsü”, *II.Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı- IV*, İstanbul, 2013, s. 927-944.
- DEMİRCİ**, Kürşat, “Tesbih”, *DİA*, İstanbul,2011, XL,532-533.
- F.L. Cross ve E.A. Livingstone**, ed.,*The Oxford Dictionary of the Christian Church*, Oxford University, New York, 1989.
- GÜÇ**, Ahmet, “Putperestlik”, *DİA*, İstanbul,2007, XXXIV, 365-368.
- GÜRKAN**,Salime Leyla , “Şehid”, *DİA*, İstanbul,2010, XXXVIII, 431-433.
- HARMAN**,Ömer Faruk, “Aziz”, *DİA*, İstanbul,1991, IV, 332.
- “Endüljans”, *DİA*, İstanbul, 1995, XI, 209-211.
- “Günah”, *DİA*, İstanbul, 1996, XIV, 278-282.
- “İsa”, *DİA*, İstanbul, 2000, XXII, 465-472.
- “Meryem”, *DİA*, Ankara,2004, XXIX, 236-242.
- “Teşbih”, *DİA*, İstanbul, 2011, XL, 560-563.
- “Yahudi ve Hristiyan Kutsal Metinlerinde Peygamberlik ve Peygamber Evlilikleri”, *Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi*, İlmî Neşriyat, s.39-58.
- “Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler”, *İslam Tetkikleri Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yay., İstanbul, 1995 ,IX, 127-161.
- HAS**, Kenan, “Yeni Ahitteki Peygamberlikle İlgili Kavramlar Üzerine Bir İnceleme”, *Ekev Akademi Dergisi*, Erzurum, 2005(Bahar), IX, sy. 23, s. 69-84.
- HASEL**, Kurt, *Batıl İnançlar Kapılma ve Kurtulma*, İstanbul, 1998.
- HASANOV**, Eldar, “Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Karabük, 2014, III, sy.4, s. 676-695.
- İŞİK**, Hidayet, “Fahrettin Razi’nin Din Anlayışı İçerisinde Putperestliğin Yeri ve Putperestlikle İlgili Verdiği Bilgiler”, *Dinler Tarihi Araştırmaları II*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara, 2000, s.35-54.
- İANNİTTO**,P.Luigi,*Hristiyan İnanıcı (Kutsal Kitaplara, Kilise Babaları ve Belgelerine Göre Açıklanan Hristiyan Gerçekleri)*, çev. Leyla Alberti, İstanbul, 1994.
- J.Neuner, S.J.-J.Dupuis, S.J.***The Christian Faith in the Doctrinal Documents of Catholic Church*, ed. Jacques Dupuis, Alba House, New York, 1981.

KAHRAMAN, Ferruh, *İtikadi Açından Hıristiyanlık ve İslamiyet'te Günah*, Rağbet yay., İstanbul, 2011.

KATAR, Mehmet, *Hıristiyanlık, Yahudilik ve İslam'da Tövbe*, Töre yay., Ankara, 1997.

Katolik Kilisesi Ayin Kitabı ve İlahiler

“*Katolik Kilisesi Din ve Ahlak ilkeleri (Özet)*”, çev. Dominik Pamir, İstanbul, 2006.

Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, çev. Dominik Pamir, Yaylacık Matbaacılık, İstanbul, 2000.

KLAUSNER, Samuel Z., “Martyrdom”, *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987, IX, 230-237.

KÜÇÜK, Mehmet Alparslan , “İkonografiden İnanca ‘ İsa Mesih’in Dirilişi/ Paskalya’ Süreci ”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, III, sy.8, s. 230-274.

MAİSCH, Ingrid, “Salvation”, *Encyclopedia of Theology*, ed. Karl Rahner, New York, 1975, s. 1499-1506.

“Maneviyatı Dindarlıktan Ayırmak”: Hilomorfik Bir Bakış Açısı, tr. Carlos Del M. RIO ve Lyle J. WHITE çev. Selma BAŞ, *Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi*, 2016/1, sy.37, s. 73-113.

Meryem Ana'ya Tesbih Duasının olayları

MİCHEL, Thomas, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, İstanbul, 1992.

MORALİ, Ilaria, “Bir Klasik Kristoloji Örneği: Aounio’lu Aziz Thomas”, *Müslüman-Hıristiyan Diyalogu Tanrı ile İnsan Arasındaki İlişki Konulu Sempozyum II*, İstanbul, 2005, s.122-134.

MUSA, Kamil, *Neden Kurban?*, Sevgi Yay., İzmir, t.y.

POLAT, Kemal, “Hıristiyan Kurtuluş Öğretisinde İsa Vasıtasıyla Kurtuluş”, *Ekev Akademi Dergisi*, 2006, X, sy.27, s.183-202.

-*Katolik Hıristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*, Salkımsöğüt yay., Ankara, 2008.

POTTS, J.Manning, *Yukarı Oda Ferd ve Ailelere Mahsus 20 Günlük İbadet*, tr.Harriet Nilson, İstanbul, 1963.

REUMANN, John, “Mary”, *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, New York, 1987, IX, 249-252.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, *Din Fenomenolojisi (Dinlerin Mahiyeti ve Tezahür Şekilleri)*, Isparta, 2002.

SİNANOĞLU, Mustafa, “Nübüvvet”, *DİA*, İstanbul, 2007, XXXIII, 286-291.

SÜMER, Necati, “Katolik Mezhebinde Yedi Ölümcül Günah Problemi”, *Turkish Studies=Türkoloji Araştırmaları*, 2016, XI, sy.5, s. 481-498.

SOYDAN, Ersoy, “İstanbul Ayazmaları ve Bir İnanç Merkezine Dönüşen Meryem Ana Ayazması”, *Uluslararası İstanbul Tarihi Yarımada Sempozyumu 2013*, 2014, s.645-651.

Tanrı'ya Övgü Duaları, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 2007, I-III.

TÜMER, Günay, “*Hıristiyanlık Ve İslam da Hz. Meryem*”, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011.

TROLL, Christian W., *Müslümanlar Soruyor Hıristiyanlar Yanıtıyor*, tr. Robert Kaya, Sent Antuan Kilisesi, İstanbul, t.y.

UĞUR, Hakan, *Tevrat'ın Kur'an'a Arzı Kur'an'ın Tevrat'ta Tasdik Ettiği Konular*, Emin yay., Bursa, 2011.

YİTİK, Ali İhsan, “Hz. Meryem ve Efes-Meryem Ana Evi”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Elazığ, 2000, sy.5, s. 55-70.

XAVIER, Jacob, *Sorabilirmiyiz? Hıristiyanlık Hakkında En Çok Sorulan Sorular*, İstanbul, 2015.

WACH, Joachim, “Din ve Felsefede Kurtuluş Düşüncesi”, çev. Ali Coşkun, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 13-15, İstanbul, 1997, s.249-261.

WAIDA, Manabu, “Miracles”, *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, Mcmillian Publishing Company, New York, 1987, IX, 541-548.

Web Siteleri

Son Arınma ya da Araf, <http://www.meryemana.net/misc/son-arinma-ya-da-araf>, (09/10/2017)

İkinci Vatikan Konsili, <http://www.meryemana.net/misc/ikinci-vatikan-konsili>, (24/08/2017)

Pavlos Ulaş, *Tanrı Krallığının Bedensiz Varlıkları; Melekler*, <http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/> (20/06/2017)

Katolik Kilisesi Ayin Kitabı, <http://www.meryemana.net/books/katolik-kilisesi-ayin-kitabi/sayfa-1>, (13/07/2017)

Viyana Belediyesi, Kasım 2018- Kültürler Arası Takvim, <https://www.wien.gv.at/tr/birarada/entegrasyon/takvim/kasim.htm>, (23/08/2017)

Rabbe Dualar, <https://www.meryemana.net/misc/rabbe-dualar>, (15/06/2017)

Kutsal Ruh'a Dualar, <http://www.meryemana.net/misc/kutsal-ruha-dualar>, (06/09/2017)

Katolik Kilisesi Ayin Kitabı, <http://www.meryemana.net/books/katolik-kilisesi-ayin-kitabi/sayfa-3>, (12/07/2017)

http://www.elseroad.com/topics/house_church/ntrf/newsletters/new_testament_prophets.htm (06/07/2017)

Azizlere *Dua* *etmek*
,http://www.oodegr.com/tourkika/prosefxes/Azizlere_Dua_Etmek.htm#pano,(25/09/2017)

Pavlos Ulaş,*Azizlerin Yaşamları ve yazıları Sinaksarion*,http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/vioi_ayiw_n_syna3aristis.htm, (08/09/2017)

Luke Wayne,*Araf ve 2. Maccabees 12:39-45*,<https://carm.org/purgatory-and-2-maccabees-12-39-45>, (13/08/2017)

ÖZGEÇMİŞ

Emine Yüksel, 05.01.1989 tarihinde Konya'nın Karatay ilçesinde doğdu. İlkokul ve Ortaokulu Konya Şehit Sadık İlköğretim Okulu'nda (1995-2003), lise eğitimini ise Konya Karatay İmam Hatip Lisesi'nde (2003-2007) tamamladı. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden (2008-2012) mezun oldu. 2013 yılında Meslek Dersleri Öğretmeni olarak Afyon Anadolu İmam Hatip Lisesi'ne atandı. 2015 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Dinler Tarihi Ana bilim dalında yüksek lisansa başladı. Şu an Çeltik Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde Meslek Dersleri Öğretmeni olarak görevine devam etmektedir.

EKLER

(EK-1)Tövbe Duası

Tövbe edecek kimseye daha önceden bir takım egzersizler verilir, manevi bir hazırlanma devresi geçirmesi sağlanır. Tövbeye hazır hale geldiğinde Kiliseye gelir ve papazın önünde dizleri üzerine oturur ve şöyle der:

Beni affet, ey Pederim, çünkü ben günahkârım.

Sonra haç işareti yapılır tövbe eden kişi şu sözlerle günahını itiraf eder:

Yüce Tanrıya, bakire Meryem'e, baş melek aziz Michel'e (Mikail), aziz vaftizci Yahya'ya, aziz havariler Petrus ve Pavlus'a, bütün azizlere ve size ey Pederim. Ben düşünce, söz ve fiil olarak çok günah işledim. Ben falan zamandan beri itirafta bulunmadım. Benim günahlarım bağışlanmadı. Ben tövbe etmedim.

Sonra O, Mesih'in vekili olarak papaz'a işlediği günahları söyler:

Geçmiş hayatımda birçok günah işledim. Ben tüm bu günahlardan dolayı Tanrı'dan ve Ey Pederim sizden eğer beni layık görürseniz af, tövbe ve aklanmamı istiyorum. Bu benim hatamdır. Tanrımız Rabb'in neni bağışlaması için ben Bakire Meryem'e, baş melek aziz Michel'e, aziz vaftizci Yahya'ya, aziz havariler Petrus ve Pavlus'a, tüm azizler'e ve size yalvarıyorum Ey Pederim.

Sonra günah çıkarıcı papaz şunları söyler:

Yüce tanrı size merhamet etsin, günahlarınızı affetsin ve sizi ebedi hayata götürsün. Amin.

Yüce ve merhametli Rab sizi affetsin, aklasın ve günahlarınızı silsin. Amin.

Tövbe eden pişmanlığını şu sözlerle belirtir:

Tanrım, seni incittiğimden dolayı büyük üzüntü içindeyim sen son derece iyisin ve günah senin hoşuna gitmez. İnançtinin yardımıyla artık günah işlememeye ve tövbe etmeye karar veriyorum.

Papaz şunları söyleyerek onun günahlarını çıkarır:

Rabbimiz İsa Mesih sizi affetsin.

Ben de şimdi sizin günahlarınızı affediyorum. Baba'nın, Oğul'un ve Kutsal Ruh'un adına. Amin.

Rabbimiz İsa Mesih'in çektiği acılar, Bakire Meryem'in ve tüm azizlerin saygınlıkları, hepsi sizi destekleyecek ve günahlarınızın affında yardımcı olacak. Sizdeki inayeti attıracaklar ve sizi ebedi hayata ulaştıracaklar. Amin.

Bunun ardından Matta İncil'indeki şu cümleleri dua maksadıyla okur:

Senin günahların bağışlandı,

Ve İsa bir kayığa bindi,

Karşıya geçip kendi şehrine geldi.

Ve işte ona yatakta yatan inmeli bir hasta getiriyorlardı.

İsa onların imanını görüp inmeli adama dedi:

Oğul, cesur ol, günahların bağışlandı.

Fakat insanoğlunun yeryüzünde günahları bağışlamak kudreti olduğunu bilesiniz diye (o vakit inmeliye dedi): Kalk, yatağını kaldır ve evine git. O da kalkıp evine gitti.⁴⁸⁸

Bir başka kaynakta ise günah itirafı ile ilgili şu dualar yer alır:

1) İtirafın Önceki Dua

“Ey Allah aziz ruhun nuru ile ruhumu aydınlat. Kusurlarım üzerine hakikaten pişman olmak ve artık günah işlememek için bana kuvvetli niyet ver.” Amin

2) İtirafa Davet Duası

“Ey her şeye kadir ve merhametli baba, günahlarını itiraf edenleri sen ya Rab affet. Senin kutsal ismin aşkına dua ederiz, Amin”

3) İtiraf Duası

⁴⁸⁸ Matta 9/1-7 bk. Ali Erbaş, *Hıristiyan Ayinleri(Sakramentler)*, Nun Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.205-206.

“ Ben itiraf ederim ki fikirle, sözle ve işle çok günah işledim. Bu sebepten daima bakire aziz Meryem’e aziz Mikael meleğe Vaftiz edici aziz Yuhanna’ya aziz Petrus ve Pavlus’a bütün azizlere ve sana peder yalvarırım. Kadir ve merhametli olan Allah günahlarımız için bize merhamet etsin ve suçlarımızı bağışlasın, Amin.”

4) İtiraftan Sonraki Dua

Ey Rabbim, bana bol bol ihsan ve affettiğin için sana bütün yüreğinden can ve gönülden şükürler ederim. Günah işlemiş olan bana karşı ne kadar merhametli ve şefkatlisin. Aziz Bakire Meryem, benim sevgili annem, bu niyetimi sana arz ederim. Senin yardımınla, benim vaitlerimle cesaretli ve sadık durayım, Amin”⁴⁸⁹

Tövbe duasına bir başka örnek,

Her şeye kadir Allah'a ve size kardeşlerim, düşüncelerimle ve sözlerimle, eylemlerimle ve ihmallerimle çok günah işlediğimi itiraf ediyorum. Gerçekten günah işledim. Bu nedenle bakire Meryem Ana'ya, Meleklerle, bütün Azizlere ve size, kardeşlerim, yalvarıyorum, benim için Rabbimiz Allah'a dua ediniz.⁴⁹⁰

(EK-2) İsa’ya Dua

Ey Allah'ın oğlu İsa ! Bize yardımcı ol.

Ey Meryem'in oğlu İsa, bize sığınacak yer ol.

Ey İsa Mesih Efendimiz bizi kuvvetlendir ve koru.

Şeytanı bizden uzak tutarak suç ve günahlarımızı af et ve yargılama gününde bize acı. Amin.⁴⁹¹

Göklerdeki yüce Allah'a övgüler olsun ve yeryüzünde iyi niyetli insanlara barış gelsin. Seni överiz. Seni yüceltiriz. Sana ibadet ederiz. Sana hamdederiz. Yüce Allah, göklerin kralı, her şeye kadir Peder Allah, sonsuz şanın için sana şükrederiz. Mesih İsa, biricik Oğul, Yüce Allah, Allah'ın kurbanı, Pederin Oğlu, dünyanın günahlarını kaldıran sen, bize merhamet eyle. Dünyanın günahlarını kaldıran sen,

⁴⁸⁹ Osman Cilacı, *Psiko-sosyal Açından İlahi Dinlerde Dualar*, Arı Basımevi, Konya, 1982, s.81-82

⁴⁹⁰ *Katolik Kilisesi Ayin Kitabı*, <http://www.meryemana.net/books/katolik-kilisesi-ayin-kitabi/sayfa-1>, (13/07/2017)

⁴⁹¹ *Rabbe Dualar*, <https://www.meryemana.net/misc/rabbe-dualar>, (15/06/2017)

dualarımızı kabul eyle. Yüce Allah'ın sağında oturan sen, bize merhamet eyle. Çünkü yalnız sen kutsalsın, yalnız sen Rabbimizsin, yalnız sen yücesin. Ey Mesih İsa, Kutsal Ruh'la birlikte Peder Allah'ın şanıdasın. Amin.⁴⁹²

Ey Allah! İsa Mesih'te bulduğumuz çareler için sana teşekkür ederiz. Onun bütün ihtiyaçlarımıza kafi geldiğini bilerek, cesaretle ve emniyetle hayatın müşkilatını onun sükuneti ile karşılayalım. Bize dua öğreten adıyla yalvarırız. Ey göklerde olan babamız....Amin.⁴⁹³

Ey bizi seven Allah Babamız! Dualarımızı kabul buyurduğun için sana hamd ederiz. Bize senin kudretinde mutlak bir iman bulmayı ve bu imanla beraber itaat etmemizi öğret. İsa adına yalvarıyoruz. Amin.⁴⁹⁴

Ey Selamet veren Allah! Sulh sever olmamız için hafızalarımızı kuvvetlendir. Birbirimizi sevmemiz için herkesin ruhu sana dönsün. Kurtarıcımızın adına yalvarırız.Amin.⁴⁹⁵

Ey Allah Babamız! Bizim daha sabırlı olmamıza ve kardeşlerimizi bilhassa bizi sevmeyenleri de, sevmemize yardım et. Önderimiz sensin. Senin takipçilerin olmak istiyoruz. İsminin uğruna bize doğruluk yolunu göster. Rabbimiz Mesih'in vasıtasıyla. Amin.⁴⁹⁶

Ey Allah! Bize mütevazi ve lütfekar olmayı öğret. Başkalarını kendimizden üstün görmemize yardım et. İsa'ya daha yakın olmak için onun izinde yürüyelim. Onun ruhuna yalvarırız.Amin.⁴⁹⁷

Ey Allah'ım, sen ki kendi oğlun efendimiz İsus Hristos'un kıymetiyle dünyayı sevindirdin. Sana yalvarırız, onun annesi bakire Meryem'in sayesinde biz ebedi saadetine nail olalım. Efendimiz Hristos'un vasıtası ile, Amin.(paskalya duası)⁴⁹⁸

⁴⁹² *Katolik Kilisesi Ayin Kitabı*, <http://www.meryemana.net/books/katolik-kilisesi-ayin-kitabi/sayfa-3>, (12/07/2017)

⁴⁹³ J.Manning Potts, *Yukarı Oda Ferd ve Ailelere Mahsus 20 Günlük İbadet*, tr.Harriet Nilson, İstanbul, 1963, s. 5.

⁴⁹⁴ Potts, *a.g.e*, s. 8.

⁴⁹⁵ *a.g.e*, s.19.

⁴⁹⁶ *a.g.e*, s.22.

⁴⁹⁷ Potts, *a.g.e*, s.31.

⁴⁹⁸ Cilacı, *a.g.e*, s.70.

Ey babamız günahlarımızdan kurtardığından sana şükrederiz. Aziz ismin için hamd ile terennüm etmemize yardım et. İsa Mesih'in ismi ile Amin.⁴⁹⁹

Herşeye kadir babamız, yüreklerimiz sana açıktır. Kulaklarımızı aç ki sesini işitelim ve ardınca yürüyelim. Bunu İsa Mesih adı ile dileriz.⁵⁰⁰

İyiliğe şükretmek ve lütfunu istemek için bizi dua evine tekrar getiren Allah'ımız ibadetimizi ve şükranlarımızı kabul et. Bu duamızı Rabbimiz İsa Mesih'in aşkına dileriz. Amin.⁵⁰¹

(EK-3)Kutsal Ruh'a Dualar

Ey Kutsal Ruh,

Sen yaşam Ruhusun, sen yaşamımızda lütfeden Mesihimiz; kurtarıcımız olarak övdüğümüz, Tanrı'nın yaşam soluğunu ölü yüreklerimize üfleyensin.

Sen yaratan Ruh, sen insanları yeniden yaşama kavuşturansın ve günahkârları Tanrı'nın çocukları yapansın.

Kutsal Ruh, gözlerime ışık ver, zihnimin ışığını ve özellikle kutsal imanın ışığını ver. Amin.

Gel, Kutsal Ruh, yüce göklerden, nurunla doldur kalplerimizi.

Gel bize, düşünlerin babası, gel nimetlerin kaynağı, gel kalplerimizin nuru.

Sen, bizi avutursun, ruhumuzun aziz misafirisin, kalplerimizin tatlı serinliğisin.

Yorgunlukta istirahat, ateşte serinlik, yaşlı gözlerde ümitsin.

Ey mutluluğun nuru, müminlerin ruhu, kalplerimiz seninle dolu.

Senin kudretin olmayınca, iyilik kalmaz insanda, fenalık kaplar ruhunu.

Lekeli kalpleri yıka, kuru olanları sula, yaralı kalpleri sar.

Sert kalpleri yumuşat, soğuk olanları ısıt, düzensiz ruhlara düzen ver.

⁴⁹⁹ a.g.e, s.83.

⁵⁰⁰ a.g.e, s.85.

⁵⁰¹ a.g.e, s.86.

Sana güvenenlere, sana iman edenlere yedi nimetini bağışla.

Fazilet ve nimet, ölümden sonra selamet, ebedi saadet temin et. Amin.

Gel, Kutsal Ruh yüreklerimize ve en yükseklerden Işığını gönder bize.

Tüm gücümüzle çağırıyoruz Seni, Sen Peder'in Ruh'u, Kutsal'ın Ruh'u.

Bir kez daha yaşamlarımızı oldukları gibi sana teslim ediyoruz. Onlara mutlak egemenliğin üzerlerine gelsin diye.

Kirli olanını yıka, kurak olanını sula, yaralı olanını ota, katı olanını yumuşat, soğuk olanını ısıt, bozuk olanını düzelt.

Sen ruhlarımızın tesellıcisi, bizi çöküntüye esir eden kötülüğün zincirlerinden ve günahattan kurtarmaya gel.

Egemenliğine giremeyeceklerini yakan ve kül eden Allah'ın Sevgisi ateşiyle gel, bizi tutuştur.

Kurtuluşumuzun ve kesin gelişinin vaktini hızlandıracak Müjdenin bildiricileri kıl bizi. Amin.⁵⁰²

(EK-4)Kötü Ruhları Kovma Duası

Senin zorba yönetimini devirmek ve insanlığı kurtarmak için dünyaya gelmiş olan ve çadırını insanlar arasında kurmuş olan Rab Tanrı seni azarlıyor, ey şeytan, karşıt güçlere karşı Çarımhta zafer kazanmış olan O; Güneş karardı ve yeryüzü titredi ve mezarlar açıldı ve kutsalların bedenleri dirildi. Ölümü sayesinde ölüme üstün gelmiş ve ölüm üzerinde egemenliği bulunanı, yani seni, yenmiş olan O seni azarlıyor. Yaşayan Tanrı'nın, Yaşam ağacını göstermiş olan, Keruvlara ve ağacı korumak için her yöne dönen alev kılıcına emir veren O'nun adıyla san söylüyorum, azarlanmış şekilde çek git. Denizin dalgaları üzerinde kuru toprakta yürür gibi yürümüş olan, rüzgâr fırtınalarına hükmetmiş olan, bakışı derinlikleri kurutan ve tehdidi dağları eriten aracılığıyla sana söylüyorum. Çünkü şimdi sana bizim aracılığımızla emreden O'dur. Kork ve dışarı çık ve bu yaratılmış olandan ayrıl. Bir

⁵⁰²Kutsal Ruh 'a Dualar, <http://www.meryemana.net/misc/kutsal-ruha-dualar>, (06/09/2017)

daha geri gelme ve ne kendini onda gizle ne de onunla karşılaş, ne onda etkin ol ne de onu etkile; ne gece veya gündüz ne de sabah veya öğlen. Ancak belirlenmiş Yargı gününe kadar buradan kendi cehennemine git. Keruvlar üzerinde oturan ve derinlikleri gözleyen Tanrı'dan, huzurunda Meleklerin, Baş Meleklerin, Tahtların, Yönetimlerin, Yetkilerin, Güçlerin, çok gözlü Keruvların ve altı kanatlı Serafların titrediği, huzurunda göğün ve yerin, denizin ve tüm içindekilerin sarsıldığı Tanrı'dan kork. Dışarı çık ve Tanrımız Mesih'in mühürlenmiş ve göreve yeni çağrılmış askerinden ayrıl; çünkü rüzgârların kanatları üzerinde yürüyen ve meleklerini ruhlar ve hizmetkârlarını ateş alevi yapan aracılığıyla sana söylüyorum. Dışarı çık ve bu yaratılmıştan tüm gücünle ve şeytansı elçilerinle birlikte ayrıl.⁵⁰³

Çünkü yüceltilmiştir Baba'nın ve Oğul'un ve Kutsal Ruh'un adı; şimdi ve her zaman ve sonsuza kadar. Âmin

(EK-5)Azizler İçin Dua

(2 Ocak Aziz Basilius ve Aziz Nazianz'lı Gregorius Bayramı Duası)

Yüce Tanrı, Basilius ve Nazianz'lı Gregorius'un öğretmenliği ve öğretileriyle kiliseni aydınlatan sen, senin gerçeğini tanımak ve cesur bir hayat programıyla onu uygulamak için bize onlarınkine benzer alçakgönüllü ve ateşli bir ruh ver. Bunu seninle ve Kutsal Ruh'la birlikte şimdi ve ebediyen hükmeden Oğlun Rabbimiz Mesih İsa'nın adına senden dileriz.⁵⁰⁴

(EK-6)Tüm Azizlerin Bayramı İçin Dua

Ebedi ve her şeye kadir Allah, cennette bulunan bütün azizleri ve onların kutsal hayatlarını bu gün sevinçle anmaktayız. Sana yalvarıyoruz; bizim için aracılık yapan bu azizlerin hatırına bize merhamet göster ve senden ümitle beklediğimiz nimetleri bağışla. Bunu seninle ve Kutsal Ruh'la birlikte şimdi ve ebediyen hükmeden Oğlun Rabbimiz Mesih İsa'nın adına senden dileriz.⁵⁰⁵

⁵⁰³Pavlos Ulaş,a.g.k.,[http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/\(20/06/2017\)](http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/(20/06/2017))

⁵⁰⁴Tanrı'ya Övgü Duaları, (Olağan Devre Haftalar I-XVII), III, s.903.

⁵⁰⁵a.g.e., s.971.

Adaklar üzerine dua

Allah'ım azizlerin şerefine sana sunduğumuz bu adakları sevgiyle kabul et. Ebedi hayata kavuştuklarına inandığımız azizlerin kurtuluşumuz için yardımlarını sağla. Bunu Rabbimiz Mesih İsa'nın adına senden diliyoruz. Amin.⁵⁰⁶

(EK-7)2 Kasım Ölüler Günü Ayin İçin Yapılan Farklı Dualar

1.Dua

Merhametli ve her şeye kadir Allah, oğlunun ölümü yenip dirildiğine inanıyoruz. Tüm ölmüş kardeşlerimizin de O'nun gibi dirileceklerine olan inancımızı kuvvetlendir.Bunu seninle ve Kutsal Ruh'la birlikte şimdi ve ebediyen hükmeden Oğlun Rabbimiz Mesih İsa'nın adına senden dileriz.⁵⁰⁷

2.Dua

Sana inanalar için nur ve azizler için hayat kaynağı olan Allah, Oğlunun ölümü ve dirilişiyle bizi kurtardın. Ölmüş olan yüce kardeşlerimize merhamet et. Madem ki, Mesih'le birlikte dirileceklerine inandılar, senin haşretinle sonsuz mutluluğa kavuşsunlar. Bunu seninle ve Kutsal Ruh'la birlikte şimdi ve ebediyen hükmeden Oğlun Rabbimiz Mesih İsa'nın adına senden dileriz.⁵⁰⁸

3.Dua

Her şeye kadir Allah, ölüme karşı zafer kazanmış olan oğlunu bu dünyadan yanına alıp yücelttin. Bütün ölmüş kardeşlerimizin onun zaferini paylaşmalarını ve onların yaratıcısı ve kurtarıcısı olan seni yüz yüze görmelerini ve ebediyen yüceltmelerini sağla. Bunu seninle ve Kutsal Ruh'la birlikte şimdi ve ebediyen hükmeden Oğlun Rabbimiz Mesih İsa'nın adına senden dileriz.s.⁵⁰⁹

4.Dua

Diriliş ümidi içinde ölmüş olan kardeşlerimizi ve merhametine sığınmış olan tüm ölülerimizi hatırla. Rabbim, onları cennete kabul eyle ve ebedi nura kavuştur. Hepimize merhametini göstermeni diliyoruz. Mesih'in annesi, Bakire Aziz Meryem,

⁵⁰⁶a.g.e.,s.975.

⁵⁰⁷Tanrı'ya Övgü Duaları, (Olağan Devre Haftalar I-XVII), III, 977.

⁵⁰⁸a.g.e., s.981.

⁵⁰⁹a.g.e., s.986.

bu dünyada senin sevgini kazanmış olan Havariler ve Azizlerle birlikte, ebedi hayata kavuşmamızı, sevgili oğlun İsa Mesih ile seni övmemizi ve sana ebediyen şükretmemizi sağla.⁵¹⁰

(EK-8)Meryem Ana'ya Tesbih Duası ⁵¹¹

Kutsal Tesbih Duasının olaylarından ilki okunur. (Bu olaylar Meryem ve İsa ile ilgili İncillerde geçen olaylardır.) Bu olay üzerinde kısa bir süre sessizlik içinde düşünülür. (meditasyon)

Ardından “Göklerdeki Pederimiz” duası okunur.

“Göklerdeki Pederimiz, adın yüceltilsin, hükümdarlığın gelsin, göklerde olduğu gibi, yeryüzünde de senin isteğin olsun. Günlük ekmeğimizi bu günde bize ver, bize kötülük edenleri bağışladığımız gibi, sende bağışla suçlarımızı. Bizi günah işlemekten koru ve kötülükten kurtar.”

Ve 10 defa “Selam Sana” duası söylenir:

“Selam sana, Allah'ın en sevgili kulu Meryem, Rab seninledir, kadınların en mübareği sensin ve mübarektir senin evladın İsa. Azize Meryem, Mesih'in annesi, biz günahkarlar için şimdi ve ölüm saatimizde dua eyle.” Amin.

Sonra da, “Peder'e, Oğula Ve Kutsal Ruh'a” duası söylenir:

“Peder'e, Oğula ve Kutsal Ruh'a şan ve şeref olsun, ezelde olduğu gibi şimdi, her zaman ve ebediyete kadar.” Amin.

Sonunda “Sağ Ol Kraliçe / Selam Kutsal Kraliçe” duası söylenir:

“Sağ ol Kraliçe, merhametli annemiz, hayatımız, aşkımız ve ümidimiz sensin. Bizler cennetten kovulmuş olan Havva'nın evlatları, sana yalvarıyoruz. Bu dünya da gözyaşı dökerek ve sızlanarak seni hasretle özlüyoruz. Bizim için şefaatte bulunan annemiz, merhametli gözlerini bize çevir ve bu gurbet ülkesinden sonra bizleri oğlun Mesih İsa'ya kavuştur. Ey Merhametli, ey şefkatli, ey Tatlı Bakire Meryem!”

⁵¹⁰Katolik Kilisesi Ayin Kitabı ve İlahiler, s.13.

⁵¹¹ Hıristiyan cemaatler için Aziz Pavlus Katolik Kilisesi (Konya) tarafından hazırlanan “Meryem Ana'ya Tesbih Duasının olayları adlı” kitapçık s.4.

Ardından, “*Sevin Ey Meryem*” bir sayfası veya “*Meryem Ana’ya Yakarışlar*” okunur⁵¹²

SEVİN EY MERYEM!

Tüm yaşayanların sevinci!

Sen ki, Baba’ya olan itaati huzur içinde gerçekleştirirsin!

Dünya’ya gelen her insana, gerçek yardımı edersin!

Sen bizi doyuran Ekmeği hazırladın!

Sen ağlayanları teselli edersin!

Yaşam Tanrısı’ndan uzak olan evlatların annelerinin gözleri, sana doğru yönelir!

Sen ki, sessizce, Tanrı’nın müdahalesini beklersin!

Sen ki, ne Tanrı’dan ne de kardeşlerinden saklanmazsın!

Sen ki, Babaya sözlerinin gerçeğini göstermesine izin verirsin!

Sen ki, hayatının gerçekleşmesini Baba’dan beklemektesin!

Sen ki, her sevginin ümidini Baba’ya saklarsın!

Sen ki, bizleri de evlatlar Baba’dan kabul edersin!

Sen yaşamını Tanrı’ya güven üzerine kurarsın!

Sen kendini Tanrı’ya bırakanları lütuflarınla ödüllendirirsin!

Sen yüreklerimizi dopdolu bir güvene açarsın!

Sen yeryüzünün tüm kadınlarının en mübareğisin!

Sen düşman tarafından çevrilmiş olan bizleri cesaretinle dolduransın!

Sen dünyada var olan itaatsizlik ruhunu yendin!

⁵¹²Hıristiyan cemaatler için Aziz Pavlus Katolik Kilisesi (Konya) tarafından hazırlanan “Meryem Ana’ya Tesbih Duasının olayları adlı” kitapçık, s.25-31.

MERYEM ANAYA YAKARIŞLAR

Ya Rab, bize merhamet eyle
 Mesih İsa, bize merhamet eyle
 Ya Rab bize merhamet eyle
 Azize Meryem,
 Tanrı'nın Azize Annesi,
 Bakirelerin Azize Bakiresi,
 Baba'nın en çok sevilen Kızı,
 Asırların kralı olan Mesih'in Annesi,
 Kutsal Ruh'un, Şanı,
 Yoksul ve alçak gönüllü bakire,
 Uysal ve mütevazı Bakire,
 İmanda itaatkar, hizmetkar,
 Rabb'in Annesi,
 Kurtarıcının işbirlikçisi,
 Lütüfla dolu olan,
 Güzellik Kaynağı,
 Erdem ve bilgeliğin hazinesi,
 Kurtuluşun ilk meyvesi,
 Mesih'in mükemmel öğrencisi,
 Kilise'nin saf imajı,
 Yeni antlaşmanın kadını,
 Güneşi giyinmiş kadın,
 Yıldızlarla taçlandırılmış kadın,

Şefkatli Hanımefendisi,
Bizim için dua et.
 Affin hanımefendisi,
 Ailelerimizin hanımefendisi,
 Yeni İsrail'in sevinci,
 Kutsal Kilise'nin Pırıltısı,
 İnsanlığın onuru,
 İlahi merhametin hizmetkarı,
 Tanrı halkının yardımcısı,
 Sevginin kraliçesi,
 Merhametin kraliçesi,
 Barışın kraliçesi,
 Meleklerin kraliçesi,
 Ataların kraliçesi,
 Peygamberlerin kraliçesi,
 Havarilerin kraliçesi,
 Şehitlerin kraliçesi,
 İmanın şahitlerinin kraliçesi,
 Bakirelerin kraliçesi,
 Tüm azizlerin kraliçesi,
 Günahsız yaratılan Kraliçe,
 Göklere alınmış Kraliçe,
 Yeryüzünün Kraliçesi.....

Son Duaile tesbih duası sona erer.

“Meryem, senin Kilise ile uyum içinde Baba’ya yönelttiğin aralıksız dua, öğrencilere Kutsal Ruh’un armağanını kabul ettiriyor. Bizler, bize İsa gibi sevgi ile Tanrı’ya yönelmiş olmayı öğreten, sana bakıyoruz. Ve sen İsa, hayatımızı, aralıksızca ve tek bir yürekle, uyumlu bir duaya çevir. Sen ki asırlarda yaşıyorsun ve bizi seviyorsun!” Âmin.⁵¹³

(EK-9)Sub Tuum Praesidium / Senin Korumana Sığınırız Duası

“Senin korumana ve himayen altına sığınırız, Allah’ın/Mesih’in Aziz annesi Sıkıntılı zamanlarımızda ettiğimiz dualarımızı reddetme, ancak bizi Yaşamımızın her anında bütün tehlikelerden kurtar, Ey şanlı ve kutsal bakire, hanımefendimiz, aracımız ve şefaatomuz. Bizi oğluna yönelt, bizi oğluna tavsiye et ve bizi oğluna sun.”⁵¹⁴

(EK-10)

Doğu litürjileri Roma’daki ayinler gibi sınırlı değildir. İstanbul da Meryem’le ilgili bir kominyon (ekmek-şarap ayini) şöyle icra edilmektedir.

Ayini yapan papaz iç kısma ekmek ve şarabı hazırlamak için yaklaşır. Bölmenin perdesi bir yana çekilir ve papaz bu sırada şöyle der: *“Tanrının Anası, Günahkar Bir Halkı Hakir Gör Ve Eskiden Olduğu Gibi Gücünü Göster....”* (Bu ikonlar, İncil okunmaya başlamadan önce yeniden öpülür.) Sonra hazırlık sırasında bir altar ekmeği Meryem Ana’nın ve diğer azizlerin adına ve hatırasına meydana konulur. Karşılıklı okunan Kominyon ilahileri ve münacatları sırasında dört defa şu kelimelerle Meryem anılır:

“Çok kutsal, günahsız, çok mübarek ve muhteşem Hanımımız, Tanrı’nın Anası ve devamlı bakire! Bizi ve bütün azizleri hatırlayarak kendimizi ve birbirimizi ve bütün hayatımızı Tanrımız İsa’ya emanet ediyoruz.” Papaz veya ilahiciler, kominyon sırasında çeşitli zamanlarda Tanrının Anasına dua gönderirler.

⁵¹³ “Meryem Ana’ya Tesbih Duasının olayları” adlı kitapçık s. 32.

⁵¹⁴ Bu dua, Konya Aziz Pavlus Katolik Kilisesinden alınmıştır.

Yine doğu ve batıda bilinen ve çok çeşitleri bulunan “*Ave Maria*” (*Meryem’e Selam: Hail Mary*)duasının batıdaki şekli şöyledir:

“*Selam Meryem ey nimete eren kız, Rab seninledir. Sen kadınlar arasında mübareksin, karnunun semeresi de(evladın İsa da) mübarektir. Kutsal Meryem, Tanrı’nın Anası, biz günahkarlara şimdi ve ölüm saatimizde dua et.*”Amin.

Bu dua *Meleğin Selamı* diye bilinir. Bütün dualar arasında pek umumi ve en çok bilinenidir. Bu dua üç bölümdür. İlk iki cümlesi, Luka’dandır.⁵¹⁵ Üçüncü cümle, kilise tarafından eklenmiştir. Duanın Luka’dan alınan bölümü doğuda V. Yüzyıldan beri bilinirken, batıda XI. Yüzyıldan önce ibadette kullanıldığına dair belge yoktur.

Bir diğer dua, “*Ave Maris Stella / Ey Denizde Yıldız*” başlığını taşır ve batıda Meryem’le ilgili yortularda okunur. Bu dua/ ilahi şöyledir:

Ey denizde yıldız,

Mesih’in anası her daim berrak

kız, Cennetin kapısı

Gavrilden haberdar

Selamı dinledin.

Havvadan halaskar

Selameti verdin.

Kurtar suçluları

Aydınlat ruhları

Dağıt her felaketi

Dile hep bereket....

⁵¹⁵ Luka 1/28-42.

Ve “*Selam Kutsal Kraliçe*”⁵¹⁶ ilahisi, Katolikler arasında XI. Yüzyıldan beri pek tutulmuştur.

Ey Aziz Allah’ın annesi. Senin koruyuculuğuna sığınırız. İhtiyaçlarımızı, ricalarımızı reddetme ve her nevi tehlikelerden bizi kurtar. Ey şanlı şerefli bakire Meryem.⁵¹⁷

(EK-11) Ortodokslarda Günlük Okunan Koruyucu Melek Duası

“Ey üzgün canımı ve zayıf hayatımı koruyan Melek, ben günahkâr olanı ihmal etme, bilgisizliğim ve savurganlığım nedeniyle benden uzaklaşma ve bu ölümlü bedenim üzerinde şeytanın hüküm sürmesine fırsat verme; fakat zayıf ve ahmak elimden tut ve beni kurtuluş yoluna yönelt. Evet, canımı ve bedenimi koruyan Tanrı’nın aziz meleği, bütün hayatım boyunca sana verdiğim üzüntüler için beni bağışla ve eğer bu günümde günah işlediysen bu gece benim için koruyucu ol ve beni inadın bütün hilelerinden koru ki herhangi bir günah ile Tanrı’yı kızdırmayayım ve benim için Rab’den dile ki O’nun korkusu içimde kalsın ve iyilikleri için beni yaraşır bir kul eylesin. Amin.”⁵¹⁸

Katoliklerin Yaygın Ünlü Koruyucu Melek Duası

Benim koruyucum olan

Tanrı’nın lütfu ile emanet edildiğim

Ey Tanrı’nın meleği

Beni aydınlat, beni koru

Bana klavuzluk et ve beni yönet.⁵¹⁹

⁵¹⁶ Bu ilahi, Tesbih duası içinde söylenir.

⁵¹⁷ Cilacı, *a.g.e.*, s.67.

⁵¹⁸ Pavlos Ulaş, *a.g.k.*, <http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/>, 20/06/2017.

⁵¹⁹ *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri (Özet)*, s.160.

Meleklerle İlgili Dua Örnekleri

Ortodokslar olarak ibadetlerimizde şu şekilde duamız bulunmaktadır, “Ey barış meleği, ey kutsal rehber, ey ruhumuzun ve bedenimizin koruyucusu, bizim için RAB’bimize yalvar.”

Göksel orduların Başları ve Önderleri, biz değersizler bizleri dualarınız aracılığıyla ve cisimsiz yüceliğinizin kanatları altında korumanız için size yalvarıyoruz; siz bizleri korurken yere kapanyor ve durmadan şöyle diyoruz: Yücelerdeki Güçlerin Başları ve Önderleri olarak bizleri tehlikelerden kurtarın.

Tanrı’nın ordularının Önderleri, tanrısal yüceliğin hizmetkârları, insanlığın rehberleri ve Bedensizlerin hükümdarları; yararımıza olan şeyleri ve büyük merhamet isteyin.⁵²⁰

⁵²⁰Pavlos Ulaş, *a.g.k.*, <http://www.ortodokslartoplulugu.org/kitaplar/tanri-kralliginin-bedensiz-varliklari-melekler/>,20/06/2017.